

Quid herbarii præcipiant secandis colligendisque herbis Tum in secando precandum Deos. Quid- que in precatione absurdum, atque in sectione adjectitium. Ut de cavenda aquila, quod periculum secantibus imminet.

ΕΤΙ ΔΕ οἱ Φαρμακοπῶλαι καὶ οἱ ῥιζοτό- μοι, τὰ μὲν ἰσως οἰκείως, τὰ δὲ καὶ ἐπιτρα- γωδῆδες λέγουσι. κεύθεισι γὰρ τὰς μὲν κατὰ ἀνε- μων ἰσαυδύς τέμνειν, ὡς περ ἐτέρας τέ πνας, καὶ τὴν θασίαν, ἀλειψαυδύς λίπαι. τὸ γὰρ σῶμα αἰοιδεῖν, ἐὰν ἐξ ἐναλίεας. καὶ αἷμον δὲ καὶ τῆ κωσοβάτης τὸν καρπὸν συλλέγειν. εἰ δὲ μὴ, κίν- δυων εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν. τὰς δὲ νύκτωρ, τὰς δὲ μεθ' ἡμέραν. ἐνίας δὲ πρὶν αὐτὸν ἡλιον ἐπιβάλλειν. οἶον καὶ τὸ καλὸν κλύδρον. καὶ ταῦτα μὲν καὶ τὰ ὡς φασίσι τὰς τῆς, ταχὺ ἀν' ἐκ ἀλλοθίως δό- ξαμεν λέγειν. ἐπισπῆσαι γὰρ τῶν αἰθῶν αἰθῶν. ἐξά- πτειν γὰρ φασιν ὡς περ πῦρ καὶ κατακαίειν τὸν ἐλλέ- βορον, ἐπεὶ καὶ ταχὺ καρθεραίνει ποιεῖ, καὶ ἐ δύ- ναται πολὺν χρόνον ὀρύττειν. Διὸ καὶ περὶ οἷσι σκό- ροδα, καὶ ἀκρῆλον ἐπιπῆσαι. ἀλλὰ τὰ τῶν αἰθῶν ὡ- σπερ ἐπιπίπτει καὶ πῦρ ἔσθ' ὅσον. οἶον τὴν παιωνίαν, οἱ δὲ γλυκυσίδω καλῶσι, νύκτωρ κεύθεισιν ὀρύττειν. ἐὰν γὰρ ἡμέρας, καὶ ὀφθῆ τις ὑπὸ δρυοκολάτῃς, τὸν μὲν καρπὸν δόπολογων κινδυνεύει τοῖς ὀφθαλμοῖς. τὴν δὲ ῥίζαν τέμνειν, ἐκπίπτει τὴν ἕδραν. φυλά- σσειται ἢ καὶ τὴν κενταυρίδα τέμνοντα τελεόρχω ὅπως ἀν' ἀτρωτὸς ἀπέλθῃ, καὶ ἄλλας δὲ τινὰς ὁμοί- ως. τὸ δὲ ἐπευχόμενον τέμνειν, εἰδὲν ἰσως ἀτρωτ. ἀλλ' εἴ τι καὶ αἴλλο περὶ τῆς αἰθῶν, οἶον τὸ πανακίς, τὸ Ἰσχυρὸν καλὸν κλύδρον τέμνοντες, ἀν' ἐπιπῆσαι καὶ τῆ γῆ παγκασιπῶν μελιττήται ὅταν δὲ τ' ἕξειν, * τριμήνης μελιττήταις ἀν' ἐπιπῆσαι μισθόν, τ' ἐμνήν δὲ ἀμφήκει ξίφει περιγράψαντα εἰς τρεῖς. καὶ ὁ π' αὐτῶν τμηθῆ, μετέωρον ἔχειν, εἴθ' ἔτω τὸ σπῆρον τέμνειν. καὶ ἄλλα ἢ τῶν αἰθῶν. περὶ τῆς αἰθῶν ἢ καὶ τὸν μανδραγόραν εἰς τρεῖς ξίφει. τέμνειν δὲ περὶ τῆς βλεπόντα τ' ἢ ἔπρον κύκλω περ- ορθεῖται, ἢ λέγειν ὡς πλεῖται περὶ ἀφροδισίων. ῥυτὸ ἢ ὁμοίον εἶκει τῶν περὶ τὸν κύκλω λεγομένων καὶ τὴν βλασφημίαν, ὅταν ἀπείρασι. περὶ τῆς αἰθῶν δὲ καὶ τὸν ἐλλέβορον τ' μέλανα ἰσαυδύς περὶ ἡῶν. ἢ περὶ τῆς αἰθῶν δὲ. ἀετὸν ἢ φυλάτ- πειται ἢ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ ἀριστερῶν. κινδύων γὰρ εἶναι τὰς τέμνειν. * ἐὰν ἢ ὁ ἀετὸς ἢ ἐγγυς, ὁ δόπο- πῆμων δόποθησκει εἰσπῆται. ταῦτα μὲν ἔν' ὀρυ- τῆταις εἶκειν, ὡς περ εἰρηται. τρέπον δὲ ὅσα εἰσὶ τ' ῥιζοτομῶν, πλεῖν ἔς εἰσπῆται.

* κατακαίειν. ἐπιπῆσαι ὁ ἐκί- βορος τ' ταχὺ καρθεραίνει. Ald. Germ. Basil. † Πανακίς. Ald. † Γὰρ τῆ γῆ. Al. * Τριμήνης. † ὅσον. † ἰσχυρὸν. * ἰσως ἢ ὁ ἐγγυς μὴ ἀπείρασι. ὁ αἰθῶν δὲ περὶ τῆς αἰθῶν εἰσπῆται. Al. ger. Bas. † ἰσχυρὸς περ- αιντῆ, ὁ δὲ τῆ- τῆμων.

* Adde quæ medicamentarii, & herbarii par- tim forsitan recte; partim quo rem suam ostentent ac prædicent, adjungunt. Præcipiunt enim alias vento averso secare, sicuti tum alias quaf- dam tum thapsiam, corpore oleo peruncto. Nam si ex adverso, corpus tumescere ajunt. Fructum quo- que caninæ sentis, flatu averso colligendum cen- sent, alioqui periculum oculis imminere. Alias noctu accipere jubent; alias interdium. Nonnullas prius quam sol irradiet, ut quod † volucrum appel- lant. Et hæc quidem hisque similia, non ab re dici fortasse putaveris. Sunt enim quæ noxias habent vires. Veratrum enim incendere & ignis modo utere ajunt. Mox caput aggravat, nec diu effo- dere illud possunt. Qua de causa priusquam fo- dere adorsum sint, alia comedere, & vinum subinde forbere consueverunt. At illa veluti adjectitia, & è longinquo ducta apparent. Pæoniam enim quam alii dulcisfidam vocant, noctu effodiendam præcipiunt. Nam si interdium, & à pico martio fructum colligere quis videatur, oculis periclitabi- tur. Radicem autem secans † sedem procidet. Fe- brifugiam quoque secantes accipitrem tritestege- rum nuncupatum cavere, ut sine vulnere possint discedere, & alia hujuscemodi in quibusdam aliis notant. Precari autem in secando haudquaquam absurdum fortasse sit. Sed quæ addunt, absurda potius dixeris. Panacem enim Æsculapicam cognominatam effodientes, * è vario frugum ge- nere placentam terræ injicere: cum vero Xirin (plantam quandam aromaticam sic vocant) & ense utrinque acuto ter circumscribentes succidere. Quodque primum inciderint, sublime tenere. Deinde alterum cedere. Ac ejusmodi alia com- plura enarrant. Mandragoram quoque ense ter cir- cumscribere jubent. & alterum succidere ad occa- sum spectando. Alterum circumsaltare, plurima- que de re venerea dicere. Quod maledictis, & excretionibus sane proximum est, quas satui cumini necessarias putant. Quin & elleborum ni- grū circumscribere spectando ad ortum, idque pre- cando. Sed & aquilam cavere tam à dextra, quam à sinistra. Periculum enim secantibus imminere ajunt: & si aquila prope advolaverit, moriturum illo anno qui succidit, augurium esse. Sed hæc plane commentitia videntur, ut dictum est. Modus autem † radicidii præter prædictos nullus alius datur.

* Addendum quæ præterea in colligen- dis plantis pharmaco- pole & herbarii partim ve- re, nisi fallor, aiunt, partim tragicias proferunt aggeratio- nibus. † Pericly- menum. † Secanti procidet se- des. Cen- taurium. * Ex omni frugum ge- nere effum mellitam terra inji- cere. cum vero Xirin effodiunt placentam mellitam ex frumento trimestri veluti mer- cedem quandam reponere, & ense ancipi- ti tercir- cumscri- bentes suc- cidere. quodque primum in- ciderint. † radices colligendi.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONE S.

Επιτραγωδιδέντες. At de Thapsia verum prædicant. Non solum enim manus, verum etiam facies, ac pudenda tumescunt. Tum autem cutis universa abit in pustulas. Hoc vidimus nos, Ἐξάπτειν γὰρ φασιν, ὡς περ πῦρ. Theodorus, quemad- modum & Veratrum incendere, ignis modo. Male collocata vox illa, (Veratrum) ibi. Sed eo loco restituenda. ἰσὴ καὶ ὁ ἰλλίβορος καρθεραίνει ποιεῖ. Τὴν ἢ ῥίζαν τῶν αἰθῶν ἐκπίπτει τὴν ἕδραν. Theodorus gra- cissavit. Radicem autem secans sedem procidet. Secanti procidet sedes. Πανακίαν μελιττήται. ὅταν ἢ τὴν ἕξειν τελεόρχω μελιτ- τήταις ἀν' ἐπιπῆσαι μισθόν, Theodorus omittit μελιττήταις.

ὅταν ἢ τὴν ἕξειν τελεόρχω. Et addit, & μελιττήται. Varium, inquit, genus frugum vicissim terræ injicere ajunt, & pla- centas. πανακίαν, est omne frugum genus. μελιττήται ex Athenæo, & Polluce, placente. τελεόρχω autem neutiquam probo: sed τελεόρχω μελιττήται. Illud cavebis, quod Theo- dorus, ἀμφήκει ξίφει, ense bina adacta acie. pure & la- tine, ense ancipitem. Idem mox legit, τὸ ἰσχυρὸν τίμειν: non autem, τὸ σπῆρον. & recte. Ἐὰν ἢ ἰσχυρὸν μὴ ἀπείρασι, ὁ ἀετὸς δόποθησκει εἰσπῆται. Theo- dorus, Et si Aquila prope advolaverit, moriturum eo anno, qui succidit: augurium est. Omnia ex Plinio. Sic lego. ἰσὴ καὶ ὁ ἀετὸς ἰσχυρὸς περὶ τῆς αἰθῶν, μὴ τίμειν, ἢ δόποθησκει εἰ- σπῆται.

Agit hoc capite de herbarum collectione, & quas veteres præceperint in ea nugas, recenset & ridet, fabulosaque esse, fatetur. Quæ tamen dicit, examinabimus.

Φαρμακοποιῶν ἢ Φαρμακοπόλων non vocat, qui simplicium medicaminum institutam exercent, & ex præscripto medici ex illis, antidotos, electuaria, cæteraque remedia miscent ac conficiunt. Sed circumforaneos illos, qui vulgo Quacksalbers vocantur, qui totos dies in foro delident cum suis vasculis, pyxis, cistis, & sero domum revertuntur. Apoll. de pharmacopola ἐν τῇ ἀγορᾷ κρηίδου, καὶ ἐν ἰατρικῇ ἐν τῇ σκιδῶν. Hi & lethalia & salutaria vendebant pharmaca, Aristophanis scholiastes, ad hunc locum in nebulis ἢ παρὰ τοῖσι Φαρμακοπόλοις τὴν λιθὸν τῶν τῶν ἰατρικῶν τὴν κηλίω, inquit, Φαρμακοπόλων κυρίως οἱ τὰ Φάρμακα πωροῦσιντες τὸ ἵλασι πλῆθιν καὶ τὰ ἴασισιμα. Hinc ille versus Homeri:

Φάρμακα ποδῶν μὲν ἰδὲ λὰ, μεμῆσθρα ποδῶν ἢ ἕρπᾶ. Suidas: Φαρμακός· μυστὸς καὶ ὁ σκιδῶζων δηλητήριον Φάρμακον. Idem Φαρμακία λίχη, ὅτι καὶ τὸ σκιδῶσιος γενεαφῶρος αἰὲς Φίλαρον ἢ ἄλλως δαδῆσι καὶ ἀξὸν καὶ γοητοῖα ἢ μαγία & Φαρμακία ἀξφίρει. Maximus Tyrius orat. x. Μιμῶ) πον καὶ Φαρμακοπόλων ἰατρῶν, καὶ συκοφάντης ῥήτορας καὶ σοφιστῆς φιλόσοφον. odit medicum pharmacopola, rhetorem sycofantes, philosophum sophistes. vide cap. xviii. lib. 4. ubi aperte satis docet pharmacopolam circumforaneum esse.

Ῥιζοτόμος dicitur Herbarius qui herbas, radices & colligit & vendit. Nam qui olim herbarum simplicium tantum potestates descripserunt, suos libros ῥιζοτομῶν inscripserunt, ut Micion apud Plinium. Firmicius herbarios vocat ῥιζοτόμους Græcorum sive βοτανολόγους: hoc hominum genus figmento hæc excogitavit, finxitque, ut majori pretio suas venderet merces.

Θάπσια. De Thapsia hæc apud Plinium lib. xiii. cap. xxi. Quippe etiam sordentibus nocet; si minima adsperet aura, intumescunt corpora, faciemque invadunt ignes sacri, ob id cerato prius illinunt. De Thapsia vera dicere Scaliger auctor est. Non solum, inquit, manus, verum etiam facies, ac pudenda tumescunt. tum autem cutis universa abit in pustulas. Hoc se vidisse scribit. Sic parens meus testatur, tale quid a vo meo aliquoties accidisse, cum succum ex fructibus cucumeris asinini colligeret, elaterium ut conficeret, tora ei facies intumescerebat, per multos dies, postea cutis tota in vesicis abibat. Nihil tamen fucci illius, ut ajebat, faciem ejus attingerat, sed solus vapor.

Κωροβάτης. De canisate ceu cynosbato supra lib. ixi. cap. xviii. egi, ac fabulosum est quod de ea tradunt herbarii. nec minus vanum, quod de clymeno asserunt, cujus historiam vide cap. ult. lib. vii. & cap. xix. lib. ix. Historiam de veratro vide cap. xi. hujus lib. i. calidum admodum esse, & urere, si assumatur notum satis: pustulas, vesiculas cuti impostum excitare, experientia constat. apud nos utrumque sine ullo periculo effodere licet.

Παιονία vel παιωνία nomen accepit à medico Pæone, qui ea vulneratum Plutonium ab Hercule, (Homero ody. i. fingente) curasse perhibetur. Nisi forte nomen illud accepit ἀπὸ τῆς Παιωνίας five παιῶν τύπτῃ percutio, ferio. vel à παιῶν vel παιωνίῳ hymnos cano, quod ob insignes virtutes multum laudaretur. Nam pæonias omnes herbas Veteres pro salutaribus acceperunt. Virgilius Æneid 7. pæoniis revocatum herbis. Aristophanes Παιονία χεῖρ salutaris medicatoria manus. Suidas Παιωνίαν ἰατρῆος Ἡρακλεῶντος ἢ σωτήριον Φάρμακον. Addit præceptor γλυκυσίδου vocari, Theodorus Dulcisidam interpretatur, quod grana dulcia mali punici acinis similia habere videatur, vel quod florem ferret rubrum balaustiaz simillimum, vel quod radices dulcedinem & saporem mali punici dulcis habent. Sida enim mala punica a Poetis dici, suo loco diximus. Athenæus ex auctoritate Seleuci lib. 3. deipn. i. σίδα καὶ ὁ ἐν τῇ γλώσσῃ, & γλυκυσίδην πᾶσα καλεῖται φησὶ σὺκα τὴν μορφήν μάλιστα τοιαύτην, φυλάττει δὲ τὰς γυναικῶν ἰδῆσαι ἀπὸ τοῦ παιῶνι μισαίσιμος. Locus hic exponendus, quem an interpretis vir doctiss. haud recte

fatis perceperit, non constat. Seleucus in glossis, inquit, refert glycididem quamdam vocari, figura perquam similem fico, à medicisque observatum fuisse in cibo sumptam, rubra foeminarum profluvia sistere, ac valere contra malum mentis & infatuationes. Quam cum fico habeat similitudinem non video. Viri docti fico similem scribunt, quod filiquis, quæ semen continent, vel appendicibus glandi similibus in radice foeminae, ficum æmuletur. Mirabilis hæc comparatio. nec filiquæ, nec radices ficum ullo modo referunt. figura contrarium ostendit. Scriptum fuit εἰδη, quod quid esset cum ignorarent librarii, mutarent in σικῶν, nisi Seleuci errorem dicamus, vel ipsius Athenæi male hunc locum exscribentis. In cibo, inquit interpres, sumptum sistere rubra foeminarum profluvia. non Dioscorides & Helychius id scripserunt, non Athenæus. Dioscorides lib. iiii. cap. xv. Τοδὲ καρπὸν ἢ ἢ β' κόκκοι πῆλοιο ποθῆντις ἐν οἴνῳ μίλανι ἀσθηρῶν ἢ ἐν ἑρπῶν ἰσῶσι. Seminis grana decem aut duodecim rubentia, in vino nigro & austero potu sanguinolentum fluorem muliebrem sistunt. Helychius γλυκυσίδη φυτὸν ποῖον (ωτιλοῦ αἰὲς ἀτόπημα π. τ. γυναικῶν. Planta solvens perficiens, sanans malum quoddam (nempe rubrum fluxum) muliebre. Plinius lib. 27. cap. 10. rubra enim grana rubentes menses sistunt, xv. fere pota in vino nigro. Idem Plinius, edi contra malum mentis ait, Estur, inquit, contra malum mentis, sed in mendo quatuor drachmæ satis sunt. grana nigra auxiliantur, & suppressionibus nocturnis in vino pota, quo ditum est numero. Idem lib. xxv. cap. iiii. Inest ei semen copiosum, rubrum nigrumque. Hæc medetur & Faunorum in quiete ludibrium. Sic ipsa dicitur Dioscorides loco citato: Οἱ ἢ μίλαντι καὶ αἰὲς τοῖς ἰφιαλτῶν πικροῦς, & αἰὲς τὰς ὑπερτικῆς πικρίας καὶ ὀδύνας μήτῃς ἐν μελιχροῖς ἢ οἴνῳ ὅσον ἐν κόκκοι πινόμενοι ποῖον. Quæ vero nigra sunt grana, suppressionibus nocturnis, quas ephialtas vocant, vulvaeque strangulationibus, ac uteri doloribus, numero quindecim, in aqua mulsa aut vino pota, auxiliantur. Contra tamen Athenæus foeminas abstinere inquit ab esu pæoniae, quod fatuitatis causa fit. An itaque scripsit Athenæus ποῖον αἰὲς μαλαίσιμος an vero liberalius assumpta pæonia mentis alienationem parit? Inquit enim Plinius, quatuor drachmas satis esse. Sic crocus debita si exhibetur dosi, lætitiā creat, modum si quis excedat, mortem ei adfert. Vide quæ cap. xii. hujus libri de solano maniaco scribat præceptor. Dicitur etiam πντόροβον. Dioscorides lib. iiii. cap. clvii. Παιονία ἢ γλυκυσίδη, οἱ δὲ πντόροβον (vulgo depravate πντόροβον.) οἱ δὲ ἰδιώτης δακτύλου τὴν ῥίζαν παιονίαν καλοῦσι. Plinius lib. xxv. cap. iiii. Vetustissima inventu pæonia est nomenque auctoris retinet, quam quidam pentorobon, alii glycididem. hæc quoque difficultas est, quod eadem alibi nuncupantur. Idem lib. xxvii. Glycidide quam aliqui pæoniam, aut pentorobon vocant. Apuleus cap. 64. Pæonia à Græcis appellatur pentorobon, alii glycidis. Sic etiam apud Æginetam lib. iiii. cap. xiiii. Φησὶν ὁ Γαλλῶδες ἐστὶ ὄλως ἐπιλεψίον, ἐξ ἢ τ' ῥίζης τ' γλυκυσίδου ἰφόρον. Λίχη ἢ τὴν παιονίαν μίλαν, καὶ αἰὲς φωνῶν ἑκαρπῶδρον τῶ τρυχίλλῳ. Novi autem quandoque puellum, inquit Galenus, neutiquam hoc tentatum postea morbo (epilepsia) quam radicem glycididis (dicit autem de pæonia magna & recenti) ex collò suspensam gesserat. Bellonius lib. i. cap. 17. psiphidile à Græcis vocari ait. Pæonia duo genera, vulgo Græcorum psiphidile nuncupata, in omnibus vallibus humidis nascuntur, candido flore. ab Hippiastræ auctore γλυκυσίδη dicitur. Agatholichus ca. i. Θριδάκτινος ἀπὸ τῆς γλυκυσίδου χυλοδὸς γ' ἢ, ῥοδιον ἑλαίαν λίτρον μίαν. Seminis lactuca, succi pæoniae singulorum bessem, olei rosarum pondo libram. Aliis agloophotis, aliis pæonion, aliis selemon & pentoroba, dicitur, quasi quinque ervi granum, à granorum numero, quæ ervum imitantur. Idæos Dactylos vocat antiquitas, quod radix glandulosa, dactyli, sive digiti, quandam formam ostendat. Sed inde nomen illud habere non puto, verum à palmulis, quæ prælonga gracilitate, curvatis humanis digitis similes sunt. Alii à gemma in Creta nascente humani pollicis forma, nomen

gani culminibus, utraque & indidem sylvofis non procul à Sio celebri monte lupi vocato, foemina reperitur. In altero codice Salmant. legitur, caule uno, folia digitorum quatuor. Caule quidem constat singulari, sed quæ plures adnatos habet, uti observavit Dioscorides veluti lib. xxv. 11. Plinius comitantibus duobus aut tribus aliis. Folia alioquin maris singularia, latitudinem quatuor digitorum habent, foemina vero tenuiora sunt. Sin vero totam rāxin intelligas, quatuor digitorum longitudine utriusque erunt folia, caulem inquit esse duūm cubitorum. Notat Hermolaus in antiquo codice legi duūm palmorum. Hanc lectionem defendit Dioscorides & autopsia, ad sesquipedem aut palmos duos, rarius ad binos pedes affurgit. Subrutulum inquit; Ex hoc Plinii loco quidam apud Dioscoridem legunt διαστικμιαος ταιριουθ, φειται. Maris caules pediculi que rubent, foemina vero parūm aut nihil. Folia qualis Isatis, in antiquo codice nucis legi, auctor Hermolaus. In excusis quibusdam sic scriptum Pintianus docet. Maris folia lata, ex pluribus commissa, nucis Juglandis foliis terè similia, nisi quod Juglandis ex septem, aut novem particularibus, sive ad unum nervum, aut rāxin cohærentibus consistit: pœonia vero ex quinque solum, & subinde ex tribus tantum committantur. Mas, inquit &c. plures habet ab una radice, Falsum id esse viri Docti scribunt: Dioscorides una radice constare marem testatur, & id verissimum. Omniumque qui de pœonia scripserunt testimonio probatum. Placet aliis Plinium non marem vulgarem sive à Dioscoride descriptam delineare, sed quam promiscuam vocant, sive neutram, quasi utriusque particeps esset. Quippe quantum a solo extat, si perpendas, marem dicas, sin erutas radices intueare, foeminam iudices nisi quia pleniores & habitiores. Probabilior eorum opinio est, qui Plinii codicem depravatum existimant. Non enim sit verisimile Plinium genus illud novisse. Corrigunt leguntque negatione tantum transposita, hoc modo: Mas plures non habet, quoniam una radice nixus est. Foemina folia myrrham redolere scribit, & densiora esse. Dioscorides folia ἄσπερ σμύρριον habere scribit, myrrham vero redolere non tradidit. Sed perinde est quomodo legas, nam smyrnium odore est myrrhæ. Sed hæc Dioscoridis non fuit mens, Ἀσπίρησαι, inquit, incisuris divisa smyrni folia fert. rectè densiora esse scripsit; quanquam id non scribat Dioscorides. Supra positis verbis fortasse addendum scribendumque ἄσπερ σμύρριον ἀλλὰ πυκνότερα ἔχει. Fabulosum & fictum est, quod de colligendi modo referunt pharmacopola. Plinius lib. xxv. cap. 1111. Praecipiant eruere noctu, quoniam si picus Martius videat, ruendo in oculos impetum faciat. Lib. vii. Tradunt noctu effodiendas, quoniam pico Martio impetum in oculos faciente, interdium periculosum sit. Pœonia genera plura observavit recentior atas. De quibus lector phytopinacem videat Bauhini. In Belgarum hortis mas, foemina, promiscua, & flore pleno reperitur; pretiosa hæc, quondam ex Hispaniis primum delata, 12 vendita coronatis fuit, nunc vulgaris, adeo ut cunctis in hortis reperiat. Admiratione non caret, elegantissimum hunc florem, ita densè stipatum conspici, ut in uno quandoque numerentur quingenra folia, majora & minora. Semen raro fert, uti reliqua πολλαίθη. Unicum alterumve tantum semen vidi. Colore non nihil variat, quandoque intense rubet, quandoque albecat; nunquam albus est. Vidi partim albecare, partim rubescere.

κενταύριον nomen accepit, quod Chiron Centaurus eo curatus sit, cum Herculis excepti hospitio tractanti arma, sagitta excidisset in pedem, quare aliqui Chironium vocant; uti Plinius lib. xxv. cap. vi. docet. Ad vulnera glutinanda quam præstans sit, verba hæc Dioscoridis docent. ἔστι ἡ καὶ θροναμακία, ὅγρη μὲν κρηταίσα, ἔρηθ δὲ ἀσπυραχίσα, καὶ ἔτι κρηταίσα, Ἰωάννη δὲ καὶ σελυλά, καὶ πάλιν ἔρηθρα ἢ κρηταίσα Ἰαν πρὸς αὐτῶν κόφας Ἰωάννη. Est & illa vulneraria, siquidem recens tusa, aut, si arida fuerit, ante macerata, deindeque tusa, vulnera colligat & conglutinat. Quin & tusam si quis cum carnibus coquat, carnes ipse cohærescent. Genera centaurei duo sunt, majus & minus, quibus ineptè Plinius tertium addit, vocatque centaurida triorchen. Tertia, inquit, est centaureis cognomine triorches, qui eam secet, rarum est ut non vulneret sese. Hæc succum sanguineum

mittit. Theophrastus defendi eam, impugnavique colligentes tradidit à triorche accipitrum genere, à quo & nomen accepit. Imperiti confundunt hæc omnia, & primo generi assignant. Rectius hi quam Plinius, qui unam eandemque plantam, a diverso auctore descriptam, diversam aliamque facit, & ex suo ipsius iudicio hanc tertiã speciem excogitavit, contra Græcorum omnium sententiam, qui majus & minus tantum agnoscunt. Nec Theophrastus de centauride, ut de tertia aliqua specie, scripsit, sed simpliciter centauridem nominavit, non triorchem. Φυλάττιος, inquit. Ipse etiam Plinius, dū alios reprehendit, notatque qui succū sanguineum, & cætera primo generi sive majori assignavit culpandus est. Nam auctore Dioscoride, primum genus radicem habet rubro succo plenam. Quod ipse eodem capite, parum eorum quæ paulo ante scripsit, erat memor, testatur Plinius. Describitur magnum centaurium à Dioscoride lib. III. cap. VII. κενταύριον τὸ μέγα οἱ διὰ τὴν κελδοσί, φύλλα ἔχει κερύου βασιλικῆ ὄμοια, ἀσπυρική, θροναμακία, ἄσπερ αἰς κρηταίσα, τὸ δὲ ἀσπυρική ἀντὶ τὸν ὄντιμῶν ἄσπερ τριαν. καυλὸν δὲ ἔχει ὡς λακκάθη διπλή, ἢ καὶ τριπλή, ἀσπυρ φύλλοι δὲ τὸ ἴσον ἔχοντα πλάτος, ἢ ὡς κεφαλῆ ὁμοίαν μήχαντι, ἰσομήκεις ἐν τῷ ἀσπυρῶν ἄσπερ κρηταίσα κρητὸς δὲ ὄμοιοι κρηταίσα ἰσομήκεις ἐν ἰσομήκει τῆς ἀσπυρῶν ἴση παχύτα, σπῆρα, βαρῆα, ἀσπυρική δὲ, μετὰ χυλῶν, θροναμακία μὲν ποσὶς τῆς φύλλου καὶ γλυκύτητος, ἰσομήκεις (Vetus ἰσομήκεις addunt alii nonnulli veteres ὁμοίος ἢ καὶ ὁ χυλὸς ἰσομήκεις) φιλέ δὲ λιπαρὸν γῆν, ἐυήλιον, καὶ θροναμακία καὶ θροναμακία παρὸς αἰς ἐν Λυκίᾳ καὶ Πελοποννήσῳ, ἐν Ἡλίδι, καὶ Ἀρκადίᾳ καὶ Μισηλίᾳ & ἀσπυρ Φολοῦν καὶ Λυκίαν & Σμύρνην. Centaurium magnum, quod aliqui narcen appellant, folia habet nucis Juglandis, oblonga, viridi brassicæ colore, serrata in ambitu: caulem verò ceu rumicis, binum aut etiam ternum cubitorum; multis ab radice adnatis, in quibus capita ceu papaveris, in rotunditate longiusculas: flos caruleus, ac semen cnico simile, veluti laneis floccis quibusdam involutum. Radix est crassa, solida, gravis, ad bina cubita, succi plena, cum quadam adstrictione ac dulcedine acris, rubescens. Amat solum pingue & apricum, ac sylvas ac colles. Cæterum copiose nascitur in Lijcia, Peloponneso, Helide, Arcadia, & Messenia, atque circa Pholoen, Lyciam & Smyrnam. Plinius loco citato. Folia sunt lata, & oblonga, serrato ambitu, densa ab radice, caules ternum cubitorum geniculati. (De suo hoc addit Plinius, nec talis centaurei, recentiores enim

Centaurium majus,



κενταύριον

καὶ ῥιζώων dixerunt, caulis) In his capita ceu papaverum. (Id de magnitudine intelligi debet) Radix vasta, rubescens, tenera, fragilisque, ad bina cubita madida succo (hinc quibusdam codicibus additum, ὄμοιοι καὶ ὁ χυλὸς ἰσχυρὸς amara. (Dioscorides rectius acris) cum quadam dulcedine. Nasctur in collibus pingui solo. Laudatissima in Arcadia, Elide, Messenia, Pholoë, & Lyceo, & in Alpibus verò plurimisque aliis locis. Quidam & ex ea lycium faciunt. Lego, & in Alpibus, plurimisque aliis locis. In Lycia quidem & ex ea Lycium faciunt. Dioscorides, οἱ δὲ ἐν Λυκίᾳ ἀντιλήγουσι, ἡγεῖται ἀντὶ Λυκίᾳ. Ceterum Lyciæ incolæ succum ipsius exprimunt, quo pro lycio utuntur Doctissimi Botanici, Clusius, Dodonaus, Lobelius, Pena, & cæteri. Duo majoris centaurei genera describunt, quorum primum folio constat in lacinias plures diviso, alterum folio est non dissecto. Primum caules edit rotundos, teretes, duorum aut trium cubitorum; folia oblonga, in plures quasi particulas divisa, juglandis foliis ea propter quasi conformia, sed ambitu crenato; flores capillacei ac staminei in diluto cæruleo purpurascent (ideò Dioscorides ἀνθὸν κυανίζον in cæruleum vergens & in ramulorum fastigiis è capitulis emicant squamosis, rotundis, aliquantulum turbinatis, in quibus unà cum lanosis pappis, semina oblonga, glabra, splendentia; Radix subest longa, carnosa, crassa, fragilis, foris nigricans, intus rubescens, succo sanguinei coloris prægnans, cum dulcedine & adstrictione, non nihil mordax. Hujus verò & alia reperitur species, folio non dissecto; verùm lappathi modo longo, lato, simplici atque indivisò, per

Centaureum magnum alpinum luteum foliis dissectis.



Centaureum majus alterum.



ambitum tamen serrato, caule brevioris, floribus, semine, radice priori conformis, nisi quod succus hujus magis floreat, succoque croceo redundet, qui cum amaritudine quadam aromaticus est. Hoc centaurei genus proximè accedit ad centaureum magnum Cratæ, quod in libro de centaureo Galeno adscripto his fere verbis delineatur. Vnum; folia habet sicut lappathum hortense; minora tamen, in circuitu scissa, veluti ferra; caulem habet trium palmorum, succum rubrum, in summitate caput lanuginosum, radicem vero solidam & crassam. Aliud majoris centaurei genus in horto nostro & medico Lugdunensi reperitur, quod vulgo centaureum magnum Alpinum, flore luteo vocant. Ante annos aliquos an Bauhonus descripserit in pro-

dromo, hæreo. Radicem, inquit, habet rectam, profundè descendentem, crassam parumque fibrosam, subadstringentem, & centaurei majoris sapore ferè præditam. Nostri centaurei radix succo constat buxæo, adinstar glycyrrhizæ; cujus etiam dulcem gustanti præbet saporem, nisi quod parum adstringentis facultatis habere videatur. nullam neque in probe siccata, nec in viridi acrimoniam percipere licuit. Neque profundè admodum descendit, mediocriter tamen magna est. Caulis est sesquicubitalis aut cubitalis, (apud nos quandoque bicubitalis.) rotundus, striatus, in alas brachiarum, foliis ludis, quæ enim ad radicem palmariæ (hoc in nostro observatè non datur) sunt, & sesqui-palmariæ, uncias quatuor lata, inæqualiter laciniatâ, & crenata, glabra, pallidè virentia, nervo albo folium percurrente: (Nostrium unicum ad radicem folium quidem pallidè virens, nervo albo folium percurrente ostendit, sed nec crenatum, nec laciniatum, nec palmo majus, nec duobus uncias latius) at quæ in caule sunt planta florescente, quædam cubitum superant, quædam palmariæ sunt, & in partes decem, duodecim, pauciores pluresve, uncias quatuor longas, semiunciam laticas, per marginem leviter dentatas, (nostri centaurei foliorum partes neutiquam dentatæ, aut crenatæ) ita secantur, ut folia peculiaris esse videantur, colore ex pallido virescunt, flores lutei centaureo majori similes, ramulis insident. Ex calice enim squamoso, florum stamina plura prodeunt ex capitulo, ante meridiem (etiam post meridiem splendente sole, quod in nostro non semel observavi) liquor pellicidus, & manna instat dulcis, in guttis seu stillis sponte exudat & capitulum compressum & suetum, altero tamen die hunc humorem emittit. Floribus semina, centaurei similia, aliquanto minora, succedunt. Floret Augusto mense, nonnunquam Julio. caules & folia hyeme pereunt, Vere novo, Martio, Aprilique mensibus novis germinibus prodit, colore ex rubro purpureo eleganti, quem ubi folia explicantur amittit. Hanc nobis licuit observare differentiam, quæ diversitas solo cæloque asserere nequeo. In monte Baldo pro-

venire refert Bauhinus. Vulgaris sive dissecti folii radix, in officinis nonnullis pro rhapontico non raro venditur, nomenque illud obtinet, nec nostro sæculo nomen illud accepit. Græci infimi nomen hoc ipsi dederunt. Hispani enim, apud quos frequens, *rhapontic* vocant, ante centum, & ultra annos in officinis nomen hoc habuisse testantur Brasavolus, Cordus, cæterique, qui tum temporis vixerunt. major Græcorum infimorum est error, qui rhabarbarum vocarunt. Lexicon catricon vetus, ἴσον βαρβαρικὸν ἔμισθάλου κενταυρίαι ρίζα. Nomen illud acquisivit, quod exsiccata, nec à vermibus erosa, rhabarbari instar versicolor fit, propter pallidam simulque ruffam substantiam, & rubentem liquorem, in longis, angustis, porosis cavitatibus contentum. Non esse rhaponticum ex eo probatur, quod acrimoniam habeat, quam rhapontico nemo tribuit veterum; quod non sit laxa, sed solida & compacta. Nec illud, quod verum rhaponticum officinæ vocant, rha veterum est; amarum est, saporeque rhabarbari simillimo, intus centaurio majori pallidius, foris pallidum, neutiquam nigrum. Figuraque centaurio dissimile, rhabarbaro simile, nisi quod magis pallescat. vide cap. de lapatho. Πανάκεια centaurum appellatum fuisse auctor est Dioscorides, sive is, qui, quæ sequuntur, adjecit ἐκλήθη ἡ πανάκεια, ἐπιδὴ πάντα τὰ φλεγμαίνοντα πύθη πύθη ἐ κεγύσματα πολλῶν φαρμακίων τὴν πύθη ἐ σείμασι καὶ λιθώτους. Vocata autem fuit panacea, quoniam inflammationes omnes sedat, itinuumque impetus lenit, atque calculosos, quibusque substillum est lotium, injectione sanat. Narca etiam dicitur & chironium, quibus nominibus etiam gentiana gaudet. Actuarii auctor, οἱ ἡ κενταυρίαι ρίζα, οἱ ἡ ἄλλη γαλλική, οἱ ἡ γαερική οἱ ἡ χειρῶν. Centaurus radix à similitudine quadam sive forma quam cum centaureo habet (licet exigua) aloë gallica ab amaritudine. Narce, quod dolores leniat. Chironium quod ad multa præstat. Gentiana Gentio Illyriorum rege dicitur, Dioscorides lib. III. cap. IIII. Γεντιανὴ δοκεῖ μὴν ἵσθαι ἀπὸ ἀσπίδος ἐν τῷ Ἰνδοῦ ἔθνεσιν βασιλέω. ἀφ' ἧς ἐ τῶν ἰππωνυμίων ἔρχεται. ἡ τὰ φύλλα τὰ μὲν ἄσπιδος τῆ ρίζης καρῶς ἢ ἀριτογλωσσῶ ὅμοια, ὑπερθετα, τὰ δ' ἐ μίση τῶ καυλῶ καὶ μέγιστα τὰ κατ' ἀκρῶν ἔχοντα μικρῶς (vetus ὑπερθετα μικρῶς) καυλὸς ἡ καρῶς, λεία τὸ πύθη δακτύλος, τὸ δ' ὑψὸς δίπηχυς, γόνιασι διελκυστήρ, ἐν ἀσπίδι μόνον μετρίαν ἀσπίδι μόνον τὰ φύλλα καὶ κερπὸν. ἡ ἔχει ἐν κερπῶν πλάτω, κερπὸν, ἀκρῶν δὴ, ἄσπιδος τὸς ἔσφοδύλις ρίζαν μακρῶν, ὅμοια ἀριστογλωσσῶ τῆ καρῶν, παρῶν, πικρῶν ἡ γόνιασι δὴ ἐν ὑψηλοτάτοις ἀκρῶν, καὶ σοκίσις τόποις καὶ εὐδίοις. Gentiana primum inventa creditur a Gentio Illyriorum rege, a quo etiam cognomen habuit. Hujus folia, quæ quidem proximè radicem sunt, juglandi plantagineque similia, subrubentia: quæ vero in medio sunt caule, maximeque quæ circa cacumen, paulum dissecta. (corrigitur, Doctiff. viri καὶ μέγιστα τὰ κατ' ἀκρῶν κίρματα μικρότερον, quæ vero in cacumine prodeunt minora sunt.) Caulis inanis, leviss, digiti crassitudine, ac binum cubitorum altitudine, geniculis distinctus, & majoribus ex intervallo foliis circumdatus. Semen verò habet in calycibus latum, leve, acerosum, quod ad spondylii semen accedit. Radix longa qualis Aristolochiæ longæ, crassa & amara. Nascentur in celsissimis montium jugis, locis umbrosis, aquisisque. Meminit gentianæ, Plin. lib. xxv. cap. vii. Gentianam invenit Gentius, rex Illyriorum, ubique nascentem, in Illyrico tamen præstantissimum, folio fraxini (id de colore nisi acceperis, falsum scribit Plinius) sed magnitudine lactucæ, caule tenero, pollicis crassitudine, cavo, & inani, ex intervallis foliato, trium aliquando cubitorum, radice lenta, subnigra, sine odore, aquis montibus subalpinis plurima. Recentiores plura gentianæ noverrunt genera, vulgaris & cruciatæ addidi figuram, quod cruciata frequens apud Batavos arenosis in locis, maxime circa pagum Wassenæ reperitur. Magnifique viribus prædita sit. Major gentiana foliis viret latis, longis, & nervosis veluti plantaginis, sed majoribus & veratro albo similioribus; scapi inter hæc surgunt albi, simplices, indivisi, inanes, leves, geniculati, foliis è singulis geniculis binis sensim imminutis, circum ambientibus coronæ modo, superiorem partem ex intervallis floribus colore luteis, è senis angustis foliolis, radiantis stellæ instar explicati; qui è calycibus exeunt oblongis, in quibus inde semen leve, latum, tenue, veluti lencoij, colore subrafso sordens. (Quidam Botanici Dioscoridis codicem hic corri-

Gentiana major.



gunt; restituuntque λευκίαι; vulgata tamen lectio Oribasii munitur autoritate, & defendi satis potest. Semen enim in calycibus habet latum, læve, acerosum, ad spondylii semen accedens. Et hoc tantum voluit Dioscorides, leucio alioquin similis.) Radix proluxa, crassa, quandoque bifida aut trifida, lutei aut buxei coloris, gustu amarissima: In horto difficulter admodum permanet, floruit tamen in horto medico Lugdunensi. Batav. & in Mulleri Groningæ, sed post

Cruciata, sive Gentiana minor.



triennium perijt. Nostro in horto eodem quo plantata, periit anno, nec unquam omni adhibita diligentia floruit. E semine rarissimè provenit. Cruciatam cum gentiana cognationem non parvam, & similitudinem habet. caules fert rotundos, geniculis distinctos, inanes, dodrantes aut altiores: folia radicibus proxima, tum quæ circa caules geminata, gentianæ similia, verum minora, crebroque deorsum flexa: flores cærulei, oblongi, intus cavi, cauliculorum fastigia orbiculatim ambientes, ab herbaceis calicibus exeuntes. Radix candida, teres, & oblonga, subinde foraminosa, & plerumque inter lapides sub terra jacentes descendens, gustu amarissima, in incultis asperisve locis frequens. Cruciatæ nomen accepit, quod radix secundum longitudinem tripartito, aut quatripartito fissa, sit, cū foliis cauli cruciatim incumbentibus, nomē id debeat. Floret mense Iulio. Ad eadem quæ gentiana utilis perhibetur, magnoque successu a rusticis in longis frigidisve morbis exhibetur. A scopo me delapsum video. De centauro sermonem institueram, de minore, quæ scribant veteres, examinanda sunt. Centaurei hujus meminit Theophrastus. lib. 1. cap. XIX. lib. VII. cap. IX. & lib. III. de caul. cap. 1. Amaram esse herbam, caules enim foliaque amara. lib. IV. hist. cap. VI. Humilem esse plantam, locaque argentia quærere. Describitur à Dioscoride lib. III. ca. IX. *κενταύριον τὸ μικρὸν* (vetus addit *ἢ λεωτὸν*) ὃ πρὸς λιμναίῳ καὶ λόδῳ, ἐπιτὴν εὐκέρως φιλεῖ τόπος· πῶς ὑπερακῶ ἢ δελεαίνῳ ἀπὸ πηλῆος ἴσι, καὶ λὸν ἐχέουσι ὑπερῶ ἀπὸ πηλῆος, γὰρ νωμῆος· ἀνθὲν δὲ τῶ φαινοῦ ὑπερῶ φέρουσι πρὸς τῶ λυχνίῳ ὄσῳ. φύλλα μικρὰ ὑπερῆκη (ὑπερῆκη vetus) ὡς περὶ πηλῆος· κερπὸς ὁμοῖος πηλῆος· ῥίζα μικρὰ, ἀσπρῆ, λεῖα (quidam addunt *γινώσκουσι ἢ ἐμποιοῦν πικρῶν*) αὐτὴ κερπῶν ἡλιώδη καὶ κερπῶν ἀσπρῶν, πρῶτον ἴσι κερπῶν καὶ ἀσπρῶν ἰλικῶν παλαιῶν, καὶ δούλου καὶ γρηγορῶν καὶ κερπῶν ἀσπρῶν, (Butac. *πινομένη*, quomodo legit Cornarius) ἀσπρῶν καὶ κερπῶν, χολώδη καὶ πικρῶν, *Centaureum parvum*, (seu *tenuē*) quod aliqui *limnæum*, quasi palustre vocant, quoniam humecta riguaque amet loca, herba est hyperico aut origano similis, cujus caulis dodrante altior est & angulosus, flores ad lychnidis florum similitudinem, è puniceo colore in purpuram vergunt, folia minuta, quadantenus longiora veluti rutæ: semine tritico simile, radix pusilla, levis & supervacua: herba ipsa virens, contusa & imposita, vulnera glutinat, vetera ulcera purgat, & ad cicatricem perducit. Bilem autem humoresque crassos per alvum exigit, si decocta devoretur (bibatur). Plinius loco citato est & alterum *centaureum*, cognomine *lepton*, minutis foliis, quod aliqui *libadion* vocant, quoniam secundum fontes nascitur, origano simile, angustioribus & longioribus foliis, anguloso caule, paululum alto fruticante, flore lychnidis, radice tenui & supervacua, succo efficax, ipsa herba autumno legitur, succus è fronde. (ex herba frondosa, id est virenti & semine grava ante autumnum) quidam caules concisos madefaciunt diebus XVII atque ita exprimunt. Hoc *centaureum* *amari fel* (depravatè vel legitur) terræ vocant, propter amaritudinem summam. Galli *exacon* quoniam omnia mala medicamenta potum è corpore exigit per alvum. Plura hic animadvertenda. Dioscorides *λιμναῖον* parvum *centaureum* vocari scribit; *libadion* Plinius. Placet viris doctis in Dioscoride reponendam esse vocem *λεωτῶν*; Nobis neutra displicet lectio, ac perinde quam eligat lector. Eodem sensu utraque servari potest. Nomen, inquit Dioscorides illud accepit, quod locis riguis humectisque nascatur, Apuleius locis solidis & fortibus nasci tradit. Huic parum fidei habetur. Solet enim plurima male exscribere. Siccis locis gaudere auctor est Plutarchus lib. De facie quæ in orbe lunæ apparet *ὡς τὸ κενταύριον ἐν εἰς ἀραχὴν καὶ πῶτος ἀραχὴ καὶ βερίκη* & ἀραχὴ, ἢ κτ. φῶσιν ἰεῖται) πῶτος τῶ, καὶ δούλου τῶ δούλου, ἀραχὴ ἢ καὶ βερί, καὶ πῶτος τῶ οἰκῶν ἐπιδιδόν. Et alia quidem, ut *centaureum*, si servetur in bonam & pinguem terram, ac rigatur, vim qualitatemque suam naturalem amittit: siccitate gaudet, in eaque suam naturam servat. Illud experientia didici, *centaureum* in hortos translatum, eodem perire anno, nec unquam renasci. Sylvestribus tam arenosis, siccisque, quam palustribus rigisque reperitur; & quidem folio, cauleque vegetiore, majoreque in palustribus, siccis asperisque, minore quidem caule & folio, sed viribus præstantioribus. Dioscorides origano hypericoque simile inquit, plantam centaurei jam

adultam, caulemque habentem describit. Erenim cum rutæ folia habere scribit, totamque herbam origano comparat. Terræ enim proxima folia, sive quæ primum producit rutaceis longè majora & dissimilia,

Centaureum parvum.



Iata sunt, gentianæ vel plantaginis figura, sed minora; adeo ut profus ab origani facie abhorrere videatur. Nec quod locis siccis provenit cum origano comparari potest, utpote semi palmi altitudinem vix superat, cum id quod aquosis nascitur, non raro sesqui palmo majus sit. Male viri docti duas describere plantas Dioscoridem concludunt, quod hyperico aut origano comparavit centaurei plantam, mox rutæ foliis describat. Folia enim quæ in caulis summo sunt, rutæ comparat (oblongiora enim sunt & ad polygani accedentia, quod foliis rutæ longioribus describit Dioscorides) quæ in medio hyperico. Rotundis enim paulo sunt longiora, quæ radici proxima gentianam aut plantaginem æmulantur. Florem, inquit, fere è puniceo colore in purpuram vergere. Talis est vulgaris centaurei flos. reperitur in umbrosis flore albo. Hoc mirabitur quispiam ceram solis vi albescere: flores verò umbræ ignavia candidos esse. Id fit quod à cera tollatur mel, eaque partes exspirent, quarum tenuitate conflatur color. In plantis verò ab umbra comparatur albedo, quod aqueus in iis elaboratus humor, obruat eam tenuitatem. Invenitur etiam flore luteo in Gallia Narbonnensi, hujus Mesues meminit. Facile è semine in hortis satum provenit, quod, ut dictum est, reliqua centaurei genera minime præstant. A Gallis *exacon* vocari scribit, vel *ἀκείσθαι*, *medendῶν* vi, vel *ἀπὸ τῶ ἐξάγειν* educendo. Vox hæc conficta videtur. Gallicam esse Galli negant, negant viri docti & Botanici exercitatissimi purgandi vi præditum esse *centaureum parvum*, indeque affirmant duas plantas descripsisse Dioscoridem. Omnes tamen antiqui *centaureo parvo* purgandi vim tribuunt. Gal. lib. VII. simpl. τὸ ἢ ἰσχυρῶς ἢ πῶτος εὐαῖσι πρὸς ἰαμαδικῶς, ὡς ἀρῶν χολώδη καὶ πικρῶν· καὶ γὰρ κερπῶν πῶτος. Docet syrupus è *centaureo* paratus, non tantum bilem pituitamque per inferiora, sed etiam superiora dejicere hanc plantam. Facit hoc sua intensa insignique amaritudine, qua incidit, attenuat, abstergit, naturamque ad expulsionem irritat. Atqui inferet quis, quæ purgandi vi prædita sunt, eadem vulnera dilatare

minimis, veluti poris, pertusa, flosculis constat in fastigiis cauliculorum luteis, ex quinque foliolis, staminibus in medio concoloribus. His filiquæ sequuntur oblongæ, magnitudine & forma grani hordeacei, in quibus minutissimum semen, quod confricatum resinam olet. Radix dura, lignosa, hinc inde fibrosis ac tenuibus veluti ramulis spargitur. Hujus coma, flores, ac folia attrita, atro sanguini haud absimilem succum fundunt. Genera hyperici plura sunt, de quibus videat Phytopinacem Bauhini lector. Vulgare foliis modo est latioribus, modò angustioribus. Quod loco humenti provenit, quadratum; quod alibi, rotundum fert caulem. Alexandrinum foliis est quadruplo quam vulgare minoribus, rutæque paulo similioribus; alioquin vulgato simile. Ἀσκυρον græci, quasi minime asperum vocant, cum Ascyron vulgare asperius, duriusque hyperico sentiat. Delineatur à Dioscoride lib. III. cap. CLXXII. Ἀσκυρον οἱ ἢ ἀσκυροειδὲς, οἱ ἢ ἀνδρόσαιμον, καὶ τοῦτο εἶδος ἐστὶν ὑπερικῶν, μεγάλῃ διαφέρει, κλωσὶ μείζον (utramque vocem μεγάλῃ & μείζον delet codex vetus) φευγαλιώτερον ἢ ἐπιφοιτῶμενον τοῖς φύλλοις λεπτοῖς. αἰθὴ ἢ μέλινα φέρει, κερῶν ἢ ὁμοῖον ὑπερικῶν, ὅσοντα ῥητίνης, καὶ ἐν τῷ ὄστρον οἶον αἰματώσας τὸς δακτύλους, ὡς εἰς τὸν ἀνδρόσαιμον κελεῖσθαι. Ascyron, sive ascyroides, aliis androsæmum, etiam hyperici genus est, magnitudine distans; siquidem ramos habet majores, ac surculosiores è puniceo colore rubentes, folia tenuia, flores profert luteos, ac fructum hyperico similem, ac resinosi odoris; cujus attritu, digiti quasi cruentantur, qua de causa androsæmum vocavere. Plinius, lib. XXVII. cap. V. ascyron & ascyroides, similia sunt inter se & hyperico: majores habet ramos, quod ascyroides vocatur, ferulaceos, omnino rubentes, capitulis parvis, luteis, semen in caliculis pusillum, nigrum, resinofum, comæ tritæ, velut cruentant. Qua de causa quidam hanc androsæmum vocavere. Ascyron & ascyroides idem sunt, ut Dioscorides & Galenus testantur. Scripsit Plinius ascyron, quod & ascyroides, & hypericum inter se similia sunt. Ramos, inquit, habet ferulaceos, rectius Dioscorides φευγαλιώτερον surculosos. Rectè Plinius ramos rubere dixit. Minus rectè quidam interpretes, foliis rubentibus; caules, ramulique, non folia, rubent. Ascyron notum satis, amnium riguorum, rivulorumque pratensium amans valde, quadratos rectos viticulos, multis è radice fibris sparfa, exiles erigens. Hyperici foliis paulo majoribus, venosis, punctim poros pervios habentibus, & floribus itidem luteis, coccineum colorem affricanti illinentibus. Semen odore resinaceo, nares feriente. Ἀνδρόσαιμον οἱ ἢ Διονυσιάδα, οἱ ἢ καὶ τοῦτο ἀσκυρον καλοῦσι, διαφέρει ἢ τοῦ ὑπερικῶν, καὶ τοῦ ἀσκυρον. Ἰαμῶν δὲ λεπτότερον φευγαλιώτερον, ἐπιφοιτῶμενον τοῖς ῥαβδίαις φύλλοις τριπλάσιον, ἢ πενταπλασίονα ἢ πηγάς, ἀ τριπλάσιον αἰματώσας ἀφίησι. μεγαλύτερος ἢ ἢ καὶ πλείους ἐν ἀκρῶν τεταρταμῆνας. αἰθὴ εἰς ἀνθήλια μικρὰ, μέλινα, κερῶν ἐν κήλυκι ὁμοῖον τὸ τὸ μιλαιῆς μεκάνῳ, οἶον κερῶν (quidam addit αἰματῶν) ἀνατριφθεῖσαι ἢ ἢ κόμη, ῥητινώδη ὄστρον ἀπιδίδωσι. Androsæmum, quod aliqui dionysiada, alii etiam ascyron appellant, ab hyperico & ascyro differt. Frutescens vero est ramulis gracilibus, surculosis, virgultis, puniceo colore rubentibus, foliis triplo quadruploque majoribus quam sint rutæ folia, quæque tritæ vinoso succo manant. habet autem alas in cacumine complures, utrimque expansas, pinnatasque, circa quas flosculi pusilli lutei, & in caliculis semen papaveris, veluti punctis notulisve distinctum. Plinius. lib. XXVII. cap. IV. Androsæmum sive (ut alii appellavere) ascyron, non absimile est hyperico, de qua diximus, cauliculis majoribus densioribusque, & magis rubentibus, folia alba rutæ figura: semen papaveris nigri: comæ tritæ sanguineo succo manant, odor ei resinofus, gignitur in vinetis. Androsæmum Galenus dividit in ascyron, & dionysiada. Ἀνδρόσαιμον διαιρέσει φυτόν διττον τὴν φύσιν: τὸ μὲν ἴτερον ἀσκυρον, ἢ ἀσκυροειδὲς (vulgo per α μίγα legitur) ὀνομαζόμενον εἶδος ὑπερικῶν καὶ ὑπερικῶν. τὸ δὲ ἴτερον ὄπρ ὀνομαζέται ὡς πρὸς τὴν διονυσίαν. Androsæmum planta fruticosa, natura duplex. Vnum enim ascyron, & ascyroides nuncupatum. Est species hyperici. Alterum verò à quibusdam dionysias appellatum. Duæ itaque plantæ ex Galeni sententia androsæmi nomen obtinent. Plures tamen hoc nomine insignitas, auctor est Dioscorides: Attractylida sic dictam, inficiari nequit, vide cap. III. lib. VI. eodem quoque quo ascyron & dionysias, insigniri nomine Dio-

scorides androsæmum leptocarphon, id est, tenuibus ramis inquit; Plinius majoribus densioribusque dixit, quam hypericum cauliculis. Folia, inquit, esse alba, rutæ similia. Dioscorides alba esse non prodidit, sed triplo vel quadruplo majora dixit. Comæ, inquit, Plinius, tritæ sanguineo succo manant. Dioscorides αἰματῶδη χυλὸν ἀφίησι. An legit ἀνθὶ διονύου, αἰματῶδη. Nec hæc inepta lectio, alioquin unde androsæmi nomen accepit, non video. Vulgatam lectionem Oribasius præfert, & servari potest. Nam & sanguineus succus vini exactè rubicundi, vel ex nigro saturo rubicundi liquorem, non ita malè referre videtur. Serapionis lectionem defendere nequeo. Hic πηγάσιν id est rutam referre legit. Fallitur tamen Plinius quod alba dixerit esse folia, ex ijs, quomodo rubicundus succus colli-

Androsæmon.



Ascyron.



gi queat. non video. Pro androsæmo plantam cuius iconē addidimus, habent viri docti; inter hos Fuchsius, Mathiolus, Bauhinus, Cordus, Lobel. Pena, vulgo ascyron sive hypericon bifolium non perforatum, ramulos cauliculoſque fert tenues, colore saturo rubentes; folia rutæ bina ex adverſo oppoſitu triplo, quadruplo majora, ſed pauciora, tritaque & expreſſa muriceum, ſive ſanguineum reddentia ſuccum; Florem habet hyperico ſimillimum. Semen ejus in calice eſt paucum, punctulis nigris notato, minutum, nigrum, reſinæ odore: Aſperis & incultis naſcitur locis. Aliam androsæmi plantam oſtendit Dodonæus: *Cauliculi, inquit, ſunt recti, rotundi, ſtriat, duri ac lignoſi circa radicem, præſertim cubitales, folia triplo quadruplove majora quam hyperico, vel etiam aſcyro, quæ initio virent, poſtea, ac ſub fine æſtatis obſcurè rubent. E quibus non atriori ſanguinis, ſed rubenti ac vermiculo, vino ſimilis ſuccus attritu exprimitur, ac ut Dioſcorides ſcribit, δυνάμεις. Flores lutei, majores quam ſuperiorum, quibus orbiculatum ac rotundum ſuccedit capitulum, initio virens, inde rubens, poſtea nigricans, in quo ſemen ruſum. Dura, lignoſa, ac reſtibilis eſt radix. Dioſcorides capitulum hujus ſimile facit calyci papaveris nigri, cui haud diſſimile, operculo, quo tegitur ſublato, ſed tamen minus. Καρπὸς ἐν κέλυκι, αἰτ, ὁμοίω τῷ τῆς μελαινῆς μήλων, exemplaria pleraque perperam ὁμοίον habent, & fruſtra hæc vox ad fructum applicatur; cum ſit ad calycem referenda. Quod ſequitur αἰτὸν κατέργαζον, non pertinet ad androsæmi, ſed ad rutæ hujus ſylveſtris, & aſcyri deſcriptiones, quorum ſiliquæ exiguis nigris punctulis notantur. Haecenus Dodonæus, ſed quæ auctoritate ſuam probet opinione, non ſcribit, nec video. Vulgatam lectionem defendit Oribaſius, cæterique, qui caput hoc exſcripſerunt Dioſcoridis. Baccaſ præterea fert, non ſemen in calyce papaveri nigro ſimile: nec niſi autumnali tempore ſanguineum fundit ſuccum, nec rutæ ullam habent ſimilitudinem folia, nec triplo, aut quadruplo, ſed decuplo, & amplius majora. An clymenum ſit, ſuo loco examinabo.*

Reſtat coris, quod etiam hypericum dicitur, & quidem alterum à Plinio. *κόρις, inquit Dioſcorides lib. III. cap. cxxiv. οἱ δὲ ἐν τῷ ὑπερικῶν καλοῦσι, φάσκον ἔχει ὡς ἀπολλύσον τῷ τῆς ἐρείκης, μικρότερον δὲ καὶ λιπαρότερον καὶ ἰσχυρότερον. Δάμνη δὲ ἐστὶν Ἰταλική, ἰσχυρότερη, ὁμοίω τῷ ὑπερικῶν. Coris quod aliqui etiam hypericum appellant, fructus eſt folio ericæ, ſed minore, pinguiore, & rubente, do-drantalisi, ori gratius, acris & odoratus. Plinius lib. xxv. i. cap. viii. Eſt aliud hypericon, quod alii corin appellant, folio tamaricis, & ſub ea naſcitur, ſed pinguioribus foliis, & minus rubentibus, odoratum, palmo altius, leniter ſuaſe, aculeatum, viſ ſemini excaſſatoria, & ideo inflationem parit enterocolis. In quibuſdam Plinii codicibus legitur, quod aliqui caro appellant. In aliis caros. Viri docti vitium ſcripturæ non putant, idque quod liber indicis, manu exaratus, eandem ſeruet lectionem. Caro, ſive hypericon in regio antiquiſſimo Dioſcoridis majuſculis litteris deſcripto plane exaratum eſt, Κορίς οἱ δὲ καὶ τὸ ὑπερικῶν. Nec dubitant quin ita invenerit in ſuis Plinius. An itaque, ajunt, apud eum legendum, quod aliqui coras vocant, & in indice coras ſive hypericum. Sed verius eſt Plinium, cum coras legeret in Dioſcoride nec alibi occurreret hoc nomen, putaffe legendum, traſeſione literarum, κόρις, & pro caro accepiffe, quod alibi deſcribit Dioſcorides, cujus ſemen eſſe dicit, διερμαντικὸν, ἰσχυρόμαχον, ἰσχυρότερον. Ita ſcripſiſſe fidem faciunt, quæ in ejus deſcriptione ponit: *Viſ ſemini excaſſatoria — ſed ſtomacho non inutile, præcipuè ad ſtranguriam. Hæc cari ſemini conveniunt, quod eſt, διερμαντικὸν, διερμαντικὸν & ἰσχυρόμαχον. Nihil tale, de ſemine hyperici, quod coras dicitur, apud Dioſcoridem, ſed de frutice hæc tantum. Δάμνη ἐστὶν ἰσχυρότερη. Sciendum tamen eſt, verba illa de ſemine non extare in Plinianis vetuſtiſſis codicibus, in quibus legitur, odoratum palmo altius, ſuaſe, & ideo inflationem facit, ſed ſtomacho non inutilem. Reſiqua adjecta ſunt à correctoribus. De caro tamen accepiffe nullum dubium eſt, & ſi aliunde hauferit profecto, niſi de illo caro intellexiſſet, ſcribendum illi fuerat, quod aliqui corada, vel coradem appellant? Sic quidem viri erudiſſimi. Depravatus codex antiquiſſimus regius. Oribaſius vulgatam ſequitur lectionem. Apud Æginetam lib. vii. legitur, κορίς ἢ πῶμα δὲ δὲ ὑπερικῶν δριμύ καὶ ἰσχυρὸς ἐστίν. Heſychij ſeries Alphabeta vulgatam lectionem probat κορίς ὀφθαλμοῦς. — κόριον μικρὸν κορίσιον ἢ κορίσιν τε**

λάχανον. Κορίς accentu gravi ſcribitur, uti etiam apud Æginetam.) ἰσχυρὸς πῶμα, ἢ πῶμα ἢ ἰσχυροὶ κορυμνωπῶν. κορίσιον, ἰσχυρῶν. Hypericū intelligit quod ſupra dixi corin vocari, ac depravatè legi κορίον. Veram ſervavit ſcripturam Heſychius. Hoc mitto. κόριον legendum, ut vulgo editur, loca citata comprobant. Nec ſcripſit Plinius caron, nec cari, coriſque hiſtoriam confundit. Id oſtendit antiqua Plinii lectio, ſed vulgatam ſequamur. Quid impedit quò minus ſemen hæc polleat facultate, maxime cum fruticem Dioſcorides inquit acrem, ori gratum & odoratum, Hæc de integra planta, non foliis ramuliſve tantum intelligenda. Solent enim ſemina odoratiora ac calidiora eſſe, quippe magis elaborata & concocta. Quod inquit inflationem facere, præter rationem non eſſe, Medicis conſtat. Apud Galenum, quem nonnulli botanici non meminiffe coreos aſſerunt, in gloſſis ſcribitur, κορή. Κορὴν τὴν πῶμα ἢ πῶμα ἐν ὑπερικῶν ὀνομαζέται, ἔχει δὲ τὸν καρπὸν κορίον ὀφθαλμοῦς. Coris herba quæ & hypericon dicitur, fructum fert ſimilem κορίον. Doctiff. Hermol. pluresque botanici, oculi pupillæ ſimile vertunt.

Hoc ridet Doctiores, & falſum & abſurdum dicunt, κορίον eſt coriandrum. Tò κορίον coriandrum ſignificare, jam alibi, ſatis ſuperque probavimus, coriandro non diſſimilem fructum fert coris Mathioli, pupillæ ſimiliorem Lobelii. Corin vel coren botanici dictum volunt, quod tota pulchella & perquam hilaris facie ſit, κόρις enim καὶ κορη virgo, puella, dicitur: Hippocrates verò antiquioreſque τὴν κόρην pupillam vocant, propter ſemen oculi pupillæ ſeu anteriori humori cryſtallino ambitu ſphærico, haud abſimile. Hujusmodi in cori Monſpelienſi cernitur. Heſychius κορη νύμφη ἢ, ταῖς παρθείοις ἱπιμπον καὶ πείθει καὶ ἡ ὄψις. κορὴν παρθένον ὀφθαλμοῦς καὶ πῶμα, vel core dicitur quod floſ ſemper recens natus videatur adeoque immareſſibilis ſit, adeoque ſemper novus videatur. Galenus in exegeſ. κόρους (ſic ſeries Alphabeta legendum oſtendit, vulgo κόριον) ταῖς ἀπὸ τῶν κλάδων παραφύσεις, τὰ νέα βλαστημάτων. Ex ramis adnaſcentias, novas germinationes. Vel à contrario nomen habet, quod parva & exigua ſit, palmo enim altiorem negat Plinius, Heſychius κορίσιον ὑψώσαι. Idem Plinius tamaricæ folio eſſe docet. Dioſcorides ericæ, deſcrimine haud magno, ericæ enim & tamaricæ foliorum non parva ſimilitudo, Dioſcorides foliis rubentibus coren, inquit. Plinius minus rubentibus. Expungunt viri docti vocem minus. Hæreo utrum Dioſcorides ſcripſerit ἢ πῶμα ἰσχυρότερον. Vulgatam lectionem Oribaſius probat. Cortigendus interpres Oribaſii quod κόριον Coriandrum verterit: *Coriandrum*, inquit, quod etiam hypericon vocant. Addit Plinius aculeatum

Hypericum minimum Septentrionalium.



eſſe

esse, quod de semine intelligunt Doctiores, sed de integra planta accepisse videtur Plinius; quod ericæ muricæque folia non nihil aculeos spinasque referant. Alioquin spinosam non credo esse corin. Doctissimi botanici hypericon minus septentrionalium corin existimant. foliis id quidem parvis, hyperico non ericæ similibus, ad palmi altitudinem vel amplius paulo attollitur, cauliculis prætenubibus, folia, siliquæ, flores quales hyperici. Folia autumnali tempore rubentem contrahunt colorem. Monspelienfium coris dicitur, quod in agro Monspelienfi frequens reperitur, ad radices ceti montis. Fruticat ramulis multis densis, duriusculis, surrectis, rotundis, purpurascensibus, succulentis, amariusculis, palmum altis, & fœsq̄i palmum, lignosis, cujus etiam folia dense stipata, ericæ majoris amariuscula, quandoque disposita, nonnunquam inordinata & incondita. Spicæ aut capitula extremis ramis inhaerent, ex innumeris caliculis, in quinque mucrones divisis, & totidem maculis nigris, in singulas divisiones impressas, constantia, è quibus flos emicat non inodoros ex purpura caruleus, elegantissimi & immarcescibilis coloris (unde fortassis nomen accepit) quatuor foliolis bifidis constans; quorum duo superiora, reliquis majora sunt. Semen utriculis mollioribus, non nihil tamen pungentibus alabastriculis conclusum, rotundum, tamarisci par, glaucum vel pullum, tenuissimis tuniceis glumis involutum, quasi ocelli pupilla tutior inde foret. Radix pro plantæ proportionem crassa, magna, palmaris longitudinis, anchusæ minoris par, & concolor. Tota namque planta rubella visitur, & succus purpureus radicis, pannos imbuendo commendatur. Aliam coris nomine plantam ostendit Mathiolus, quæ ex radice lignosa plures spithameos cauliculos profert, foliola thymi vulgaris largiora, & tenuiora kali aut spergulæ modo, stellatim è geniculis prodeuntia. Flores hyperico non dissimiles, stellati, ex rubro candicantes, quorum apiculi flavent. Tota herba odorata est. Huic similem, si modo non eandem, describit Honorius Bellus epist. Prima ad Clul. Coris, inquit, legitima ericæ similis, provenit latis collibus satis frequens, in omnibus rectissime Dioscoridis historia conveniens, nisi quod frutex est multos annos durans, perpetuoque virens; & si pingui solo oriatur, ad fœquicubitalem altitudinem assurgit. Hæc ostendunt Monspelienfium corin propius accedere ad delineationem Dioscoridis. Legitima coris, id est Honorii Belli *ερικώριον*, hoc est herba *orpilio* vocatur. Plantæ hæ omnes vulneribus medendis præstant, ac præ cæteris, vulgare hypericum. Ex quo oleum præparatur ad vulnera sananda perquam utile, nullique secundum, multo chirurgorum peritissimorum experimento. Accipe summigam hyperici & olei communis ana ℥ ij. myrrhæ, gummi elemmi ana ℥ ij. terebinthinæ ℥ iij. aloës ℥ j. Thuris, Mastichis ana ℥ β. infundantur, bulliantque in diplomate ex arte. Recentiores infimique Græci ad vulnera sananda commendant polygonon. Absyrus Hippocrater lib. 11. cap. LXVI. Βοτάνη τις ἐστὶν ἐν τοῖς τίχισσι καὶ ταῖς πύργαις γινώσκουσα, ἢ ἰατρῶν μὲν παιδὸς πολὺ γόνον ὀνομαζομένη, ἰδιώτῃ δὲ σύμφυτον, καὶ μακεδόντι ὀστεόκολλον, ἀλλοὶ δὲ πελάγιον, ἢ καὶ φασὶν συνηφερίνην διαμερισμένως κρασιῶν ἰνοῦν, αὐτὰ δὲ καὶ συμφοῦν λέγεται, καὶ ὀστεόκολλον, ἢ δὲ δὴ τὴν ὀνομασίαν λαχούσα, αὐτὴ ἰχθυοειδῆ μὲν ἐστὶν αἰεὶ καὶ ζῶσα καὶ ἀφυλλοῦντος κλάδους σκοπίου δικῆν ἰκκερμεῖς ἔχει λεπτετέρα καὶ ἐπιμηκύτερα (πυρρίω παρεοικέτω). Herba quædam manibus ac saxis vernacula profilit, quam medicorum filii polygonon vocant, vulgus symphytum, Macedones osteocollon, alii talantion appellant, hæc tradunt dissectas carnes coalescere, si coquaturs una, ideoque quod partium divortia committat, & separata cogat, symphyti nuncupationem traxit, itidem quod ossa fracta ferruminet, osteocollis nomen accepit. Hæc perpetuo viret, vivitque foliis visida, ramulos instar junci pensilet, tenuioris præceriorisque spartii similes spargit. Latini sanguinalem vocant. Celsus. lib. 11. cap. ult. Columella lib. VI. De re rusti. cap. XII. Vel sanguinalis herba, quam græci πολύγονοι appellant, quod sanguinem fluentem sistat, Experientia compertum est, sanguineum vomitum cum paucos vino styptico compescuisse, ac sustulisse, ad dyfenteriam magnopere commendatur. Marcellus, cap. IX. Herba quam Græci polygonon, nos aliquot vocabulis sed præcipue sanguinalem dicimus. Idem cap. I. Millefolium quod Græci polygonon vocant, χιλιάφυλλον, à multis foliis dici testatur Auctuarii auctor, Officinæ centinodiam & centunculum appellant: alia

Auctuarii auctor nomina plura recenset, quæ etiam apud Apuleium reperiuntur, ad quos lectorem remitto. Πολύγονον dicitur, à geniculorum multitudine, uti ex Dioscoride colligi potest, ὅτι πολλὸν ἔχει γόνον, vel à feminis multitudine, ut vult Plinius, quod Dioscorides de masculo testatur. Aliud etymon apud Scribonium, cap. XXXVI. reperitur. Dicitur, inquit, ἀπὸ τῆς πολλῆς γίνεσθαι παντὶ χρόνῳ τὴν πύαν, herbam, inquit, quod ubique nascitur, πολύγονον appellatur. Polygoni genera duo, mas & fœmina. De fœmina alibi agam. De mare hæc Dioscorides Πολύγονον ἄρρητον πύα ἐστὶ κλάμας, ἔχουσα λεπτοὺς σφυραγμοὺς, πολλοὺς, γόνους περιελημεμένους, ἔρωστας ἐπιτῆς, γῆς, ὡς περὶ ἀγρωσίου φύλλα ἢ πηγανὰ ὅμοια ἐπιμηκύτερα (vulgo ἐπιμηκύτερα, alteram lectionem probat Oribasius) καὶ μαλακώτερα, ἔχει δὲ κερπὸν παρ' ἑκάστου φύλλου, ὅθεν καὶ ἄρρητον καλεῖται, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ ἢ φοινικῶδους. Polygonum mas herba est, quæ ramos habet exiles, teneros, numerosos, geniculis interscriptis qui graminis instar humi serpunt, neque à terra attolluntur, folia ruta, sed longiora, mollioraque, semine sub singulis foliis turgescente, unde & marem appellari volunt. Flos è candidus aut puniceus. Plinius, lib. XXVII. cap. XII. Polygonum Græci vocant, quam nos sanguinariam: non attollitur à terra, foliis ruta, semine graminis. Succus ejus infusus naribus supprimit sanguinem: & potus cum vino cuiuslibet partis profluviū, excretionisque cruentas inhibet. Qui plura genera polygoni faciunt, hanc marem intelligi volunt, appellarique multitudine seminis aut densitate fructus calligonon (alter codex Ms. legit callipogona, id est pulchribarbam) alii polygonaton à frequentia geniculorum: alii theudalida, alii carcinethron (vulgo carcinetron (alii clema, multi myrtopetalon (sic etiam apud Apuleium legitur, corruptū tamen puto, scribo myrtopetalum id est millefoliū, quod nomen supra obtinere ostendimus,) Nec non inveniuntur, qui hanc fœminam esse dicunt, marem autem majorem minusque nigram, & geniculū densiorem, semine sub omnibus foliis turgescente quocumque hæc modo se habeant, vis earum est refrigerare ac spissare. Hæc satis ostendunt, Plinio non satis cognitā fuisse polygoni hi oriam. Polygoni genera plura recentior observavit ætas; vulgare polygonon (cujus effigiē exhibemus) hortis, ac secus agros frequens satis reperitur, flore ut plurimum candicante, nonnunquam ex purpura candicante, rubente vero rarius conspicitur. An vero polygonon, cujus effigiem addidi, sit

Polygonum mas.



polygonon recentiorum forte Græcorum, in dubium vocari potest, quod nemo de eo carnes cogere scribat. Doctiores holoftium Dioscoridis & polygonon Abyrti eandem scribunt plantam. Addunt Dioscoridis codicem corruptum esse, legendumque ὀστέουλον. Qua auctoritate hanc opinionem probant, non video. Corruptum Dioscoridis codicem fatemur. Ex Orisbasio, Galeno, Plinio, aliisque constat, scriptum fuisse ὀστέον vel ὀστέον non ut editi habent codices ὀστέον. Hoc scribit Dioscoridis carnes conglutinari; sed qui polygonon dictum scribat, repperi neminem. Satis clarè & apertè Abyrtus polygonon à medicis dici refert. De holoftio alibi.

Πολυγωνίαν μελιπύτων. Plinius lib. xxv. cap. IIII, Hac eversa serobem repleri vario genere frugum religio est, ac terræ piamentum. Vbi & quo fieret modo, & quæ maxime probaretur, inter peregrina docuimus. πολυγωνίαν μελιπύτων vario genere frugum vertit, Doctissimoque Gazæ errandi occasionem præbuit, πολυγωνία μελιπύτων placenta sunt ex omni frugum feminumve genere.

Τριμήνης. Lego τριμήνης μελιπύτας, & expono placetas ex frumento trimestri. τριμήνων πύρον supra lib. octavo dixi triticum esse trimestre, quod trium mensium spatio maturescat. Ex tali frumento placentam, offamve parabant veteres. Hunc locum sic reddidit Gaza Panacem & Asculapejam cognominatum effodientes, varium genus frugum vicissim terræ injicere ajunt, & placetas veluti mercedem quandam exolvere, & ense bina adacto acie ter circumscribentes succidere. quodque primum incidit sublimè tenere. deinde alterum cedere, & ejusmodi alia complura enarrant. Omisit μελιπύτων, ὅταν ἢ τὴν ἔριν τριμήνην. Recte emendavit, τὸ ἔριν τριμήνην malè interpretatus est, ἀμφότες ἐπι ἐν ἔριν τριμήνην. Quod non capio nec Latinum est. nec melius, alius interpres. Panacem, inquit, asculapejam cognominatam effodientes è vario frugum genere placentam terræ injicere: cum vero xyrin (plantam quandam aromaticam sic vocant) & ense utrin-

que acuto ter circumscribentes succidere, quodque primum incidit, sublimè tenere. Deinde alterum cedere. Hic τριμήνης μελιπύτας ἀπὸ τριμήνων μετὸν non legit; addiditque plantam quandam aromaticam sic vocant, quod falsum est. Iris est aromatica planta, non xyris. vide cap. ult. lib. 6. De Hyacintho, Plinius lib. XXI. cap. VII. quæ Theophrastus de xyri, de iride dicit. Et fossuri tribus ante mensibus, mulsæ aqua circumfusa, hoc veluti placamento, terræ blandiuntur, circumscripto mucrone gladii orbe triplici, & cum legerint eam protinus in cælum atollunt. Plinio τριμήνης μελιπύτας ἀπὸ τριμήνων tribus ante mensibus mulsæ aqua circumfusa significat. Quod ineptum satis. Defendet quis Plinium, dicitque ἐριν, ἔριν dici, fateor. Sed de illa iride non agit hoc loco Plinius, sed de aromatica. Adeat lector Plinium, & rein ut dixi se habere reperiet.

Περιστάφην. Plinius lib. xxv. cap. XIII. Cavent effossuri contrarium, ventum, & tribus circulis ante gladio circumscribunt: postea fodiunt, ad occasum spectantes. Et hæc negligenter satis exscripta.

Hunc de cumino locum lib. VII. cap. III. exponimus.

Quæ de Helleboro sequuntur, corrupta & depravata. vulgati Codices habent: ἰὰν ἢ ὁ ἀετὸς ἰχθὺς ὁ δόπτιμων δόπτιμοι ἰναῶτα; Codex vero Aldinus & in German. excusus legit, ἰὰν ἢ ὁ ἰχθὺς μὴ ἀλατῆρον ὁ ἀετὸς δόπτιμοι ἰναῶτα. corrigit Scaliger Julius ἰὰν ἢ ὁ ἀετὸς ἰχθὺς ἀλατῆρῃ μὴ τίμαεν ἢ δόπτιμοι ἰναῶτα. Lego ex Plinio lib. xxv. cap. v ἰὰν ἢ ὁ ἀετὸς ἰχθὺς ἀλατῆρῃ ὁ δόπτιμων δόπτιμοι ἰναῶτα. Plinius loc. cit. Ex his melampodion vocant, quod domos suffiunt purgantque spargentes & pecora, cum precatione solenni, & hoc religiosius colligitur. primum enim gladio circumscribitur, deinde qui succisurus est, ortum spectat, & precatur, ut id liceat sibi concedentibus Diis facere, observatque aquila volatus: serè enim secantibus interest, & si prope advolaverit, moriturum illo anno, qui succidat, augurium est. Idem Diosc. lib. 4. cap. 151. addo verba quæ ad cap. finem reperiuntur.

K E Φ. I.

C A P. X.

De medicinis ellebori, panacis, tuberis terræ, cucumeris sylvestris, trifaginis, caricæ frve piri, & aliorum quorundam.

Ἐστὶ δὲ ὡσπερ ἐλέχθη τῷ ἰωρ πάλαι τε χρήσιμα, καὶ ἡ ρίζα, καὶ ὁ καρπὸς, καὶ ὁ ὄπός, ὡσπερ ἄλλων τε καὶ τῶ πανάκης. τῶν δὲ, ἡ ρίζα καὶ ὁ ὄπός ὅσον τῆς σκαμωνίας, καὶ τῆ κυκλαμίνης, καὶ τῆς θαψίας, καὶ ἐτέρων. καθάπερ καὶ τῶ μανδραγόρα, τὸ μὲν φύλλον χρησιμὸν εἶναι φασὶ πρὸς τὰ ἔλκη μετ' ἀλφίτην. τὴν δὲ ρίζαν πρὸς ἐρυσίπελας, ξυδαῖσιν τε καὶ ὄξει δόθεισιν. καὶ πρὸς τὰ ποδαγρικά, & πρὸς ὕπνον καὶ φίλτρα. διδάσκει δὲ ἐν οἴνω ἢ ἐν ὄξει. τέμνεσθαι δὲ προχρίσκας ὡσπερ ῥαφανίδου. † ἐνείραντες δὲ ἐν γλέυκει ἐκρέμασθαι ὑπερκαπνῶ. ὁ δὲ ἑλλέβορος ἐπὶ ταῦτα, τῆ τε ρίζῃ καὶ τῷ καρπῷ χρησιμῶ. εἴπερ οἱ ἐν † Ἀντικύρα καθάπερ φασὶ τῷ καρπῷ καθάρσιν. ἐχθρὸν δὲ σκαμωνίῃ τέρν. πλεῖον δὲ καὶ τῶ πανάκης τὸ χρησιμὸν, καὶ ἐπὶ πάντα πρὸς τὸ αὐτὸ. ἀλλ' ὁ μὲν καρπὸς πρὸς τὰς ἐξαμβλώσεις, καὶ πρὸς τὰ σπασμάλια, καὶ τὰς πικρὰς πόνους. ἐπὶ δὲ πρὸς τὰ ἄτα καὶ τὰς φωνασκίας, ἢ τῶ ρίζῃ πρὸς τὰς τῶνας, καὶ τὰ γυναικεία, καὶ πρὸς τῶν σπυγγίων † φύσιν. χρησιμὸν δὲ καὶ πρὸς τὸ ἰερὸν μύρον, ἀλλ' ἰωρ εὐωδίων. ἰσχυρότερον δὲ τὸ σπέρμα τῶ ρίζης. γίνεται δὲ πρὸς Συρίαν. καὶ τέμνεσθαι πρὸς τὰς ἐκπύσεις τῶ φλεγμονῶν, & πρὸς ὄξ-

Sunt vero (uti retulimus) quorundam omnia scommoda; & radix, * & fructus: ut scamonia, * Et fructus, & succus ut inter cætera panacis. quorundam vero radix & succus, ut scamonia, cyclaminis thapsia, & aliorum quorundam, nam & mandragora. † Ac involutos multo in fumo suspendunt. † Tormina. Sed fructus radice validior est. Nascitur circa Syriam. Secatur per messem tritici. * Tuberis terræ radix ad exhalationes inflammationum valet, & ad menstrua, & ad ulcera ex melle. † Succus ad caput purgandum illitus, & ad ebrietatem, si sparsum in vino potui des. Radix etiam ad partuum ad inebriandum si vino dilutum potui des; utile vero radicem ad accelerandum partum adalligare. Valet & ad amatoria, sed in eum usum effossa comburitur, dein vino irrigata in pastillos digeritur, uti facis quæ macula eluuntur.

* σκαμωνίας.

† ἐκπύσεις.

† ἀγκύρα, Al. Βαφ. * σκαμωνίαι δὲ.

† φύσιν.

cele-

τον ἄ γυναιξί, Ἐ πρὸς τὰ ἔλκη, ἐν μέλιτι ὁ δὲ ὁπὸς πρὸς τὰς δὲ τὸ κεφαλῆς καθάρσις ἐν μέλιτι ἐγχεόμενον· καὶ πρὸς τὸ μεθύσκεν, ἀν ἐν οἴνω διαβρέχων διδῶ τις πειν· ἄ γαρή ἢ πλὴν ῥίζαν ἢ εἰς ἀκυτόκιον περιάπτειν, καὶ εἰς φιλτρα. ὅταν δὲ ὀρύξωσι, κατὰκαίωσι· εἰ τ' οἴνω δάσαντες τροχίσκος πορῶσιν, ὡς τ' τευγὸς ἢ ῥυπτέμεθα. καὶ ἔ σικυῶ δὲ ἔ ἀγρίε, πλὴν μὲν ῥίζαν ἀλφῆ καὶ ψώρας βοσκημασι. τὸ δὲ σπέρμα χυλιδέν ποιεῖ τὸ ἐλατήριον. τίλλεται δὲ ἔ φθινοπώρα· τίτε γὰρ βέλυσον. τὸ ἢ χαμαῖδρον, τὰ μὲν φύλλα πρὸς τὰ ῥήγματα καὶ πρὸς τραύματα, ἐν ἐλαίῳ τελευθῶρα· πρὸς τὰ νεμόμυρα ἔλκη. τὸ ἢ καρπὸν καθαίρειν χολικῶ. ἀγρῶν ἢ Ἐ ὀφθαλμοῖς. πρὸς ἢ τὰ δερμάματα προσάγειν τὸ φύλλον τελευθῶρα ἐν ἐλαίῳ. ἔχει δὲ τὰ φύλλα οἰάπερ δρυός. τὸ δὲ ἀνάστημα τὸ ὅλης, ὅσον σπιγμιαῖον. εὐοσμὸν ἢ ἢ ἡδύ. τὸ μὲν ἔν, μὴ πρὸς τὸ αὐτὸ πάντα τὰ μέρη χρησίμα τυγχάνειν, ὅσκις ὡς ἀποπν. τὸ ἢ τ' αὐτῆς ῥίζης, τὰ μὲν ἄνω, τὰ δὲ κάτω καθαίρειν, θυμασιώτερον. οἶον τ' ἢ θραψίας ἔ τ' ἰχάδρον· οἰ δὲ ἄπιον καλῆσι· Ἐ τ' λιθανώιδρον. τὸ γὰρ αὐ ἐ κάτω καὶ ἄνω τὰ αὐτὰ δυνάσθ καθαίρειν· κατὰπερ τὸ ἐλατήριον, ἔδεν ἄρπον. ἔχει ἢ ἢ θραψία, φύλλον μὲν ὅμοιον μαράθρω, πλὴν πλατύτερον· καυλὸν ἢ νερθηκώδη. ῥίζαν ἢ λωκήν. ἢ δὲ ἰχάδης ἢ ἄπιον φύλλον μὲν ἔχει πηρανώδες βραχύ. καυλὸς δὲ ἐπιγείως τρεῖς, ἢ τέταρας· ῥίζαν δὲ, οἶον ἀσφίδελρον, πλὴν λεπυρώδη. Φιλῆ ἢ ὀρεινὰ χωρία, Ἐ χλωσὴ. τίλλει ἢ ἔ ἢ ρον. τὸ τὸ μὲν ἔν ἴδιον τ' εἰρημῶν.

celeritatem appensa benefica est, & ad amores. Cum eam suffoderint, vino deinde subigunt, inque pastillos digerunt, sicuti fecis vini, qua maculae absterguntur. Cucumeris sylvestris radix vitiliginem & scabiem pecudum tollit: sen. vero liquatum medicamen, quod elaterium vocant, fit. Legitur autumnō, tunc enim optimum est ἢ Trifaginis folia ad rupta & vulnēra ἢ Chamæ in oleo trita valent, & ad depascentia ulcera. Fructus bilem extrahit, & oculis quoque beneficus est. Folium ad albugines tritum in oleo prodest. Habet hæc herba folia quercus instar, & itatura vix palmum excedit, & odorata atque suavis est. Partes vero omnes herbae ejusdem minime ad idem utiles fore haud quicquam absurdum fortasse videatur. Radicis vero ejusdem partem unam superius, alteram inferius purgare profecto mirabilius fit: ut thapsia, * & carica (quam alii pitarum appellant) & roris marini. Idem tam inferius, quam superius extrahere posse, seu elaterium, nequaquam absolum dixeris. Habet thapsia folium feniculo simile, latius tamen: caulem ferulaceum, radicem candidam. † Carica five pitus folio constat rutaceo brevi, caulibus ternis, aut quaternis humi prostratis. Radice qua albecum, verum squamosa. Legitur vere. Id igitur eorum de quibus dictum, est peculiare.

† ἀγρῶν.

* ῥιπτόμεθα. Ald.

† Chamæ dryos.

* Et ischa-dos, quam alii apion appellant, Ἐ Libano-ridis. † Ischa-sive apion.

† πῶς τὸ θραψίας.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONE S.

Ἦν μὲν πάντων. lege, πάντα. Quia mox ἢ δὲ ἢ ῥίζα. non autem, ἢ πρὸς. Theodorus omisit, ὡς πρὸς ἢ ἄλλοι τε καὶ ἔ παρακαλεῖ, Ἐ confudit primam divisionem cum secunda. Cum tamen exemplis moneretur, ut contrarium sentiret. Neque enim cyclamini fructus in usu vel est, vel fuit. Ἐπειὸς δὲ ἐν γλωσσῇ. Theodorus, transfixos in fumo suspendunt. Quia omisit γλωσσῇ, transfixionem tantum animadvertit. At infra de chamæleonis radice: ἐνελεῖσθαι ἐν ὀλοχόν. Ibi quoque transfixa. At ἐνελεῖσθαι, significat involvere. Involutos igitur musto, sic mustum noluit ponere. Contra Plinius vinum posuit, fumum omisit. Concisa, inquit, in orbiculos servatur in vino.

Ἐν ἀγρῶν. Satis patet ex Plinio. cap. XII. XXV. Ἐ Satyris nostris, ἀνέκωρα, legendum. Καὶ πρὸς τὰς φωνασίας. Theodorus expressit, ut voluit, ad vocis languorem; at φωνασία, etiam non languidi, Ἐ mox, πρὸς τὰς ἢ ἀποζύγιον φύσας. ad jumentorum morbos. φύσας tubera potius, ut φούμα. Si non legas φύσας, tormina ex vento, at frigore: quod sane probatur mihi. Καὶ πρὸς τὸ μεθύσκεν. Theodorus ad ebrietatem: quia dixit ad ulcera, id est, adversus: ita intelligeres ad ebrietatem, ne occupet ebrietatem. Immo vero ad inebriandum, ex Plinio Ἐ Dioscorido. Sparsum autem minus aptè dicitur ab eo. Διαβρέχων, dilutum vino. Φιλῆ δὲ ὀρεινὰ, καὶ κρηλακώδη. Theodorus hæc omisit omnia

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Docet hoc capite, quarundam plantarum partes omnes, quarundam quasdam utiles esse, ac quidem omnes Panacis partes, radicem, folia, caulem, fructum, succum. Scammonia verò radicem succumve utilem, uti etiam cyclaminis & Thapsia, quarum historiam hoc capite enarrabo. Panacis vide cap. XII. hellebori cap. sequenti, mandragoræ lib. VI. cap. 11. Planta ipsa Græcis σκαμμωνίον: lachryma succulve σκαμμωνία dicitur, interdum δάκρυον κήμων. Nicander in Alexiphar. Τότε δάκρυον ποσδάλοιο κήμων. recensique decerpi scammonii, liquorem. Scholiastes τὸ κήμων κατ' ἴνδειαν ἔ σ. λέγει δὲ τὸν ἢ (καμμωνίας χυλόν. per anaphoresin, id est ablationem litteræ σ. dixit camonos pro scamonos. Officinæ lachrymam hanc, cydonio malo decoctam, quo minus stomachum offendant, diagredion vocant; diagredion Cælio Aureliano, lib. 11. cap. XIII. tard. pass. dicitur. Veniunt quidam præterea purgativis medicaminibus ex papavere (sylvestris & corniculati papaveris semen, ventrem solvere veteres observarunt) vel helleboro, aut diagridio, quod Græci scammoniam vocant, ut Diocles. Utrumque corruptum,

δάκρυδος recentiores dixerunt Græci. Κάβαρις ἐκ τοῦ δακρυδίου, apud Trallianum legitur. Scammonium Dioscorides, lib. III. cap. CLXXI. his verbis describit. Σκαμμωνία κλάσας ἀνίσει πολλοὺς (Oribasius τρεῖς ἢ τέσσαρας) δὲ μίας ῥίζης τριπύχης (verus addit ἢ πτερωτής, quomodo etiam apud Oribasiam scriptum est) λιπαροῦς, ἰμφαινοτάς η παχύτητες (corrigitur δασύτητες quod in altero codice manu exarato sic legatur, insuper quod hanc lectionem sequitur Serapio vel ejus interpres. Cum vulgata lectio & auctoritate Oribasii & ipsa autopsia defenditur. Nec rami, nec folia hirsuta sunt, quod sequitur folia δασία; id de crassitie & densitate intelligendum. καὶ τὰ φύλλα δασία, ὅμοια ἐξίνῃ ἢ κινθῶ, μαλακώτερα μὲν τοῖς καὶ τριγώνοις. ἀνθὴ λωκή: περιφρῆ, κήλα ὡς κήλαμοι (verus quidam κρηλακώδη) βαρύσσομα. ῥίζα δὲ ἑυμήκης (ἐπιμήκης Oribasius) παχῆσα ὅσον πῆχυς (legendum ex Oribasio, & altero codice βραχίον (λωκή, βαρύσσομα, ὅπου μεσῆ. Scammonia ramos ab una radice multos (tres, quatuor) profert. tertium (aut quatuor) cubitorῶν, pingues, aliquid crassitudinis præ se ferentes (& quadantenus hirsutos, supra dixi hanc vos lectionem improbare) foliis ἰδίῃ δασίς, (hirsutis

u tis vulgo. Hesyech, *δαυδ ἀραχὸν*, *πικνὸν* (Cynogloss.) *Helixino* (Cissampeli) aut *hederæ* similibus, sed mollioribus ac *triangulis*: floribus albis, rotundis, in modum calathorum *concavis* & *graveolentibus*: radice *prælonga*, *crassitudine pedali* (brachiali) *candida*, & *gravis odoris*, *succi plena*. Plinius, lib. xxvi. cap. viii. *Est autem succus herbe ab radice ramose, pinguis foliis, triangulis, albis, radice crassa, madida, nauseosa, nascitur pingui & albo solo*. Dioscorides ramulos pingues, dixit; filia Plinius: Dioscorides radicem & flores albos describit, folia Plinius; quod præter veritatem est. radicem *ὀπὸν μέσην βερύουμον* ait, interpretatur Plinius, *madidam ac nauseosam*. Scammonii iconem addidimus, multi huic ab una radice ex-

Scammonium Monspeliensium,

Scammonium Syriacum.



eunt longi, viticulosi, pingues, aliquid crassitudinis habentes cauliculi, quibus vicinos frutices, pedamenta iuxta posita, conscendit, folia lata, acuminata, sinuosa triquetra, adeoque simlacis, aut potius cissampelos similia, ut planè cissampeli diceret. Flores similes, calathi quoque forma candicantes, paulo minores: radix longa, crassa, mole radicem bryoniæ æquans, foris pulla aut cinericea, interius candida, cujus fissæ torulus, sive cor medium exemptum, plane idem est radici communis & probatioris turbiti officinarum: verum facilius aliquanto frangitur hæc, tamen perinde gummosa, succoque lacteo prægnat, atque turbiti. Describit aliud ab hoc diversum scammonii genus Alpinus, quod *μακρόριζαν* vocat. In omnibus cum scammonio convenit Syriaco, præterquam quod non habet radicem crassam sed longam, pollicis tantum crassitudine; unde scammonium macroryzam, id est longæ radicis, hanc plantam vocavit Alpinus. Aliud scammonii genus Monspeliensium ostendunt. In regni Valentini, & Narbonensis Galliæ maritimis, non rarè reperitur herbidis locis. Radice est furculosa, fibrosa, digiti minoris crassitudine (qua sola nota, non esse scammonium veterum, probatur) fusca, intus verò subflava; friabilis, cum aliqua dulcedine acris, per cujus medium nervus flavus fertur, qui fractus minimis foraminibus plenus est. Caules primo ortu erecti cubitales, postea volubilis instar sarmentosi, quatuor etiam cubitorum, repunt, foliis præditi rotundioribus, asari brevioribus, crassioribus, firmioribus; latioribus, superius albidis, acutis, & basi falcatis, nec angulosis, apocyni, aut aristolochiæ similitudine & magnitudine. Flores fert Junio Iulioque stellatos, pusillos, candidos,

confertos, ex quinque foliolis constantes, ex alarum sinu quasi umbellatim prodeuntes. Semen angulosum. Tota planta succo turget lacteo; cujus succo concreto concoctioneque coacto nigro aut fusco, aliqui scammonio carentes, ejus loco utuntur, sed majore dosi & minore effectu. Ad apocyni classem hanc plantam Dioscorides. Clusius non malè refert. Veri scammonii succi extrahendi modum hunc tradit Dioscorides. *Συλλέγεται ἡ ὀπὸς τῆς κεφαλῆς ἀπὸ τῆς ῥίζης ἀφαιρουμένης καὶ θολοειδῆς* (Dioscorides vetus) *τέμενομένης εἰς κοιλότητα, ὧστε γὰρ εἰς αὐτὴν ὁ ὀπὸς, καὶ οὗτος ἀναλαμβάνεται εἰς μύακας, εἴη δὲ τὴν γῆν ὀρυζάντες θολοειδῆς* (addit lacuna ex veteri codice καὶ τὴν ῥίζαν κέωτοντες θολοειδῆς. Oribasius *θολοειδῆς*) *κρούσας φύλλα ὑπερήντες, κατὰ χεῖρας τὴν ὀπὸν, καὶ οὕτω ἐκροῖνδοντα ἀναισθησάντων. Succus in hunc legitur modum, capite exempto radix ita cultro incavatur, ut excavatio sensim à latiore orbe in acutum desinat; proindeque in id cavum confusus succus, qui conchis demum excutitur. Alii, postquam scrobes in terra concamerato sinu effoderunt (alii scrobes in terra mortarii instar effodiunt) juglandum folia insternunt, in quæ radicis incisæ succus diffundatur, eumque inibi siccatum tandem auferunt. Plinius loco citato, Radix circa ortum canis excavatur, ut in ipsa constat succus: qui sole siccatus, digeritur in pastillos, siccatur vel ipsa vel cortex. Quatuor modis succum extrahi auctor Mesues; Primus est, cum manifestatur radix ipsius à terra, præterquam evellatur, & fiunt incisiones in eo quod apparet ex ea super terram, & invenitur quod egreditur de eo post diem & diem res sicut gummi, & dimittitur exsiccari, & conservatur. Secundus est ut extirpentur post illud totaliter radices, & incidantur, & colligitur lac earum fluens, & decoquitur cum facilitate, vel exsiccatur soli; & fiunt inde formæ, & sigillantur, & hujusmodi scammonii color est subalbidus, & varius. Tertius hic est, teruntur adhuc radices post illud & extrahitur succus, & fit, sicut diximus, de decoctione, & alius, & sigillatur aliquo sigillo, nunc autem fides sigillorum perit. Est hæc scammonia est crassa & nigra, & ponderosa. Quartus hic est; teruntur folia ejus & stipites, & extrahitur ab eis succus. & similiter. Et hæc scammonia nigra, attinet viriditati, & est gravis odoris. Hactenus Mesues vel ejus interpres. Secundum, quo Dioscorides extrahi scribit, modum omisit Mesues. Quo pacto hodie succus præparetur colligaturque, asserere nequeo. Qualis scammonia sit eligenda, docet Dioscorides, *Ἐστὶ ζκαλῆς ὁ διαυγὴς καὶ κρόφθ, ἀραιὸς, πνευμαλλῆδης τῆς κρόαν* *σιεμαλλῆδης**

σπεργγίας (verus ξηρός ἔχειν λεπίδας) ἔχειν λεπίδας, (Φοργγιάδης (forte (περγγιάδης) πριούτῳ ἢ ἐπὶ ὁ ἐκ Μουσίου τῆς κατὰ τὴν Ἀσίαν κρημίζεσθαι· μὴ ἀποσείχειν ἢ μόλις πρὸ λευκώμενης δαμ. Lacuna, ex veteri codice, γίνεσθαι) ἀντὶν κρημὶ τῆς τῆς γλώττης διξίν (Ἔτο γὰρ γίνεσθαι καὶ ὡς ἔχει γίνεσθαι ἀντὶ ὅπου πιδυμάλου,) καὶ ἄλλων ἢ τοῖς ἀποσείχεισιν, καὶ τὸ μὴ λίαν πυρρὸν ἢ γλάσσαν, ὅπου γίνεσθαι πιδυμάλου μίγναιτο. ὁ ἢ Σουρακὸς καὶ ὁ ἐν Ἰουδαίᾳ γενόμενος, χιόλας, βαρῆς, πυκνοὶ δὲ δεικνύμενοι πιδυμάλου καὶ ὄσπρον ἀλευρῶ. Δύναμιν ἢ ἔχει ὁ ὅπου λαφθεῖς ἔνν μελιθεῖ-
 τρῆ ἢ ὕδατι πιδυμάλου < ἢ πιδυμάλου, κρημίζεσθαι κατὰ χολήν καὶ φλέγμα. eis ἢ τὸ λύσει τὴν κρημίαν ἀρκίους ὄβολοι β' μετὰ σπασίμεν (Lacuna ex veteri codice, μετὰ πιδυμάλου ἢ πιδυμάλου (πίρμας) λαμβανόμενοι) ἢ πιδυμάλου ἢ πιδυμάλου λαμβανόμενοι. διδίδται καὶ ἀπὸ ἰσχυρῶν κρημίζεσθαι ἢ ἐν ὅπου κρημίζεσθαι, ἰσχυρῶν ἢ μέλαν ὄβολοι β' καὶ ἀλόης < α' (in altero scribitur codice, ut observavit Goupylus αλ', & recte apud Tral-
 lianum non semel scammonia aloes additur, uti lib. 1. cap. x. μάστιγι ἢ τῆς scammonias μετὰ ἀλόης ἀλόης, ἢ μετὰ ἀπιδυμάλου ἢ χυλοῦ ὄσπρον, ἢ ῥοδιμάλου.) σκινάσσειται ἢ ἄλλης κρη-
 μαρκοί, ἀπὸς κρημίζεσθαι τῶν, ἀλλὰ δὲ κρημίαν κ'. τῆς scammonias ἢ ὅπου κρημίζεσθαι, μετὰ ἀπὸς ἢ ἀπὸς δύναμιν, τὸ μὴ τέλειον κρημίζεσθαι, μίσην α' β' τὸ ἢ ἰσχυρῶν ἀ κρημίζεσθαι ἢ τῆς ρίζης < α' ἢ β'. ἐν αἷς ἔρρηται. Bonitate præstat que pellucida est ac levis, tarta, & colore glutini taurino similis, rimulis, fistulisve tenuibus, atque fungosis, qualis scilicet ex Mysia, regione Asia, deportatur, neque vero in probatione solum animadvertere par est, utrum lingua tactu albescat, hoc enim evenit etiam admisto tithymali succo, sed longe magis antea commemoratis attendendum est, stemque si non linguam vehementer excalfaciatur, exuraturve, id quod misisti, tithymali argumentum est. natione autem Syriaca. & Iudaica deterrima habentur, graves, densæ, erui fari-
 na & tithymali adulterata. Succus drachma unius, aut quaternum obolorum pondere haustus ex aqua pura aut mulsa, per inferna bilem pituitamque extrahit. Solvendæ aloi gratta, binos obolos cum sesama, aliove semine sumpsisse sat est, efficacioris etiam purgationis causa, dantur succi tres obols, cum veratri nigri duobus, & aloes drachma una. Fiunt & purgatorii sales, drachmis viginti succi scammonia in senos salis cyathos adjectis, horum modus proportione virium, integer quidem cochlearia tria, medius duo, minimus unum purgat & radice drachma una aut altera cum iis quæ retulimus duo triave. In his Dioscoridis verbis expende delectum, dosin, & quod radice usum esse scribat. De delectu hæc Plinius loco citato Lau-
 datur natione Colophonium, Musium, Prienense. Miratur vir doctissimus quod addiderit prienense, Nam Priene civitas est Syriæ. Stephanus tamen πριένη, πόλις ἰωνίας. Vide Plinium lib. v. cap. xxvii. Melnes antiochenum & armenium laudat. Pergit Plinius. Specie autem nitidum, & quam simillimum taurino glutini, fungosum (legit itaque Φοργγιάδης, non ut corrigunt σπεργγιάδης spongiosum) tenuis-
 simis fistulis, cito liquefcens, virus redolens, gummosum, lingua tactu lactescens (hoc signum fallax, & incertum ait Dioscorides,) quam levissimum, cum diluistiur albes-
 cens. Hoc evenit & adulterino, quod fit erui farina & tithymali marini succo, in Iudæa ferè, quod etiam strangulat sumptum. (Dioscorides sine discrimine, tithymali succo adulterari scribit, Plinius marini tantum, atque quod adulteratum sit, sumptum strangulare, quod non dixit Dioscorides, nec cito liquefcere, virusque redolere aut gummosum esse tradidit. De luo hæc addidit Plinius) deprehenditur gustu. Tithymalus enim linguam excalfacit, bulbi more, nec antea nec postea utile. (purgans medicamentum dari etiam solitum, post cibos ostendit mox.) Bulbi, inquit, Dioscorides omnes acres sunt, sed tithymali modo acres esse non affirmat, Melues etiam qualis scammonia eligenda sit, cæterisque præferenda docet. Adhuc, inquit, qui laudaverunt scammoniam, in quinque proprietatibus laudaverunt eam. Prima ut sit in colore clara, sicut gemma, & proprie species ejus prima, aut subalbida & varia. Secunda ut si tangatur, contractum ejus aqua vel saliva fiat, sicut lac. Tertia ut sit tenera, multa facilitatis ad frangendum & pulverizandum. Quarta ut sit pondere levis. Quinta ut sit boni odoris proprii, non gravis, remota vero ab his proprietatibus non est bona. Inepte igitur Plinius virus redolere scribit. Nisi forte restituendum sit, non redolens virus, gummosum. Nihil contra librorum auctoritatem mutò. Vulgaris nostra scammonia squalida est, ad aspectu tristiore, colore cineritio, livescente,

ad cæruleum dilutum vergente, nec taurini glutinis modo, aut bdellii transparens & niida, qualis illa quæ apud Albertum Martinellum fuit, ad symbolum Angeli, Venetias allata, colophonix concolor, concrezione similis, & ex fusco cærulea, nec squalida, nec cineritia, nec aspectu tristiore. Et læc de electione, De Dosi hæc Egineta, lib. vii. cap. iiii. (scammonia ὡς ἄλλοις ἐπιπέσθαι κρημίζεσθαι καὶ ἄλλοι τὴν ξαίθη χολήν, κρημίζεσθαι ἢ πάντων τῶν καθαρῶν ἐστὶ, δοτίου ἐν αὐτῇ ἀπυρέσις τε & ἰσχυρῶν, πιδυμάλου ὄβολων ποσῶν. ἐν ἀλοῖν (forte ἀλόη) ἢ κρημίζεσθαι ἢ κρημίζεσθαι πιδυμάλου ἢ ἰσχυρῶν. ἢ μετὰ μέλιτι, κρημίζεσθαι ἢ κρημίζεσθαι μετὰ κρημίζεσθαι. Scammoniam, inquit, belleboro similem purgandi vim obtinere, sed magis, quam illud, bilem exturbare flavam, quam maxime stomachum offendere, magis quam reliqua purgantia. Exhibendam docet sebris carentibus, & stomacho alioqui bene affectis quatuor obolorum pondere, cum sale (forte aloë) aut pipere, aut zingibere, aliove quodam oxyporo, stomacho grato cum melle: ex eo quoque cum gummi catapotia fieri. Aetius lib. iii. cap. xxv. ἢ ἢ ὄσπρον < β' ἢ ὄσπρον ἢ ἑλαττον, πριένη κρημίζεσθαι ἢ αὐτῇ, καὶ ἀλοῖς, καὶ θυμὸν κρημίζεσθαι, ἢ κρημίζεσθαι ἢ ἑλαττον ἐπὶ δὲ τῶν ἀποσείχεισιν ἀλόη μίσην βίλητον. διδίδται δὲ καὶ ἑωτῶν μετὰ μέλιτι, ἢ χυλοῦ ποσῶν, ἢ ὄσπρον ἢ ἑλαττον λαφθεῖται διδίδται. Dantur ex eo scrupuli duo, plus minus, pro virium ratione admiscetur ipsi sal, & Thymi coma, aut pulegii. In his vero qui ferre possunt, præstat aloë admisceri. Datur & per se cum melle, aut prisana succo, si clanculum exhibere volumus, Plinius lib. xxvi. cap. viii. Dederit & per se ex aqua mulsa & sale quaternis obolis, sed utilissime cum aloë, ita ut incipiente purgatione mulsum bibatur. Ex his viri Doctiss. colligunt scammonium, quod ad nos adfertur adulteratum esse. Quippe grana 16 aut 18 transcendere non audent. Ego sæpissime grana xx etiam xxv cum violaceo syrupo, non sine felicissimo successu exhibui, pueris octo, decem, duodecim annorum grana decem, duodecim, quindecim non minori cum successu exhibui, quinquennibus grana 6 septemve. Cachecticus quidam (cum medicinæ operam darem,) quatuorve menses, levi epileptico motu correptus, incidit in maniam: Huic parens meus Egbertus Bodæus, una cum Gerardo Rijckio præscribunt mane (præmissa tamen venæ sectione) ð ij ß. scammonii pulv: quod cum parum aut nihil moveret, vesperi superaddunt ʒj. scammonij; ex quo liberaliter expurgabatur, & mane melius cœpit habere. Deinde sequens exhibent medicamentum purgans. Rec. rad: ellebori nigri ʒij. fol. senæ ʒij. cinnamomi, anisi ana ʒj. F. ebullitio in l. q. aque fumarix, expresso adde scammonii pulv: ʒß misce pro haustu, ab hoc felicissime expurgatur, & vesperi dato conveniente somnifero, placide decumbit, mane mens integre constabat, nec inquam postea deliravit. Erat vir quadraginta trium annorum. Rara historia, nec nisi urgente summa necessitate imitanda. Quod scammonia nostra notas à Dioscoride tribuas non habet, causa putatur, quod hoc tempore veterem parandi modum non observent, ac non ex radice incisa, (ut docuit Dioscorides) sed prorsus dissecta, vel expressa, aut è stipitibus & foliis contusis, paretur. Hæc causa cur tanta scammonii copia quotannis affertur, quæ procul dubio lacte tithymali aut simili adulteratur. Eadem est causa, cur sæpe videmus ex eodem corpore eadem de morbi causa, & plane eodem affectu modo, aliquot grana sumpta sæpius facili ductu, nullogue cruciatu bilem, pituitamque evacuare, tum ex eadem prorsus gleba, effracto frustillo, multo plura grana, sumpta minus expurgare, magnum tamen cruciatum ciere. In causa est dissimilis molis concretio, quæ hic plus, illuc minus aut lactis tithymali, aut cataputix, aut alterius stirpis valentioris accepit. Unde dissimiles purgationes consequuntur. Etenim si foret purus, merusque succus uniusmodi, nequaquam tantæ dōs essent discrepantiæ. Veteres cum drachmat aut quaternos obolos, aut majorem aliquam dosim præscribunt purum & merum imperant succum. Pulchrè me Hercule; alibi Ruellius inquit. Nulla medicina pars incertior, quam quæ ab alio orbe, quam nostro petitur. illud refertur, scammonium si prope tithymalum seratur, adeo ejus caliditatem accendi, ut veneni naturam acquirat. Hujus tamen liquor caloris acrimoniaeque vi per ætatem remissa, benignior non nihil evadit. Radicis etiam usum

usum scribit esse Theophrastus; Probat Dioscorides verbis citatis. Contrarium tamen Theophrastus docet cap. ultimo hujus libri. Τῆς δὲ σακκαμωίας ὁ ὄπος μόνον γρησμοῦ, ἄλλο δὲ ἰνδὸν, scammonia succus tantummodo utilis ac præterea nihil. Hæc contradictio non video quomodo tolli possit; nisi dicamus succi usum præcipuum esse; contra radicis non æque præstantem; ac idcirco minus in usum accipi. sed nec hoc pacto contradictio sublata. Fortassis scripsit Præceptor, τὰ δὲ ὄπια εἶναι τῆς σακκαμωίας τῶν δὲ ρίζα, καὶ ὄπια εἶναι κυκλαμίνου καὶ τῆς θαψίας. Mutare nihil audeo, quippe radicis usum Græci prædicant. Euphorbia quod non meminerit Theophrastus mirabitur nemo, qui Jubæ inventorem ejus legerit. Apud Plinium, lib. v. cap. 1. Præterque gigni sibi (Mauritania) herbam euphorbiam, nomine ab inventore suo Medico appellatam, cujus lacteum succum miris laudibus celebrat in claritate visus, contraque serpentes, & venena omnia, privatim dicato volumine: & satis superque de Atlante. Idem, lib. xxv. cap. vii. Invenit & patrum nostrorum ætate rex Iuba quam appellavit euphorbiam medici sui nomine & fratris Musæ, à quo divum Augustum conservatum indicavimus. (Hæc an ficta an vera, ad finem capituli docebo: lege, frater is fuit Musæ: in M S. Fratris fuit Musæ.) Describitur à Dioscoride. lib. III. cap. LXXXVI. 'Ευφώρβιος δένδρον ἐστὶν κερθηκοειδές, λιγυρὸν γυμνόν· ἐν τῷ ῥῶμαυρσιὰδα τμώλῳ ὄπια μόνον (vetus addit, καὶ κερθηκοειδῆ) εἶναι δὲ δεικνύει οἱ τῆς ἡλικίας συνήθειαι, διὰ τὸ ἰπιπεταμένον τῆς πυρρώσεως. κηλίας γὰρ σακκαμωίας πτωχύνειας περιδύσσει τὸ δένδρον (τῶν δένδρων) μακροῦθεν ἀνοστίαι διασπύσσειν αὐτὸ τὸν κελόν. 'Ευθίως ἢ αἷς ἐκ τῆς ἀγγείας πολλὰ ἀποκρίεται ὄπια ἐκ τῆς κοιλίας. καὶ ἀπορρίπτεται ἢ ἐκ τῆς γῆς ἔξακροῦται. Euphorbium Libya arbor est, ferula speciem habens, quæ quidem in Tmolio Mauritania monte nascitur, acerrimo (vetus addit, purgandi vi prædita) referta liquore, quem propter eximium fervorem, non citra metum incolæ ita colligunt: Ovillos ventres lotos arboris circumligant, & à longinquo ipsius caudicem conici hastilibusque vulnerant, concessimque à plaga, ceu ex vase quodam, copiosus liquor in subditos ventriculos effluit. Pars etiam humi præ eruptionis impetu spargitur. Plinius loco citato, Invenit eam in monte Atlante, spectat foliis acanthinis. Vis tanta est, ut à longinquo succus excipiat. Incise conto subditur excipulum ventriculo hædino: humor lactis videtur effluere. siccatus cum coit, Thuris effigiem habet. Dioscorides arborem, inquit esse, ferulæ speciem; Plinius foliis acanthinis spectari inquit. Mesuæo arbor est foliis primum quidem hirsutis aut lanuginosis, deinde, ubi hæc deciderunt, polio marino similibus. Galenus, lib. III. κατὰ τῆρας, cap. vii. spinosam arborem dixit. Et hoc quidem experientia comprobat. Verba Galeni, ὁπὸς δὲ ἐστὶν φυτὸν πρὸς ἀκροθώδους ἐν τῇ τῶν μαυρουσιῶν γῆ φθορῆναι θερμότητι τῆς δυνάμεως. Est porro euphorbium (utrumque dicitur & euphorbia & euphorbium: frequentius tamen euphorbium) plantæ spinosæ in Marusiorum terra nascentis succus, facultate calidissimus. Non raro inter grana euphorbii, spinosa fragmenta reperiuntur, quandoque euphorbium inhæret, quale nobis dedit Petrus Dommerus seplasiarius satis diligens, & in comparandis exoticis, legitimisque, sedulus. Ante annos integram plantam exsiccatam donavit Adrianus Harlar seplasiarius ibidem diligentissimus. Erat hæc cerei effigie quale depingit Lobelius, cujus præterito anno 1633 in orto lugdunensi Baravo (cui summa cum laude præest Adolphus Vorstius Med. Doctor & Professor celebrissimus) viridem, virentemque plantam videre sicuit. Ex citato Galeni loco addo experientiam; colligunt viri Doctiff. Dioscoridem non κερθηκοειδῆ, sed ἀνωθῆδες scripsisse; quorum non improbarem opinionem, ni Oribasii codex vulgatum defenderet opinionem, nihil tamen obest, quo minus utriusque corruptum dicamus codicem; præsertim cum constet, spinosam esse plantam euphorbium. Depravatum codicem tamen non puto. Plinii codicem mendo non carere, Doctiffimorum est opinio. Corrigitur ex veteri codice, specie ferule, foliis acanthinis. In optimo Rigaltiano codice legitur, spectetur si foliis acanthinis. Inde inquit Doctiffimus Salmasius bella emendatio, specie Thyrsi, foliis acanthinis, ἰνδὸν & κερθηκοειδῆ. Approbo viri maximi iudicium. Notum illud πολλοὶ τῆς κερθηκοειδῆ, παύσσει ἢ τῆς βακχῆς multi Thyrsiferi, pauci bacchi. Alibi id expofui. Hoc tantum volo, κερθηκοειδῆ Thyrsum signifi-

care. In bacchanalium ceremoniis, Thyrsos quatiēbant afflati furore. Plutarchus. lib. vi. sympof. τὸν κερθηκοειδῆ τοῖς μεθύουσιν ἐνεχίρουν, κατὰ τὸν βέλθον. Xenophon. pæd. 11. Eis δὲ τὰς διξίας κερθηκοειδῆς παχίαι τῆς ἡμίστης ἰδῶσαι ἐυφώρβιον. itaque cum κερθηκοειδῆς dixit Dioscorides, ferulaceam arborem non vult esse, sed thyrsi instar, quale euphorbium cerei effigie, ut ex descriptione palam fiet. Nullus mons in Lybia aut Mauritania Imoli nomine describitur à Geographis. Sed est mons ejusce nominis in Lydia Asiæ minoris provincia, qui quidem Sardibus incumbit. Corrigitur itaque Marcellus, Cornarius, Saracenus ἀτλαντῆ; quod Plinius variis in locis in monte Atlante, ultra Herculis columnas euphorbium gigni, indeque portari tradiderit, uti lib. xxv. in præfatio, Scythiam herbam Mæotidis paludibus, & euphorbium à monte Atlante, ultraque Herculis columnas, & ipso rerum naturæ defectu, parte alia Britannicam ex Oceani insulis extra terras positas. Accedit quod Democrates apud Galenum lib. vii. κατὰ γῆν circa finem in myracoporum compositionibus, euphorbium ab Atlante monte præscribat.

πρὸς αἷς κερθηκοειδῆ διαβόσει, ἀτλαντῆος
'Ευφώρβια πρὸς βάλλε Λ δ'.

Ad quos retuli modo affectus, Atlantici
Euphorbii junges quatuor uncias.

Non aridet hæc correctio Doctiff. Salmasio, quod diversam longe lectionem reperit in antiquissimo codice regie bibliothecæ. γυμνόν ἐν τῷ κελῷ μαυρουσιὰδα αὐτομολία. Legendum ait unâ list. τὰ μετατὰ, ἐν τῇ κελῷ μαυρουσιὰδα αὐτομολία, Autololes, gens maxima, Mauritania vicinâ. Plinius. lib. v. cap. 11. Proxima illi Malæsulorum fuerat, simili modo extincta est, Getulæ nunc tenent gentes, Banisurri, multoque validissimæ Autololes: Sed & quod magis ad rem facit, per illos Autololes, iter erat ad Atlantem montem. Plinius, lib. v. cap. 1. Multo magis Autololum gente, per quam iter est ad montem Africae, vel fabulosissimum Atlantem. Hieronymus Atlantem montem vicinam, & fortean τὸν αὐτομολίαν Dioscorides appellavit eum montem, qui minor Atlas Ptolomæo dicitur. Certe aut aliquem Autololum montem τὸν αὐτομολίαν dixit, aut τὴν αὐτομολίαν de eorundem regione. Et proclivis lapsus est αὐτομολίαν pro αὐτομολίαν. Ingeniosam hanc fateor correctionem esse. Aliter tamen legit Serapio, vel ejus interpres, & nascitur, inquit in Mauritania Cæsariensis & tabex. An itaque scripsit Dioscorides ἐν τῇ τῆς καίσαρίας μαυρουσιὰδα καὶ τῶν. Cæsariensis Mauritania Bochi regis erat. Bochi terræ ab Augusto Jubæ datae, qui Cæsariensis nomen his dedit. Strabo, lib. xv. 1. Μικροὶ μὲν οὖν αὐτῶν ἦσαν οἱ περὶ βόχον βασιλεῖς, καὶ βόχον κερθηκοειδῆ αὐτῆς, φίλοι ῥωμαίων ὄντες, ἐκλιπόντων ἢ τούτων, ἰούδας παρέλαθε τὴν ἀρχὴν δόντῳ τῷ σησάστου κερθηκοειδῆ καὶ πάντῃ αὐτῶν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν κατὰ τὴν αὐτῶν. Non diu ante tempora nostra, Bochus & Bocchus reges, Romanoꝝ amici Mauritaniam tenuerunt, quibus mortuus Iuba successit, cum Cæsar Augustus ad paternum, hoc regnum etiam illi adjecisset. is Iuba filius fuit ejus, qui contra Divum Augustum cum Scipione bellum gessit. Regnum hoc Bonchi Cæsariensis dictum, Plinius lib. v. cap. 11. Namque diu regum nomina obtinuerunt, ut Bongidiana appellaretur extrema, itemque Bocchi quæ nunc Cæsariensis. Mauritaniae itaque partem, quam coluit Iuba, in qua euphorbiū nascitur, Dioscorides cæsariensem vocat. Quod nomen suo tempore obtinuisse ex Plinio constat; Coævi enim erant. Tabis promontorium est quod mari incumbit, Oceano nempe Scythico sive Serico, cujus meminit Plinius. lib. vi. cap. xv. 1. Iterumque deserta cum bellis usque ad jugum incumbens mari quod vocant Tabin, nec ante dimidiam ferme longitudinem, ejus ora quæ spectat æstivum orientem, inhabitatur illa regio. Idem ferè Mela. Scythæ sunt Anthropophagi, & Sacæ distincti regione, quia feris scater, inhabitabili. Vasta deinde iterum loca infestant belluæ, usque ad montem mari imminem, vocant Tabin. Mare cui Tabis incumbit, Scythicus est Oceanus. Hæc cum exscriptores, & tabellarii ignorant, τῶν ἐν τμώλῳ mutarunt, scripseruntque ἐν τῷ κατὰ μαυρουσιὰδα τμώλῳ. Mitto hæc. Ex Mauritania adferri euphorbium notum est. Eligat quam velit lectionem

Etionem diligens lector. Addo Galenum lib. I II. κατά γένη. cap. I. Laudare euphorbium in occidentis natum regionibus. Καὶ δὲ τῶν μετ' αὐτῶν τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν κομίζονται, ὅπως ἐστὶ καὶ ὁ συζυγῆτος ὀνομαζόμενος. ἐκ τούτου ἡ γένους ὑπερέχει, πῶς ἢ ὁ τῶν εὐφορίων κατὰ τὴν δύτικὰ μέρη τῆς ἀνατολικῆς γαλιῶν, ἢ τ' ἀπὸς αὐτῶν, ἢ τ' ἀπὸ τῆς καλιῶν ἰβήλοι πε. Et iisquæ cum spsis ab Orientalibus plagis afferuntur: cuiusmodi est quod sagapenum appellamus.

Euphorbii tenella planta.



Hoc genere comprehenditur, & liquor euphorbii in occidentis orbis regionibus natus, sive liquorem ipsum, sive aliud quid nominare velis. Euphorbii tenellam plantam describit Dodonæus: adultam Lobelius. tenellam bis, videre mihi concessum, semel anno 1623 quo tempore

Euphorbii adulta planta sive cerei effigie Lob.



Horti medici Lugduno Batavi, præse: erat Ælius Everhardus Vorstius, in Botanicis exercitissimus, medicinæ professor primarius: deinde anno 1631. Adultam anno 1633 vidi: Subsequens hyems, omnes fustulit, licet summa ad servandas adhiberetur diligentia. Tenellæ folia longa, crassa, virentia sunt. In rotunda ac tereti, nonnihil plana figura angulosa: cucumerem referrent, si non anguli & eminentiores partes albicantibus spinis plurimis, duplici fere ordine, obsiderentur. Effluit ex his vulneratis liquor vehementer acris, & mordax, facile concrefcens. Folia exsiccata ex cineritio albicant, Adultam sive cerei effigie, describit Lobelius; eam plebecula effigiei argumento cereum vernaculè vocavit. Hætas enim surrigit quaternas, & quinas, novendecim ut vicenùm cubitorum, virgatis, & ad normam directis striis, canulatas: in externis extantibus striarum angulis obtusis exeruntur stellulæ, cornis stylis radiatim è suo centro, quoquoversum minacibus, uno duntaxat prominulo horsum, æque directo longius: Tota quamdam effigiatuam, & concolorem superficiem echinomelicacti præfert (id est colorem habet, ad instar cucumeris maturefcentis, è flavedine viridem) sed brachium æquabili ductu æquante: columellæ aut cerei funalis prælongi instar. Ejus è medio & striarum dorsis anstatim, angustiare cevice, cucumeris ventri, surriguntur brachia terna, quasi folia teretia, crassa, eundem commensum proportionis, & figuram sortita (hisce brachiis carebat euphorbium quod in horto medico conspiciabatur, eratque contortum trabis instar, contra quod Adriama Harlar seplasiarius donarat, brachia hæc habet) intus torulus ligneus, prædurus, carpi crassitie, obductus est callosa carne, & succo aloes: gummeo enim turget perquam amaro (quod ego vidi acris satis) lentore. Flores in fastigio summo promit, referente qui atulit, digitalis purpureæ: Fructus hilari purpura miniata rubet, ficus fere effigie, gustu non insipido. Fructus me vidisse non menni. Euphorbium describit Ioannes Leo, lib. IX. Euphorbium est cuiusdam herbæ liquor, quæ in modum capituli sylvestris cardui nascitur. Inter cujus ramos fructus quidam prodeunt, crassitudine viridis cucumeris; ad cujus etiam similitudinem grana quædam parva emittunt, longitudine quidam ulnam excedunt, alii paulo etiam amplius. Hi quidem fructus non oriuntur ex plantæ ramis, sed velut stipites ex humo procedunt, & ex uno cespite sepe viginti, nonnunquam etiam triginta nascuntur. Agrèstes ejus regionis homines, ubi maturuerunt fructus, cultello pungunt; Unde exit liquor lacti persimilis, qui sensim crassescit & viscosus efficitur. Hinc cultelli ita crassum liquorem tollunt, & in utres mittunt, atque sic exsiccat. Planta est undique spinosa. Alium colligendi modum veteres tradunt. Ovillos ventres lotos arbori circumligant. Paulo aliter Plinius, cujus verba in huic sensum restituit Doctiss. Salmasius. *Vis tanta est ut è longinquo succus excipiat in cise conto, subius excipulo ventriculo hædino.* Scribi etiam potest, *subdito excipulo, ventriculo hædino.* Ventriculus hædinus excipuli vice subditur. Excipulum *κεδρηϊον*. Ita glossæ interpretantur. Proximè ad vulgatam lectionem hæc lectio accedit. *Vis è longinquo succus excipiat in cise conto, subditis excipulis è ventriculo hædino.* Vulgo, *in cise conto subditur ventriculo hædino.* Vult Plinius, excipula quibus excipitur succus, facta esse ex hædino ventriculo. Galenus. lib. κατά τόπους citato, euphorbium ventriculis ovillis excipi & asservari solitum, idcirco scribit, quod hos minime erodat. *Μήλοσ δὲ ποτὶσιν ἀσθενῶν ἐν τῇ γαστρὶ διασπείσασθαι φησὶ τὸ εὐφώρειον, ὅτι μόνον τούτῳ ἐν διασπείσασθαι, καὶ διὰ τῆς δύνατός ἐστι γαστρὶσποδῶν κατ' αὐτῆν τὸ φάρμακον.* Pecoris autem, hoc est ovium ventribus, excipi. *Ἐσ* asservari euphorbium (Philo) ait, propterea quod hos solos non corrumpit, *Ἐ* ob hoc in his reponi pharmacium potest. *Διαιρέσθαι*, inquit Dioscorides, τὸν καυλόν, τὴν καυλῶν voce abutitur: *καυλὸς* enim de herbis, *γίλαχος* caudex, de arboribus propriè dicitur. Scio apud Theophrastum lib. I. hist. cap. V. legi *κοῖνον* ἐστὶ ἐπιπέλοισι καὶ χερσίοισι, eodem tamen loco docet quod in arborum genere *εὐφώρειος* nomen frequentius esse consuevit. Et hæc de arbore, sive planta euphorbii, succique collectione. Restat succi delineationem examinemus. *Ἐστὶ δὲ δύο γένη τῶν εὐφωρίων. τὸ μὲν διαγρῆσιν ὡς *καρκόκοκκα*, κατὰ μέγεθός ἐστὶν ὄρθον. τὸ δὲ ἔστι ἐν πᾶσι κοιλίαισιν ὑψηλῶδες καὶ κυρτῶδες. Δολεῖται δὲ καὶ τῇ *καρκόκοκκῃ*, καὶ κοκκῇ (in antiquo codice *κέμμη*,*

scribitur, uti Lacuna refert) *μυζουμέναις* ἐκλίβου ἢ τῆς διαγωγῆς καὶ ὀσμῆς. *δυσδοκίματος* ἢ ἴσιν ὁ τῆς γίνουσι λαμβανόμενοι, διὰ τὸ ἀπικεῖσθαι τῆς γλάττης ἀπιμένειν τὴν πύρωσιν ἐφ' ἑσθλὸν χροῖον, ὥστε πᾶν τὸ ἀποστρεφόμενον, ἐμφόριον δοκεῖν ἴσιν. ἢ μὲν τοῖς ἰσίοις αὐτοῦ κατὰ Ἰσθμὸν τῆ βασιλείας τῆς λιβύης ἐπεγνώσθη. Sunt porro liquorū duo genera, unum sarcocolla modo pellucidum, ervi magnitudine: alterum in ventriculis quibus excipitur coit, vitri effigie, adulteratur vero sarcocollæ & glutini mixtione: sed eligendum translucens & acre: difficile autem est, quod ē gustu petitur, saporis experimentum, quippe levi linguæ contactu os accensum diu detineat, adeo ut, quicquid deinde exhibetur, euphorbium esse videatur. Cæterum id Iuba in Lybia regnante, primo inventum fuisse in confesso est. Unius tantum succi meminit Plinius, loco citato. Humor inquit, lactis, videtur desuens: siccatus cum coit, thuris effigiem habet. Sarcocollalachryma est, inquit Dioscorides, quæ Thuris tenuis effigiem habet, ἰσικός λιβανωτῶν λέπτιβ lib. 111. cap. lxxxix. Idem ervi magnitudine esse inquit. Supra Thus orobias, magnitudine ervi esse diximus. Recte igitur, Plinius Thuri comparavit euphorbium. Duo inquit esse genera Dioscorides *διανγίς* & τὸ ἐκλίβου. Atqui τὸ ἐκλίβου & διανγίς idem ferme. Legendum ὑλισσικωτῶδες, faculentum. Serapio loco citato, *Egrediuntur due species de euphorbio ex arbore, una earum est similis sarcocollæ, & sunt frusta in quantitate orobi, & alia species est similis faci.* In antiquissimo codice etiam legi ὑλισσικωτῶδες diligentiff. observavit Salmastius. Duo succi inquit Dioscorides genera. Alterum quod est translucidum & simile sarcocollæ. hic succus est qui in terram defluit ἰζακροπυμίου. Nam qui purior est, vehementius exilit, & ultra ventriculos, qui ad excipiendum succum incisæ appositi erant, sese ejaculatur. Alterum genus ventriculis excipitur, & crassius & scœulentius est. Dioscorides adulterari sarcocolla scribit. Plinius hædino lacte. Ibi Getuli, inquit, hædino lacte adulterant. Sed discernitur igni. Id enim quod sincerum non est, fastidium odorem habet. Doctissimus Plinii interpres, inepte Plinium verba hæc Dioscoridis vertisse, putat, *δυσδοκίματος* δὲ ἴσιν — δοκεῖ ἴσιν. Fallitur; recte dixit igne explorandum. Nam lac hædinum, quo adulteratum est euphorbium, pessime olet, cum purum alioquin euphorbium, igni injectum, non male oleat. Eligendum, inquit Dioscorides, purum & translucens. Quale etiam eligendum euphorbium docet Galenus, lib. 111. κατὰ γίνου. cap. 11. & quarto ubi Euphorbium inveteratum, & vim, & colorem unitare docet, quod etiam cbservarunt recentiores seplasiarii diligentiores. *Λίανταί μοι καὶ ἀποδὲν αἰς δόπλιείπται πᾶμπλου ἔνις τὸ παλαιὸν ἐμφόριον μετὰ ἰνωτῶν γὰρ ἔνα θεμελίον ἰσίοις ἐστὶ, λείπεται ἢ ἤδη (συγνώ τοῦ ἀποστρεφόμενου) δυνὸν ἢ ἰσίοις τῶν γινόμενον, ἔπ ἢ ἐπὶ αἰὸν ἀπολείπεται ἔνις καὶ ἀπὸ τῆς τῆς ἢ τετάρτων, ἔπ μῶλλον, ἢ δὲ π τούτων χροῖα πῶς ἴσιν, πῶς πᾶσαι ἢ δυνάμεις αὐτοῦ καταλύεται. γινόμενος δ' αἰς ἴσιν, ὅπως ἔχει χροῖον καὶ δυνάμεις, αἰς π τῆς χροῖαν ἀφορῶν αὐτὴ καὶ τῆς (ὑστασι, τῆ μὲν γὰρ χροῖα ξανθοτέρα καὶ ἀχρότερον φαίνεται) ἔνις τὸ παλαιὸν, τῆ (ὑστασι ἢ σκληρότερον τὸ καὶ χροῖον). ἢ μὲν τοῖς γινόμενοι ἰσίοις διακρίσιν, ὅν σφρασικὴν ἀλλὰ βιβαίαν ἔχει τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ. Dicitur mihi ante vetus euphorbium recentiori multo inferius — Nam post annum unum abunde calidum est, deficit enim jam non mediocriter à recenti, bimum adhuc magis à novo degenerat, quemadmodum trium aut quatuor annorum, etiam hoc magis, vetustioris virtus omnino resolvitur. cognosces autem, ut dixi, quam aetatem, quamque vim obtineat, & colorem & consistentiam ejus respiciens. Colore quidem, vetus novo flavidius, pallidiusque apparet, consistentia durius & siccus. jam si gustu voles discernere, non conjecturalem ejus dignotionem, sed firmam habiturus es. cap. secundo, *γνωσεῖς ἢ αὐτὸ καὶ χροῖος τοῦ διαμύσθησασθαι τὸ χροῖον θεοσάμινον. ὅν γὰρ αἰς ἢ ἀρχῆς τεφρῶδες, ἀλλ' ὑπὸ χροῖον καὶ ὑπὸ χροῖον γίνου παλαιότερον. ἰσίοις δὲ ἐξ ἑσθλὸν ἰσίοις φαίνεται) τῆς γίνου, & διαλύει) μόγις ἢ τὸ λειούσθαι δὲ ἰσίοις ἔνις. χροῖ δὲ ὅκ ἰσίοις αὐτὸ μὲν γίνου τῶ ἰσίοις, ἀλλὰ ἀποστρεφὸν ἢ τῆ δύνα λειούσθαι ἀσπίμα, ὅπως μὴ ἀποστρεφὸν. Id autem cognosces etiam si manduces colorem contemplatus, quippe non ut ab initio cinereum, verum subpallidum redditur inveterascens, statim etiam sicum abunde videtur tunc, & vix inter levigandum ex oleo recenti protinus imbibito dissolvitur. At subito ipsum oleum miscendum non est, sed prius in mortario sensim tendendum, ne dilatescat. Ob violentissimam acrimoniam nunquam, nisi invito prorsus animo, à Pharmacopola-**

rum famulis teritur. Quandoquidem tameri sibi nares & os omni prorsus ingenio, gossipio, & linteis aqua rosarum madefactis muniant; tanta tamen est acrimoniae vis tenuissima, ut omnibus una cum aere penetratis munimentis, in eorum tandem perveniat nares, ubi ardore summo mollestissimam movere stertutationem quæ non facile tollitur: quanquam etiam medicamentis satis refrigerantibus opituletur. Quo fit ut diligentissimi pharmacopolæ bajulis, ac aliis victum quærentibus hominibus id muneris obeundum tradant. Quidam tamen volunt, si olei tantillum, uti Galenus videtur velle indicare, inter tundendum addatur, nullam percipi in naribus aëris acrimoniam, etiam si nulla munimenta prædicta adhibita fuerint, facillime experientia fieri potest absque damno. Iuba ætate plantam hanc repertam fuisse docet Dioscorides. Plinius non Jubæ ætate inventum euphorbium scribit, sed ab ipso Iuba inventum, quod fabulosum est, Philoni si fidem adhibeamus. Hujus lib. 1x. κατὰ τόπους versus rean censet Galenus.

καὶ τρίτον ἐν τρώεσσι μενοτιάδαο Φονῆος
δραχμὴν τὴν μήλων γάστρα ζωζυμένην.

Inde Menetiada occisoris ponito drachmam
Qui pecoris densis ventribus excipitur.

Ad hunc locum Galenus, καὶ μὲν καὶ τὸ ἐμφόριον ἀινιγματικῶς ὁμοίως τούτοις κέκληται, ἵππων καὶ τρίτον ἐν τρώεσσι μενοτιάδαο Φονῆος, ἰσίοις δὲ ποιητῆς ἰσίοις λέγουται τὸ πῦρ σκελον.

ἀλλὰ με μοῖρ' ὅλοη καὶ λητούς ἔκτανεν υἱός,
ἀνδρῶν δ' ἐμφόριον, (ὅ ἢ με τρίτον ἐξαναρίζεις.

At vero & euphorbium similiter his enigmata vocavit,
quum ait, inde Menetiade occisoris ponito drachmam,
quandoquidem poëta Patroclum sic loquentem facit;

Sed me Parca ferox, Latona & filius aufer
Atque vir Euphorbus.

Versus quos citat Galenus, reperiuntur Iliad. 16 menoetiadem vocat Patroclum patronymica appellatione, hoc est Menoetii filium. Sic enim Homerus ait μενοίτις ἄλκιμος υἱός: Illud consideratione dignum, an in primò versu scripserit. Philo τὸ τρίτον, ut vulgati codices habent, an verò ἔ τρίτον, ut hic sit sensus: & tertii inter Troianos occisoris Menoetiadæ drachmam, pecoris ventriculo servatam. Illud Patroclus percussori Hectori objicit, scilicet quod prius à Deo Apolline & Euphorbo heroe vulneratus sit. Homerus loco citato;

ἢ δὴ νῦν ἔκτωρ μεγάλ' ἔυχεο, (οἱ γὰρ ἔδωκεν
νίκην Ζεὺς κρονίδης ἐκ Ἀπόλλων, οἱ μὲν ἔδωκεν αἶμα,

Nunc te facta Hector, tibi quod victoria cessit,
Qui jove sic jaceo facile atque ab Apolline victus.

Paulo post:

ἀλλὰ με μοῖρ' ὅλοη καὶ λητούς ἔκτανεν υἱός,
ἀνδρῶν δ' ἐμφόριον, (ὅ ἢ με τρίτον ἐξαναρίζεις.

Sed me Parca ferox, Latona & filius aufer.
Atque vir Euphorbus, post quem tu tertius instas.

Hoc modo Euphorbus, tertius Patrocli percussor à Poëta nuncupatur, non quidem ad ordinem, sed ad numerum respiciente, Iove tamen & Parca, id est fati exceptis. Quod scribit Plinius Iubam librum de Euphorbio condidisse, id Galeni testimonio confirmatur, καὶ γέγραπται ἐφ' ἑμφόριον βιβλίον ἰσίοις τῆ βασιλεύουσας τῶν μαυροσίων. & de Euphorbio conscriptus est libellus à Iuba Mauritaniæ rege.

Τὸ μανδραγόρα Mandragoræ historiā supra lib. vi. cap. 11. examinavimus. Folia Plinius radicemque adversus articulorum morbum præscribit, lib. xxv. cap. xi. Mandragoræ folia cum polenta, vel radix recens tusa, cum cucumere sylvestri, vel decocta in aqua. Radicem qui ad amorem præscribat repperi neminem. Folia, succum, fructum, corticemve radicū decoctam somnum conciliare,

liare, auctores Dioscorides, & Plinius. Supra dixi Dioscoridis & Theophrasti diversam mandragoram, ac quidem solanum furtivum alterum Theoph. mandragoram esse. Trociscos parari ex radice mandragoræ inquit. Hunc locum nec Plinius, nec Theodorus recte vertit. Plinius. lib. xv. cap. xlii. Ubi Dioscoridis & Theophrasti confundit mandragoram, concisa quoque in orbiculos servatur in vino. Fallitur vit magnus, cum Plinium Theophrasti locum vertisse scribit. Interpretatur hunc Dioscoridis locum και δ φλοιός η της ρίζης περιαιρούται, και ἀμβροθίαις λίγν κριμαται εις ροσάμιον. Plinius five apud Cratevam, five Dioscoridem, five ad verba anagnostes minus attenderit, legit και δαυδεις ερω, cum scribat Dioscorides ἀμβροθίαις λίγν. Solenne hoc Plinio, & quasi fatale, vocum vicinitate decipi. Locum hunc Theophrasti, lib. xxv. cap. xi. reddidit. Igni sacro medetur aειζουμ, folia trita cicutæ, mandragora radix. Secatur hæc in asses (vulgo, siccat in aere) ut cucumis, primumque super mustum suspenditur, mox in fumo; dein tunditur in vino & aceto. Ωσπερ βαφαιουδ ut cucumis; Διδύασι η εν οινω και οξει, dein tunditur in vino & aceto, vertit. Nec Theophrastus, super mustum suspendi scribit, sed in musto convolvi, dein in fumo suspendi, νευλησιντες η εν γλυκει. vulgo, νεύρασις η εν γλυκει, transfixos vertit Theodorus & omisit γλυκει. Novit enim ineptum in malto transfigi. Facilis νευλησιντες in νεύρασις lapsus.

De panacis generibus, cap. xlii. agam. Plinius. lib. xxvi. cap. xv. Panacis semen cum absinthio menses & sudores movet. Quæ de panace scribit hoc capite, de heracleo intelligenda, viri docti arbitrantur, idque quod hæc Dioscorides referat de panace Heracleo. Τα εν κρυσι συνμεικρωτο η οινω ποηζουμι η μνηνατα αμα η ιμβρουα φθειρει η εμπνευστασις τας εν υστερα η σκληριαις ἀσφορει, εν μιλιε αυθεις — η ρίζη η ζουδασις & ασπιδισια μητρα αγει ιμβρουα — ο η κρηπος αυτου συν αφιδισω ληφθεις αγει ιμβρουα. Menses trahit, sætus enecat; vulvæ inflationes duritiasve ex melle dilutus disciuit. Radix autem dearsa & vulvæ subdita partus extrahit — semen vero cum absinthio sumptum menses ciet. Unguentis addi auctor, lib. xli. cap. xxvi. est Plinius. Panacem & unguentis eadem (Syria) gignit. Addit totam panacis heraclei descriptionem. Unde facile, inquit, colligi potest; de panace agere heracleo Theophrastum vide. cap. xli. hujus libri.

Quæ præceptor hic de helleboro dicit, ostendunt; quæ Dioscorides de helleboro scribit, non esse corrupta, sed ab ipso Dioscoride ex Theophrasto petita. vide cap. xi.

Τε κυκλαμίν. Κυκλαμίνος vel, κύκλαμιον vel, ut vulgo, cyclamen dicitur και ε κύκλω ab orbe, tum ob folii circumdatum ambitum, tum ob orbiculatum radicis bulbum. Theodorus, tuber terræ vertit. Plinius, lib. xv. cap. ix. Nascitur in umbrosis nostris, tuber terræ vocatur. Alii rapum terræ appellare maluerunt, nonnulli umbilicum. Tuber terræ, dicitur, quod in molëm quandam intumeat; umbilicus, quod ut umbilicus, circinata figura emergit, sic & cyclaminus sub terra conspicitur. Rapium terræ vocant, quoniam in terra velut rapum extuberat. Batavi verrens broot; id est porcinum panem vocant, quod radix in orbem circumacta, non tamē in globum surgens, sed veluti pressa pondere in latitudinem sese explicans, eadem forma, qua nunc in quotidiano usu panes, videntur Porcinum addunt, quod subulci gratum pabulum suo pecori cognoverunt; ιξουδθηροι nominarunt, quod pisces summiopere hujus radicem expetere tradant, & si contusam admista calcemari quis sparserit, mira quadam cupiditate advolare pisces, continuoque exanimatos fluitare. Sed aliud cyclaminis genus hoc esse, Plinius docet, loco citato. Mibi ε terttia cyclaminos demonstrata est, cognomine chathrepsifos, uno omnino folio, radice ramosa, qua pisces necantur. Recentiores Græci κροσάμιον, vocant, Myreps. sect. i. De antidotis, 412. Κυκλαμηναίαις, ητοι κροσάμιον φύλλα. Idem alibi κροσάμιον η κυκλαμίνος. Ægineta vei ο κροσάμιον balsami fructum significare scribit. lib. vii. cap. xvi. Embole altera. Κελύκης γο ε κροσάμιον γο β' κρηρα δ'. Eodem lib. littera K. Κροσάμιον, τὸτο φασί πνις ειναι τον κρηρον τοδ βαλοσιου, περι οδ κρη' εκεινο λιλακται. Cassamon, hoc nonnulli balsami fructum esse dicunt, de quo supra egimus. An itaque κροσάμιον per simplex ε cyclamen, κροσάμιον vero per duplex ε balsami sit fructus. Quam diligentissime igitur attendendum ad quæ

præscribantur; diversis enim pollent facultatibus. κροσάμιον, si modo non alibi etiam κροσάμιον scribatur, nomen accepit cyclamen, quod radix abortum moveat. Dioscorides. lib. ii. cap. exxiiii. Φασί η οπ αν κρηρα η η ρίζαν ιγκριμον γυνη εξαμβροθισει αυτην. ει η και υξουτικον ασπιδισια. Tradunt, si pregnans mulier radicem eam transgrediatur abortum fieri, sed & adalligata partum accelerat. κροσάμιον, quasi, meretricum herba, κροσά meretricis libidinosa. Vel nomen illud habet, quod ad amatoria & libidines valeat, uti docent Theophrastus, & Dioscorides. ισρεη η και σπες φιλετα αυτη λαμβανουσα κρησιων αναπαλινδρυσαν τε εις τροχουκους ιταδισουρα etiam ad amatoria assumi tuia, ac in passillos divisa. Legendum ex veteri codice & Theophrasti κροσάμιον combusta. Falluntur qui spheritum putant, cujus Ætius sermone xii. cap. iv. meminit. Spheritis compressus est, ut lib. i. x. τίπος, cap. i. titul. quæ Soranus ad alopecias conscripsit. Κακώται η σφαιρις η τα σφαιρια φεγουσα κυπριελοσ. Appellatur spheritis compressus quæ spherias, id est pilulas producit. Officinæ aribanitam & archanitam vocant. Cyclaminos describitur à Dioscoride. lib. ii. cap. c. lxxxviii. Κυκλαμίνος φύλλα ιχει ομοια κροσά, πορφυρα, σαικίλα κρηρα η και αυθεις κηλιν ισπολιθεις. Καυλο η πτερυδακτυλο, γυμνο, ιφ' ου αυθη ροδεδη, πορφυριζοντα (vetus εν τα λευκα πορφυριζοντα, alius ιουδη, ροδωδη mavult Sambucus) ριζω μιλαιται, γρηυλιδη σφαιρησια, ισπαλαπι. Cyclaminus folia habet hederæ similia, purpurea, varia, infra supraque maculis albicantibus distincta, caulem vero quaternum digitorum, inanem ac nudum, in cuius summo flores emittant, rosarum effigie purpurascens, radix nigra, raro proxima, & aliquantulum lata. Plinius, loco citato. Item cyclamini radix contra serpentes omnes, folia habet minora quam hederæ, nigrioraque & tenuiora, sine angulis, in quibus albicant macula; caule exiguo, inani, floribus purpureis, radice lata, ut rapum videri possit, cortice nigro. nascitur in umbrosis nostris, terra tuber vocatur. Idem. lib. xxi. cap. ix. In vepribus nascitur cyclaminum, de quo plura alias. flos ejus colossinus in coronas admittitur. Inter coronarios flores à Nicandro numeratur, versus reperitur apud Athenæum, lib. xv. και γρηρον πρηρα, η εντεκεπιος κυκλαμίνος. Ut nec senilem barbaram, nec speciosum cyclaminum. Colossinus non à magnitudine, sed colore dicitur. Strabo φηρει η ο σπε λαοδικουος τοποσ ασπιδιων αρετις ουκ εις μεγαλοτητα μοιον τα ειριον η τα μιλισιων ἀσφειρει, αμα και εις την κρηρα η ροδω (forte

Cyclamen folio hederaceo:



προεξήχρασε) ὡς καὶ ἀποσπένδονται λαμπρῶς ἀπ' αὐτῶν. ὡσπερ ἔοι κολοσσηοὶ λπὸ ἑ ὁμοίωμι χρωματῶ πλῆθει ἀκούτες. *Loca quæ sunt circa Laodiceam, oves alunt excellentes, non mollitie modo lanarum, qua etiam Milesiis præstant, sed etiam ad corvorum nigredinis æmulum colorem, unde amplos quoque habent reditus, ut Colosseni ab ejusdem nominis colore, in vicinia habitantes.* Cyclamini recentiores plura observant genera. Prima ut Dodonæus ait, viret foliis, latis, angulosis, Hederæ hellicis similibus, ambitu leniter ferratis, priore parte in vitore nigricantibus; albicantibus tamen maculis variegatis, & umbilico sive medio folii subalbido, inferiore verò ac prona parte purpureis, & subinde colore saturato, alias dilutiore: flosculi extenellis pendent pediculis, deorsum nutantes, foliolis eorum sursum reflexis, & purpureo violæ nigræ colore, non tamen intenso, splendent, odoris exigui; succedunt capitula seminifera, in spiras pediculis contractis. Radix bulbi aut rapi modo in orbem circumacta, & aliquantulum in latitudinem prefla, foris nigricat, intus candida, rugas inarescens contrahit. Alterius, & secundæ cyclamini, & lata quidem sunt, sed nequaquam angulosa, verum quasi rotunda, & nullis superius, aut omnino obscurissimis apparentibus maculis, saturato colore virent, inferius verò è punicante purpura rubent, flores prioris similes, at odoratiores, radix aliquanto minor.

Cyclamen folio Rotundo.



Tertia species foliis similiter est haud angulosis, sed ambitu eorum aliquantulum crenato, maculata hæc sunt, sed umbilico nigriore, flos intensiore colore purpurascit, odoris suavissimi, radix quam aliarum minor. Julio, Augusto, Septembri mense florent, folia inde nova succedunt, hyeme virentia; semen sub ætatem sequentem ad maturitatem venit. Reperitur apud Florum studiosos aliud cyclaminis genus, quod Vere floret, sub extremum Aprilis, binos aut tres profert flores, nivei prorsus candoris suaviter spirantes, forma vulgatis non dissimiles, quinque angustis laciniis sursum reflexis constantes, quibus deciduis tenelli cauliculi, sive pericli subrubentes, qui eos sustinebant sese contrahunt, & in orbiculos convolvunt, alterius cyclamini instar, atque in summa tellure procumbunt cum theca sua, qua semen continetur. Plantæ folia majora, fuscunciam longa, tantundem circa pediculum lata, angustior tamen circa mucronem, per oras aliquantulum angulosa, prona parte quinque crassiusculis nervis prædita, & omnino rubescentia, supina vero viridia, sed frequentibus maculis albis aspersa. Et hæc sunt cyclaminum genera, quæ apud nos reperiuntur.

Plura recensentur à Baubino in Phyto-pinace. Illud notandum, radices pro ætatis ratione, magnitudine admodum variare, novellas adeò exiguas, ut avellanæ magnitudinem vix superent. Vidi adultas, adeò crassas magnasque, ut maximæ rapæ non cederent. De radice usu satis dixi. Succum inquit Theophrastus ad purgandum caput, & inebriandum valere. Plinius loco citato: *In omnibus ferenda domibus, si verum est, ubi sata sit, nihil nocere mala medicamenta, amuletum, vocant narrantque & ebrietatem representari addita in vinum.* Diosc. loco citato: *Εγχυματίζται τι ὁ χυλὸς αὐτῆς εἰ μίλιτον εἰς πῖς ῥίνας αὐτῆς καθάρων κεφαλῆς.* Ejus etiam succus cum melle naribus infunditur ad purgandum caput. Hoc non latuit Theocritum, cum eidyll 5. canit, *ἰθὺν τὸν κυκλάμιον ὄρου σίτου εἰς τ' ἀλντα.* Vide supra cap. De scylla. Corrigenus Scholiastes (ἢ κυκλάμιον βοτανίον ἐστὶ πιδάξ, λατοῦρίζον ὁμοίω χλωιδόν, ποιεῖ αὐτῆς χλωιδόν. *Cyclaminus herbula est herbosa, tenui radice, quæ calfacta facit ad perniones, & ambusta ex frigore.* Vel novellam recenterque natam, nondumque adultam vidit cyclaminis plantam, aut qualis cyclamen planta sit ignoravit. Adulta *παχυρρίζου* est. *χλωιδόν* pernio, est morbus pedum, digitorum, ex nimio frigore proveniens, & calcanem maxime infestans hyeme, unde & nomen. Polylux lib. IV. *χλωιδόν γίνεται ἰθὺν ὑπὸ κρύοις, ὑπὸ δακτύλοις, ἔστι γὰρ πιδάξ ἢ χλωιδόν, &c.*

Καὶ τῆ σκυῖ De cucumere agresti vide cap. xv. Quæ hoc loco scribit facilia sunt, & à Dioscoride confirmantur. *Εὐρεθῆ ἢ λεία, ἀίφους, λίπρος ἔστι λειχῆνας σμικρῆς οὐλάς τε μελάνιας καὶ σπινθῆρας τῶν ἐν ἀποσπῶν δόκωδαιρέα.* Eadem avida tritæque, vitiligines, lepras, & impetigines absterget, cicatrices nigras emendat, & maculas facies purgat.

Τῆς ἢ χαμαιδρῶν. Chamedrys dicitur, quod fruticulus sit parvus foliaque quercui similia habeat. Scribonius Largus, cap. cv. recipit hæc stœchados, Marubii χαμαιδρῶν, quæ herba similia quercus folia habet, Latinis tristago dicitur. Plin. lib. xxiv. cap. xv. *Chamedrys herba est quæ latine tristago dicitur. Aliqui eam chamædropem, alii teucrium appellaverunt. Folia habet magnitudine mentæ, colore ἔστι διυψύρα quercus, alii ferratum & ab ea serrā inventam esse dixere, flore pene purpureo.* Describitur à Dioscoride. lib. III. cap. xii. *χαμαιδρῶν, οἱ δὲ χαμαιδρῶν ἢ λινοδρῶν, διὰ τὸ τὸ ζῆν πρὸς ἀμφίθερον τὸ τυκρῆν ἢ τῶν πρὸς πύκρινον ἰκάλισμα. φύεται δὲ ἐν περσικῇ ἔστι δὲ θαυμαστῶν σπιθαμῶν, φύλλα ἔχουσι μικρὰ, τῶν σχήματι ἔστι τῶν σχίσαι δρῦν. ὁμοία, πικρὰ. αἴθρη ὑποπύρετρον (Oribasius ὑποπύρετρον) μικρόν.* (Lacuna in veteri codice, & πικρὸν, scribi auctor est.) *Κυκλάμιον ἢ αὐτῆς διὰ ἰγκύμονα τοῦ καρποῦ, &c. Tristago, Græcis chamædrys, quibusdam chamædrops, alii linodryis dicitur, sunt & qui eam ipsam teucrium appellaverint; propterea quod cum teucrio aliquam fervet similitudinem. Nascentur in asperis & petrosis locis. Est verò frutex exiguus, dodrantalis, folia habens exigua, effigie & divisura quercus, amara, florem pene purpureum ac pusillum. Carpi ipsam semine prægnantem oportet. Chamædrys est cujus effigiem adpingi curavimus. Negat botanicus eximius veterum esse chamædryn, quod frutices erecti nascantur, sponteque sua affurgunt, cum huic sint complures, humi procumbentes, tenues, duriusculi, lignosi ramuli, hincinde sparsi. Sed & polium quod Dioscorides & veteres fruticem esse dicunt, lignosus & repentes habet ramulos. De Thymo, ambrosia, aliisque plurimis, quæ frutices dicuntur nihil referam, & frutices in rectum semper atollit tradidit nemo. Chamædryn officinæ quædam vocant, quam vulgo teucrium & pseudateucrium, alii sylvestrem chamædryn. Legitimam non esse facillime probatur, quod flosculos fert perquam eleganti cæruleo colore. Falluntur qui ἰσχυρὸν βοτανίον putant, Dioscorides. lib. IV. cap. lxi. *ὡς αἰς φύλλα ἐν ἀσσημῶν ἰσχυρῶν δρῦν πλῆθὺν ἐπιπύρετρον ἔστι πρὸς αὐτῶν τὸν κύκλον ὑποπύρετρον. — ἀπὸ περσικῆς λαπέ, circa quos folia sunt ex intervallis, quernis similia, sed angustiora, minoraque, divisuris incisa per ambitum, & colore alique minus glauco, — flores purpureos ac tenues fert. Hujus folia viridia, flos ceruleus. Diosc. Galenus, ceteri semini, folijsque unam eandemque vim tribuunt. Theophrastus aliam semini, aliam foliis. Eadem vi folia & semen pollere plurimorum recentiorum est opinio, quam nec improbamus: Hanc vulgaris chamædrys agnoscit varietatem, quod sit minor, folio**

Chamedrys major repens.



folio obtusiore & mucronato; major verò hirsutior, & minus hirta. Pratenfe teucrium, ad viscerum obstru- ctiones, cacochymiam, virginumque foedos colores, miris pollet & certissimis viribus.

Τῆς Θάψιας. Diversæ & planè dissimiles sunt plantæ thapsia & thapsus. Thapsia succum habet vehementem, acrem & urentem adeò ut colligentibus noceat, & pustulas exciter, faciem rubram reddat, nisi aliquo ce- rato faciem illinent; contra thapso faciem inungebant ut morbofi viderentur & mali, puta pallidi vel lividi coloris esse. Utramque optime distinguit Hefychius, confundit Nicand. Scholiast. Hefychius θάψιον ἢ ξανθὸν δὲ τὸ ξύλον τῆς θάψιας ὀβραπτει. ἢ ξανθίζουσι τὰ ἔλαια καὶ τὰς κεφαλὰς. τούτῳ πρὸς σπύγκτον λίθουσι καὶ ὁ πόσιμα, παρ' ἧς φύεται τὸ ξύλον θάψιον καλεῖται. Ἰσὶ δὲ ἢ ῥίζα θάψιας καλουμένη. Thapsinum flavum, sic dicitur à ligno Thapsi, quod tingit, coloreque flavo lanas, & caput imbuit. Hoc quidam schyticum vocant, & fluvius circa quem nascitur, Thapsos vocatur. Est autem alia quedam planta, cujus radix Thapsia vocatur. A Nicandro radix hæc Thapso vocatur, quod decepti Scholiasten:

Θρινακίην ῥοδὸν ῥίζαν ἔλειν γαλαθία θάψιον μίξας.

Radice[m] imprimis Thapsi compone salubrem trinacrij.

Ad hunc versum Scholiastes, θριδακίαν ἢ τὴν ῥίζαν τῆς θάψιας λέγει, διὰ τὸ εὐ κικιλία γένεσθαι, ἢ γὰρ κικιλία διὰ τὸ τρεῖς ἄκρας ἔχειν τετρακίαν καὶ τετρακία καλεῖται. ἰκεῖ δὲ ἢ θάψιον ἰσχυρῶς. ταύτης ἢ τῆς κυλῶν χεῖνται αὐτὸς ὄφει. ἰσὶ δὲ χλωροπτερον. ὅθεν εἰ βυλόμενοι χλωροπτερον φάισσιν, καὶ τοσιδίου, ταύτης αὐτὸς χεῖνται τὸ αὐτὸς ποτ. ἰσχυρῶς ἢ αὐτὴν φασὶ τὸ κροτύον ἰπὶ νήσῳ πρὸ θάψιας μίαν τῶν (προσέδω). ἰσὶ δὲ ἢ ἰσχυρῶς καὶ φοινίκης μίαν. Thridacian radicem Thapsi dicit, quod in Cicelia nascatur, Cicelia enim à tri- phis jugis seu promontoriis, quæ in ea insula præcipuè sunt

Thrinacria & Trinacia appellatur. Succus ejus pallidior, unde qui pallidi ac morbofi videri volunt, hoc inungunt. Inveniri Crateras tradit in insula quadam Thapso una Sporadum. Insula hæc interjacet Arcousæ & Phoinica. Fallitur scholiastes. Thapsus quo faciem illinebant, in Schytia nascitur, Thapsia cujus succus acris & vehementis est, in Cicelia. Præterea ad tinturas hac veteres usos esse, non memini me legisse. De Thapsia hac agit Theophrastus. De Thapso, cap. xi. meliori occasione quædam dicam. Thapsiam nasci scribit in insula Thapso. Idem Dioscorides, lib. iv. cap. clvi. Θάψια ἀνομασται ῥοδὸν δὲ τὸ δόκειν πρώτον ἰσχυρῶς εὐ θάψια τῆς ἰσχυρῶς τῆς ἰσχυρῶς. Thapsia ex eo nomen accepit, quod in Thapso, ejusdem nominis insula, primum inventa fuerit. Nulla inquit Doctiss. Salmat. Thapsus insula mihi nota, sed oppidum hoc nomine in ora maritima Africa minoris. Hujusmodi oppida ad mare posita, sæpe pro insulis veniunt, præcipuè cum pene tota mari circumdata sunt. Interpretes Dioscoridis addunt insulam esse Sporadum, sed forte Thapsium cogitabant pro Thapso. Hoc tamen scriptum reperitur apud veterem Nicandri scholiasten de Thapsia. Stephanus πρὸς πύλων. θάψιον, πόλις λιβύης. Στεφάνου ἐν κικιλίᾳ. Ἐπὶ ἐκ κικιλίας. Ἐπὶ ἐκ χερσονήσου εὐ τῆς ἰσχυρῶς τῆς ἰσχυρῶς. Thapsus urbs Africa, ut Strabo lib. (17) undecimo scribit est etiam Cicelia. est Cherronesus quæ in angusto isthmus dicitur, χερσονήσου terra in insula modum mari circumdata, uno tantum, eoque angusto, spatio, quod Isthmus appellatur, continenti adjuncta. Fortasse scripsit Dioscorides εὐ τῆς χερσονήσου, non ut vulgo legitur, ἰσχυρῶς. Si bene memini apud Virgilium, lib. 111. Æneid. mentio fit Thapsi insulæ penes Siciliam decem ab ea stadiis distans. Sed hoc in medio relinquo, concedunt omnes nomen habere, à loco cui nomen Thapsus. Nisi fortassis, magis ardeat nomen illud obtinere, propter flammeum colorem quem corpori admota inurit, etiam eminus, præsertim adverso flatu, spectanti. Thapsiam Theophrastus folio describit sceniculi, sed latiore, caule ferulaceo, radice candida. Dioscorides, loco citato τῆς ἢ ὅλη φύσει ἴσκειν τῆς θάψιας, ἰσχυρῶς εὐ τῆς ἰσχυρῶς ὁ κινδύος (vulgaris codex κερπύς). Omnes tamen interpretes, κερπύς; quorum lectioni favet Plinius, cum inani caule esse inquit, nec baculi excedere longitudinem) καὶ τὰ φύλλα μακροτέρη ἰσχυρῶς. ἰσχυρῶς ἢ σπινθηρῶς, καὶ ἰσχυρῶς πρὸς φύσιν, ἀνθῶς ὅμοια. ἰσχυρῶς εὐ τῆς ἰσχυρῶς μήλων (σπινθηρῶς ἰσχυρῶς, τῆς τῆς θάψιας ἰσχυρῶς, ἰσχυρῶς μὲν τῆς ῥίζας ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς, ἰσχυρῶς, μέλαινα εὐ τῆς ἰσχυρῶς, παχύφλοιος ἰσχυρῶς (vetus, ῥίζα ἰσχυρῶς μέλαινα, λευκῆ, καὶ τῆς ἰσχυρῶς ἰσχυρῶς, παχύφλοιος). Tota ferè natura ferula similis est, attameis

Thapsia Dioscoridis.



graciliore caule, & foliis fœniculo proximè, umbellis in
 fingulorum surcularum cacumine, anethi similibus: flore
 intus luteo: semine quadantenus lato, quale ferulæ, sed
 aliquanto minore. radice intus candida, foris nigra, magna,
 crasso vestita cortice, eademque acri. Plinius. lib. xi. cap. xxii. Semen ferulæ, Thapsiam quidam vocavere:
 decepti eo, quoniam ferula sine dubio est Thapsia, sed sui
 generis, foliis fœniculi, inani caule, nec excedente baculi
 longitudinem, semine quale ferulæ, radix candida. Intus
 intellige. Quo modo etiam exponendus Theophrastus.
 Dioscorides & Plinius fœniculo folia comparant.
 Theophrastus latiora fœniculi dixit. Thapsia veterum,
 cujus iconem addidi, à Pena, Lobelioque primum de-
 scripta, in Aquitaniæ macilentioribus montosisque squa-
 lidis inventam nobis (inquunt) dedit præceptor Rondelet-
 us, prope vadum quâ trajicitur in Hispaniam, tum ad
 radices Pyrenæorum, non procul Perpignano urbe, crassior
 radice cortex, fusco foris colore, intus pallens, succoque
 multo gliscit lacteo, gummeo, sed inibi loci neglecto, caulis
 præcedani, gracilior, quam ferulæ, foliaque fœniculi la-
 tiora, breviora, in umbellis semen ferulæ minoris, oblon-
 gum angustius, montani filivis. Alteram Thapsiam car-
 rotæ effigie vocant, quæ pe foliis carotæ sive dauci
 agrestis quam ferulæ similior cotulæ fœtidæ ritu divi-
 sis, non semel in Batavorum locis palustribus prope Lug-
 dundum reperri. Vulgo ferulam sagapeniferam appel-

Thapsia carotæ effigie.



lant. Radicem enim habet succulentam peucedani, for-
 ris pullam, intus candidam, odoris virosi adinstar sa-
 gapeni. Flos in latis umbellis luteus, & semen fœveli
 Peloponnesis. Succus veræ Thapsiæ quomodo quon-
 dam colligebatur, docet Dioscorides, ἢ τις ὀπίσταν περι-
 ρυθῆσαι, καὶ ἐγκοσμηθῆναι τὸν φλοιὸν, ἢ κριλιαιδῆσαι αὐτὴν ἐν
 αὐτῇ θολοειδῶς ἢ ῥίζῃ, καὶ πωμαζομένη αὐτὴ τῷ κθαρεῶν μέ-
 νει τὸ ὄσπιν. τῇ δὲ ὑπερλίαν δὲ ἐπιούσας ἀναρτίσθαι, τὴν ἐπιου-
 λῆγαντα ὄσπιν. χυλιζέται δὲ κοπῶσαι ἢ ῥίζῃ, καὶ Διφκουρίδῃ καὶ
 ἀργείῃ καθλιθῆσαι, & ξηραίνθῃσαι, ἐν ἡλίῳ ἐπὶ ὄσρακινος πυκνῆς
 ἀψίς. ἔνιοι δὲ τὰ φύλλα ὑναποθλιθῶσαι. ἀσθιῆς δὲ ὁ τοιοῦτος
 Διφκουρίτης δὲ πρὸ βρωματωδῆστρον (malunt viri docti βρω-
 μαδῆστρον) εἶναι τὸ δὲ τῆς ῥίζης, & μένειν ἴσικμον, ξηραίνεσθαι
 δὲ τὸ δὲ τῶν φύλλων, καὶ τερηδονίζεσθαι, ὀπίσταντα δὲ διήμῃ κατ'
 ἀνίμῃ ἰσχεσθαι. καὶ ἄλλον δὲ ἡγεμίας ὄσρακινος. ἐπειδὴ γὰρ ἰσχυρῶς
 τὸ αἰσθητικόν, καὶ φλυκταίνουσαι τὰ γυμνά (hunc locum sic
 legit in altero Goupylus, φλυκταίνουσαι τὰ γυμνά μέρη τοῦ
 γυμνῆ σώματος, Hermol. & pustule adusto similes inva-
 dunt nuda corporis) Διφκὴν ὀσμύνηται τῆς δὲ τῶν ὄσρακινος δὲ ἂν
 καὶ ὡταῖς, τοφούσας ὑγρῶς προσηρῆναι τὰ γυμνά τῶν μερῶν, καὶ

ὄσρα αἰσθητικόν. Cujus (radicis) liquor excipitur in hunc
 modum. Effossa in ambitu, serobe, inciditur radice cortex,
 aut incavatur ipsa radix; ita tamen ut excavatio sensim à
 latiore orbe in acutum desinat: mox cooperitur, quo purior
 liquor consuat: postero autem die congestum eum tolli par
 est. Eliciendi quoque succi ratio par est. Radix contundi-
 tur, ac succus per quallum, instrumento ad id comparato,
 exprimitur, qui quidem siccili crasso inditus, in sole cogitur
 siccaturque. Sunt qui & foliis cum radice simul rufis suc-
 cum exprimant, sed invalidior is est. Hoc verò indicio dis-
 cernitur, quod è sola radice manavit, viroso magis est
 odore, humidiusque permanet: at è foliis extractis, exsic-
 catur ac teredinem sentit. porro qui liquorem colligit (vide
 cap. præcedens) minime obversum vento stare oportet: ac
 potius tempestatem deligere à ventis silentem, quæ nulla
 aspiret aura. Alioquin propter halitus acrimoniam, vehe-
 menter intumescit; facies nudasque corporis partes pustule
 invadunt, idcirco etiam non nisi cerato quopiam adstrin-
 gente liquido prius inunctis nudis partibus eo accedendum.
 Plinius loco citat. Thapsia est in Africa vehementissima.
 Quidam caulem incidunt per menses, & in ipsa excavant
 radice, quo succus consuat, arefactumque tollunt. Alii foli-
 a, caulem, radicem tundunt in pila, & succum in sole co-
 actum dividunt in pastillos. Succus iste hodie non sine
 publico incommodo negligitur. Maximum enim dam-
 num infert visceribus, torminaque dira excitat. Ra-
 dicem & succum hunc purgandi per superiora & infe-
 riora vim habere testatur Dioscorides, Δύναμι δὲ ἔχει
 καθαρκτικὴν εἰπε φλοῖος τῆς ῥίζης καὶ ὁ χυλὸς, & ὁ ὄσπιν ὑν
 μαλικερέτω πινόμενῃ αἶμα γὰρ καὶ κῆτω χολῆν καθαίρειται.
 Purgandi vim habent cortex radice, & succus, itemque
 liquor, si in aqua mulsa bibantur: supernè enim ac inferne
 bilem extrahunt. Vide cap. ult. hujus Libri.

καὶ τῆς ἰσχάδῃ. De ischadis variis significationibus,
 alibi me egisse memini. Lactescens hæc planta, ischas
 dicitur, à radice effigie, quæ exsiccatum ficum imita-
 tur. ἀπῖος vocatur, quod radice extremum in pyrum
 turbinetur. Dicitur etiam chamebalanus, ut vulgari
 Dioscoridis codices habent. Malunt Doctiores cha-
 meraphanum. Dioscorides. lib. iv. cap. clxxvii.
 Ἄπῖος οἱ δὲ ἰσχάδα, οἱ δὲ χαμαιβάλανος, οἱ δὲ ῥαφῖαν
 ὄρεινῃ, οἱ δὲ λιπέζωσις. Vulgo legitur, οἱ δὲ ἰσχάδα, οἱ δὲ χα-
 μαϊβάλανος, ὄρεινῇ ἢ ἀργείῃ, οἱ δὲ λιπέζωσις. χαμαιβάλανος
 legendum esse. His argumentis à magnis viris, maxi-
 me Saraceno, probatur. Ægineta, lib. vi. cap. iv. In-
 ter eaquæ pituitam detrahunt, ἀπῖος τὸ ἥμισυ τὸ αὐτὸ τῆ
 ῥίζης ἰδιόμοιον ὁ πῖος χαμαιβάλανος καλοῦσι. Apii dimidium
 id quod ad radicem est, & à quibusdam chameraphanos ap-

Apios,



pellatur; Idem eodem libro, cap. x. καὶ ἀπὸ τῆς ῥίζης τὸ αἶμα, τὸ πρὸς τὸ ἀεὶ, βράβην ἀνα κρῖναι, καλοῦσι δὲ πῖσι αὐτὸ χαμαιεῖφονοι. Apii radices pars ea que ad aerem vergit, si edatur, superne purgat, quidam ipsam chamæraphanon vocant. Ράφανον ἀρξίαν hanc dictam fuisse auctor est Plinius. lib. xxvi. cap. viii. Apios, ischas sive tharphanos agria quare quidam tharphanum sylvestrem vocant. Bellonius hodie à Græcis χαμαιπόδια vocari asserit. Satis luculenter à Theophrasto describitur. Idem facit Dioscorides. Κλωνία ὄνο ἢ ἀρία δασὶ γῆς αἰήσι, χαμοῖα, λεπτὰ, ἐρυθρὰ (alter depravatè ὄρθια) μικρὰ ἕως γῆς ἀεργίαι φύλλα πηρῶν (Catac. addit ἀρξίαν) ἰσοῦσι, ἰσχυροῦσι μὲν τι καὶ σπῆλαια, χλωρὰ, κερσῶς μικρὰ. ῥίζα ἀσφοδίου ἀσφοδιῶσι, καὶ πρὸς τὸ τῆς ἀπὸ σχῆμα, ἀσφοδιῶσι ἢ μισθὸν ὄπυ φλοῖον ἔχουσα ἕσθαι μέλανα, ἕσθαι ἢ λευκὰ. (vetus φλοῖον ἔχουσα λευκὰ) ταύτης τὸ μὲν ἕσθαι (alter ἀκῶσι & ita ex Paulo legendum constat, μῆθ' ἢ ῥίζης λευκῆν, εἰ μίτων ἀρξίαν καὶ φλίγμα. τὸ δὲ πρὸς τῆ ῥίζῃ κρῖται κρῖναι, ὅλη δὲ λευκῶσι, ἀσφοδιῶσι τὰς κρῖναι κινεῖ. Ramulos duos sive tres in terram spargit, junceos, tenues, rubentes, & paulum à terrâ se attolentes, foliis rutæ, oblongioribus tamen, & angustioribus, herbaceis, semine parvo: radice hastulæ regię, & ad pyri formam accedente, rotundiore tamen, lactei succi plena, cortice extra quidem nigro, intus vero candido. Superior pars ejus assumpta vomitione bilem, pituitamque exierabit, inferior per alvum: tota verò sumpta, utraque parte purgat. Non desunt interpretes qui μῆθ' ἀσφοδιῶσι,

σποδίου legant, quorum opinionem improbat Theophrasti hic locus. Plinius lib. xxvi. cap. viii. χαμοῖα πρὸς τὸ ἀεὶ, junceos duos sive tres spargit in terra, tubentes, foliis rutæ, radix capæ sed amplior, quare quidam tharphanum sylvestrem vocant: (hoc non aridet, deberet dici capæ sylvestris.) Intus habet mammam candidam, extra cortices nigros, nascitur in montosis aspectis, aliquanto & in herbosis. (ex hoc Plinii loco χλωρὰ Robertus Constantini correxit. Gaza neutrum legit) effoditur vere, rursaque in ficili mergitur, dejectoque quod supernat, reliquus succus purgat utraque parte, semibolo in aqua mulsa. In eo Plinius à Græcis dissentit, quod hi supernatantem humorem abjiciunt. Plinius eundem uturpet. Errant qui glandes terræ, quas vulgo ἄερδα, ἡρξίαν vocamus, ischada putant, nulla vel per superiora, vel inferiora purgandi vi harum radices præditæ, adstringunt, ac difficilioris concoctionis sunt. Apios, sive, ut vulgo tithymalus tuberolus, exiguus promit cauliculus, aliquantum rubentes, tenues ac teretes, circa quos exigua & parva foliola, forma quidem foliorum hyperici, aut hujuscemodi rutæ sylvestris, ac minora, chamælyces æmula: umbellæ in fastigiis raræ, in quibus acetabula, flosculi pallentes lutei, semina asperiuscula tiquetra, uti aliorum tithymalorum, minora tamen: radix tuberosa pyri modo turbatur, inferiori parte angustior, foris nigricans, interior candida. manat ex hac lacteus succus, quacunquē ejus vulnerata aut læsa parte.

Κ Ε Φ. Ι Α.

CA P. XI.

Elleborum nigrum, & candidum. Deque ejus vi & natura.

Ὁ Δὲ ἐλλέβορος ὅτι μέλας καὶ λευκός, ὡσπερ ὁ μόνιμος φαίνοισι. πρὸς τῆς εἴσεως * Διὰ φωνῶσιν. οἱ μὲν γὰρ ὁμοίως εἶναι, πᾶν τῶ χρωματι μόνον διαφέρειν. τὰ δὲ ῥίζαν τῆ μὲν λευκῶν, τῆ δὲ μέλαιναν. οἱ δὲ τῆ μέλαιναν τὸ φύλλον διαφῶδες, τῆ δὲ λευκῆ, πρῶτον δὲ, τῆ δὲ ῥίζας ὁμοίως, πᾶν τῶ χρωμάτων οἱ δὲ εἰς ὁμοίως λέγοντες, τοιαυτὴ φασι εἶναι τὴν μορφήν. † καυλὸν δὲ αἰθερικώδη βραχὺν σφόδρα. φύλλον δὲ πλατύσχιστον ὁμοίον τῶ τῆ νάρθηκος, μῆκος ἔχον εὐμηκες. εὐθὺς δὲ ἐκ τῆς ῥίζης ἠρήμῳρον τε εἰ ἐπιγείοφυλλον. πολυῖρον δὲ εὐ μάλα τὰς λεπταῖς καὶ χρησίμοις. ἀναρῖν δὲ τὸ μὲν μέλανα καὶ ἵππας, καὶ βῆς, καὶ ὑς. διὸ καὶ εἰς νέμεσθαι τῆτον. ‡ λευκὸν δὲ νέμεσθαι τὰ πρῶτα, καὶ ἐκ τῆς πρῶτον σιωφθῆναι τὴν διώαμιν, καθαιρομένων ὁκείων. ἀραῖ δὲ ἢ μελοπῶρος τῆ δὲ ἠρῶ, ἀρῶ. ἀλλὰ πρὸς τὴν Πυλαίαν οἱ ἐκ τῆς Οἴτης συλλέγασιν. πλεῖστον γὰρ ἐν ταύτῃ φύεται καὶ ἀρῶ. μοναχῆ δὲ φύεται τῆς Οἴτης πρὸς τὴν Πυρῶν μίτηται δὲ πρὸς τὴν πόσιν, ὅπως εὐμεσθ, τὸ τῆς ἐλλέβορινῆς ἀπέριμα. τῆτο δὲ εἰς πᾶρον. φύεται δὲ ὁ μὲν μέλας παλαιαχῆ. καὶ γὰρ ἐν τῇ Βοιωτία, καὶ ἐν Ἐυβοία, καὶ πρὸς ἄλλοις. ἀρῶ δὲ ὁ ἐκ τῆ Ἐλικῶν. καὶ ὅλως τὸ ὄρῶ εὐφάρμακον. ὁ δὲ λευκός, ὀλιγαχῆ. βέλῖσι δὲ καὶ οἷσιν χρωῖναι, μάλασι τῆ τῆς. Οἰαῖ δὲ, Ποντικῆς, Ἐλεάτης, Μασσαλιώτης. φασι δὲ τὴ Ἐλεάτην ἐν ταῖς ἀμπέλοισι φύεσθαι, καὶ ποιῖν τὸ οἶνον ἕως διερρηπῶν, ὡς λαγαρῆς εἶναι πάνυ τῆς πίνοντας. ἀρῶ δὲ πᾶντων καὶ τῆτων καὶ τῶν ἄλλων ὁ Οἰαῖ δὲ. ὁ δὲ Παρνασί δὲ ὁ Αἰτάλι (γίνον) γὰρ ἐν ταύτῃ πολλοί. καὶ ἀνῆνται καὶ πωλῶσιν ἐκ εἰδοπῆς) σκληροί τε καὶ ἄγαν πρῶσι κελῆς. ταῦτε μὲν εἰς ὁμοία τῆς μορφαῖς ὄντα, διώαμεις ἰδίως ἔχουσι. καλῆσι δὲ τὴ μέλατά πνευ ἐκ τῆς τεμνόντῃ καὶ αἰερούντῃ Μελαμπόδιον, ὡς ἐκείνη πρῶτα τεμνόντῃ καθαιρῶσι δὲ καὶ ὑας αὐτῶ καὶ πρῶτα, σιωπεπόντες πνᾶ ἐποδῆν, καὶ εἰς ἄλλα δὲ πωλῶν χρωῖνται.

Elleborus vero niger, & candidus, veluti æquivoce dici videntur, sed de facie varia sententia est. Alii enim similes esse ajunt, præterquam quod radices colore inter se differant. Esse namque alterius candidam, alterius nigram. Alii folium nigri laureum, candidi porraceum reddunt: radices autem similes, colore excepto. Qui similes dicunt, formam hujusmodi tradunt. Caulem modo prope albucii, sed longe breviorē: folia continuo radici annexa, sparfaque humi radicem large multiplicem, quæ scilicet prætenues, atque utiles sint. Nigrum equos, boves, suesque necare affirmant, & scircum eum cavere: candido pecudes nimirum vesci. Atque hinc primo vim deprehensam, cum illo pecudes purgarentur. Tempestivus autumno, vere autem intempestivus. Vetum Oetæ montis incolæ prope Pilæam eo tempore legunt. Plurimus enim optimusque eo provenit loco. Non tamen ubique, sed parte una tantummodo Oetæ, quam Pyram vocant. Miscetur in potione, ut vomitio bene succedat, elleborinæ semen, hæc herbula quædam est. Niger ubique nascitur. Nam & in Bœotia, & Eubœa, & multis aliis locis: sed optimus ex Helicone. Ac intotum is mons medicaminibus laudatur. At candidus locis paucissimis nascitur. Optimi vero & usitatissimi quatuor sunt. Oetæus, Ponticus, Eleaticus, Massalioticus. Nasci Eleaticum inter vires ajunt, & vinum usque adeo reddere provocans urinam, ut omnes qui bibunt graciles admodum ventre adducto efficiantur. Omnium tam eorum quam reliquorum optimus est Oetæus. Parnasius vero, & Ætolicus (eo enim quoque in loco proveniunt, & quidem multi,) & emunt & vendunt ignari duritatis, summæque difficultatis eorum. Hæc igitur quam forma conveniant, vires tamen proprias habent. Nigrum vero ab eo qui comperit & primo succidit, Melampodium quidam appellant. Quo & domos lustrant, & pecora purgant, quadam cum incantatione. Atque ad alia complura utuntur.

* Διὰ φωνῶσιν.

† ὁ αἰθερικώδης.

‡ Ἐ μέλας μὲν καυλὸν αἰθερικώδης ἢ ὁμοίον τῶ πῶ γὰρ βραχὺν σφόδρα. φύλλον δὲ πλατύσχιστον μῆκος ἔχον εὐμηκες.

* Quod colore inter se differant, alterius nempe radicem esse candidam.

† Lauri colore, candidi porraceo scribunt, radices similes coloris excepto, qui dissimiles nigri hanc formam tradunt. caulem asphodeali aut ferule similem, sed valde brevem, folium platani modo fistatissimi quatuor sunt. Oetæus, Ponticus, Eleaticus, Massalioticus. Nasci Eleaticum inter vires ajunt, & vinum usque adeo reddere provocans urinam, ut omnes qui bibunt graciles admodum ventre adducto efficiantur. Omnium tam eorum quam reliquorum optimus est Oetæus. Parnasius vero, & Ætolicus (eo enim quoque in loco proveniunt, & quidem multi,) & emunt & vendunt ignari duritatis, summæque difficultatis eorum. Hæc igitur quam forma conveniant, vires tamen proprias habent. Nigrum vero ab eo qui comperit & primo succidit, Melampodium quidam appellant. Quo & domos lustrant, & pecora purgant, quadam cum incantatione. Atque ad alia complura utuntur.

‡ Oves.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONÈ S.

DE Elleboris recitat sententias aded absurdas, ut prædat. Lævinum solum attribuit nigro, & porrij albo, pari mendacio. Album folio Gentianæ; Nigro digitatum: ut Crotoni.

Φύλλον ἢ πατάριον, ὅμοιον τῷ τῷ νεύρακῳ, κῆκῳ ἔχει ἕμμεκας. Hæc omnia desunt Theodoro. Quare cum non conveniant cum superioribus, sed ex aliorum sententia referantur: videtur ipse, qualis ille fuerit, ignorasse. Lego vero sic: οἱ δὲ ἀνομοίαι, τὴν μέλαν ἢ μὴν Φύλλον ἔσθ. quia dixerat: οἱ μὲν γὰρ ἕμοιοι. Quid si reponamus, πατάριον, non autem πατάριον. Platani enim partitiones imitatur. Itaque etiam Plinius cum hæc describeret, sic dixit. Hoc radicibus tantum intelligi tradunt plerique. Alii folia nigri, Platani similia, & minora, nigrioraque; & pluribus divisuris scissa. Alii Betæ incipientis: hæc quoque nigriora, & canalium dorso rubescentia. Utraque caule palmi ferulaceo. Vbi vides νεύρακῳ. & quot hoc loco desiderentur.

Πολύριον δὲ εἰς μάλα ταῖς λεπταῖς καὶ χερσὶ μοις. Mul-

ta radice niti, eaque admodum fibrata. In Codice Theodori apparet esse mendum. Radicem, inquit, largè multiplicem, quæ scilicet prætenues consistit, & utiles. Etiam accuratius transferendum censeo. Album enim radicem habet, initio non multiplicem, ut niger: sed simplicem, quæ postea spargitur in fibras: idque in verbis Theophrasti manifesto intelligitur. Dixit enim πολύριον, non simpliciter: sed, ταῖς λεπταῖς. magna efficacia articuli.

Αἰσθητὸν δὲ τῷ μὴν μέλανα, καὶ ἵππου. In Arvernibus, & Rutenis, Album penè omnia animantia, vel interficit, vel male habet. Serrugulat enim equos, & cetera jumenta.

Ὁ πῶς ἐπιμαίη. Dura loquutio: non enim est ad quod referat. Commodissime molliuit Theodorus, ut vomitio bene succedat, contra infra mox infeliciter. Parnasius, inquit, & Ætolicus, eo quoque in loco proveniunt. Quo loco? in Oeta monte Parnasius? Parnethesin confudit cum cetera oratione, nisi sit mendum.

Καθαίρωνται ἢ τῷ ἕμοιοι. Theodorus legit, οἰκῆ, ex Plinio.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

DE utroque helleboro hoc capite agit, diversamque, ex aliorum sententia, delineationem tradit. Meminit etiam helleborines. Quæ veteres de utroque helleboro ac helleborine tradiderunt, hoc capite examinabo.

Ἐπιμαίη vel ἐπιμαίη cum aspero, vel ἐπιμαίη cum tenui Spiritu, nomen accepit τῷ τῷ ἐλεῖν τῇ βορῇ. Quod esu perimat, cibumque corporis eripiat. Latinis veratrum dicitur, quod mentem vertat. Persius Satyra prima;

non hic est Ilias Atti

ebria veratro;

Quasi diceret, meum poemam nullam venatur gloriam, laudemque, ut insanum illud & helleboro dignum Ilias Atti Labeonis, quod helleboro vel veratro opus habuit ad exturbendam insaniam, qua gravida & plena erat, tantam hellebori copiam pro insaniam copia hausit; ut plena ebriaque reddita sit.

Περὶ ἢ τῆς ὀψιως. De hellebori facie, inquit, varia est sententia. Alii album nigrumque similes dicunt, nisi quod colore inter se differant, radicem album, albam: nigrum, nigram habere. Alii vero hanc differentiam tradunt, quod folium albi sit colore porraceo, nigri laurino. Colorem intelligit Theophrastus non formam ut Docti arbitrantur. Albi ad gentianæ folium accedere, (inquiunt) ipsum non latuit: nec mentitur (dura admodum in probatiss. scriptorem oratio, qui non de sua, sed aliorum hæc scribit sententia) quod scripserit lauri colore, adde & forma hellebori nigri esse, folia etenim nigri flore albo singulari, si spectes laurina referunt. Sed de colore loqui magistrum, quæ antecedunt, πλὴν τῷ χροίματι μόνον ἀσφείρειν, satis ostendunt, idem illi qui colore folia differre statuunt, radices colore diversas esse asserunt. Et hæc est sententia eorum, qui similes esse ajunt.

οἱ δὲ ἐν. Nunc eorum addit opinionem, qui dissimiles forma, facieque dicunt. Lego itaque cum Doctiss. viris οἱ δὲ ἀνομοίαι, quia supra dixit, οἰκῆ ὁμοίαι. & mox τῷ μέλανῳ μὴ κευλὸν ἀποθεκάωδη &c. Albi, quoniam nullam ejus tradidit delineationem, ex Dioscoride aliisque antiquissimis auctoribus historiam primum tractabo, quæque de eo examinatione digna referant, enucleabo.

Veratrum album describit Dioscorides. lib. III. cap. CL. ἑλλίβορον λευκὸς φύλλα ἔχει ὅμοια ταῖς τοῦ ἀρογιάσσης ἢ στυλῆ ἀρχῆς, βραχυπέρα δὲ καὶ μελάνπερα, καὶ ἐρυθρὰ τὴν χροίαν, κευλὸν δὲ πικρῶτατον, κῆλον, ἀποθεκάωδη μόνον, ὅτι ἀρχαῖται ἐργασίαν δεικνύουσι, ὅτι ὕπαισι πολλὰ, λεπτὰ δὲ ἀπὸ κεφαλίου μικροῦ, & ἐπιμήκους ἀσπείρει χροίμου, συμπεφυκῆν. Οὕτως ἐν ὀρεαῖς τόποις καὶ πελάγῃσι. Veratrum album folia fert Plantaginæ, aut betæ sylvestris similia, sed breviora, nigriora, & rubescentia: caulem palmi altitudine, concavum, qui quidem tunicas, quibus convolvitur, abdicat, cum arefcere incipit, radices subjacent numerosas, tenues ac fibratas, ab exiguo, & oblongo capite seu capra exeuntes eisdemque adnexæ. Nascitur in mont-

osis & asperis. De albo hæc Plinius. lib. xxv. cap. v. Albi betæ incipientis. Hæc quoque nigriora & canalium dorso rubescentia, ex his Plinii verbis interpretes Dioscoridis codicem depravatum esse colligunt, ac legunt ἀπὸ τοῦ χροίαν, ῥάχιν, idque quod in veteri legatur codice, καὶ τῷ ῥάχιν ἐρυθρῷ. Ratio etiam sic legendum esse dicitur. Vix enim μελάνπερα ac ἐρυθρῷ esse possunt: etiam autopsia docet, folia non esse rubra. Vulgarum tamen lectionem defendunt Oribasius, & Serapio, qui legisse videtur ἐπιμαίη. Caulis etiam palmo longè

Helleborus Albus.



major; sic ferè à Botanicis describitur. Folia fert magna, lata, majoris sive latifolia plantaginis, aut potius gentianæ similia, majora, magis venosa, lirata striata, ac quasdam plicas habentia. Rectus & ferulaceus caulis, prælongus, sesquicubiti altitudine, multis inferius foliorum tunicis obvolutus, quas inarescens demittit, superius verò plures proferens spicas, in quibus flores non magni, & sensus angustis, striatis foliolis, herbaceo colore candicantes, quorum singulis tres aut quatuor succedunt angustæ, parvæ filiquæ velut sesami. In his semina latum & candicans. Radix crassa, candida

candida haud longa est, cum multis adhaerentibus fibris, quibus etiam subinde propagatur. Hujus & alia species est, floribus nigricantibus: foliis, caulem praesertim amplectentibus, angustioribus, alioqui antecedenti similis. Hujus caulis priori non cedit. Quæ res

modi est quod in Helicone, Parnasso, & Etolia nascitur. Attamen heliconium præcellit. Vulgare veratrum cum Theophrasti descriptione satis convenit. Folia promit

Helleborus Niger.

Helleborus albus fl. atrorab.



me cogit, ut credam Dioscoridis codicem corruptum, legendumque *πηνυαίον*, vel in Græcia, aliisque regionibus in quibus helleborus laudatissimus, veratrum hoc album, parvum admodum caulem habere.

Nigri hellebori Historia confusa & perturbata satis. Depravatum esse codicem vel inde colligi potest, quod veterum nemo helleboro nigro tribuerit ferula folia. Lego ex Plinio & Dioscoride, *Ἡ μέλαινα κενύδον ἴνυκος*. Plinius lib. xxv. cap. v. Prima duo sunt, candidum & nigrum. Hoc radicibus tantum intelligi tradunt plerique. Alii folia nigri, platani similia, sed minora nigrioraque, & pluribus divisuris scissa: albi, betæ incipientis. Hæc quoque nigriora & canalsum dorso rubescencia, utraque caule palmi ferulaceo, bulborum tunicis convoluta (hoc de albo tantum intelligendum) radice vibrata caparum modo. Aliam plantam, ab hac diversam, tradit Dioscorides delineationem, lib. iv. cap. xv. Ἐχει δὲ πύλα κλωνία, πλατείᾳ ὀρθομενίσῃ, ἐλάττω δὲ ὡς τὴν τοῦ Σπυδλίου, καὶ πλοσυροδίστα, καὶ μελαίντα, & ὑποσπασίᾳ κεφάλῳ τετραχύῳ (βροχύῳ Serapio) αὐτὴ δὲ λευκὴ (vetus codex non legit) ἰμπερφορὰ τῆ δὲ Σχηματ βοττανῶδη (quidam *ροδοειδῆ* docti nonnulli *βοττανῶδη*, hoc est cicinorum in modum) καὶ ἐν αὐτῇ κερπὸς κνίκῳ ὁμοίῳ δὲ καὶ αὐτὸν κλοῦσιν, οἱ δὲ ἀντικερα (στομοειδῆ) κερμῆνας ὡς τὰς κερμῆνας αὐτῶ. ῥίζῃ δὲ ὑποστὸν λεπτῇ, μελαίνῃ οἰονεὶ δὲ πύλα κεφαλὴ κερμῆνωδους, ἡρτήμενας. ὡν καὶ ἡ χροίσις. φύεται ἐν τετραχίῳ & γεωλοφοῖς καὶ ἐρηθῖς τόποις, καὶ ἀερας ὅσα τὰν ποιούται λαμόναομοῖο χωρίων, οἷος ἐστὶ ἡ Ἀντικερας. Καὶ γὰρ ὁ μέλας & κέλλισος ἐν αὐτῇ γινώσται. ἐκλήθη δὲ ἴνυκος, καὶ ἴνυκος, ἀπὸ τῆ ἔχοντα τὴν ἰνυκωτῆν δριμύτην ἐν τῇ γούσῃ & πυκνῇ. πινύθῳ δὲ ἴσιν ὁ ἐν τῷ Ἑλικῶνι & περνασῶν καὶ Αἰτωλίας φύο μέλαινα. ἀγρίοι μὲν τοῖς ὀλιγαίῳ. Folia vi viridia, platani similia, sed minora, foliis spondylii proxima, pluribus divisuris scissa, nigriora & subaspera: Caulis brevis, flores candidi, purpurascens, figura racemosi, semen intus enici, quod & Anticyræ sesamoides vocant, & in purgationibus adhibent. Radices subsunt tenues, nigrae, velut e capitulo quodam capæ simili dependentes, quarum etiam usus est. In asperis, editioribus, sitientibusque locis enascitur. Optimum quod ex locis ejusmodi percitur, quale quod ex Anticyra. Nigrum enim inibi probatissimum pignitur. Eligi debet carnosum, plenum, cui tenuis medulla sit, acre denique gustu, fervensque. Hujus-

ex pluribus collecta, quorum singularia oblonga, larva, lævia, & duriuscula sunt, veluti lauri quam etiam colore refert, sed margine utrimque, à medio sursum versus, serrato. Caule caret, flores in petiolis (quos cauliculos appellare licet) palmum altis, statim è radice ortis magni, in initio albi, nonnunquam ex candore rosei, nonnunquam subpurpurei. Deinde purpurascens, postremo virentes, cum videlicet, staminibus luteis exortæ siliquæ increverint, quatuor aut quinque conjunctæ, sesami modo hæ nascuntur, in quibus semen: Radices subsunt multis crassis fibris capillatæ ac intricatæ ac intextæ in quibus medius, tenuis nervus. Huic aliud genus simile reperitur, foliis angustioribus, nigrioribus minus lævibus ac laurum referentibus, ambitu toto serrato. Caulem habet istud pedem plus minus, altum, in ramulos cacumine diviso, à quibus flosculi deorsum nutantes dependent minores, coloris è pallido herbacei: radices fibrosæ, aliquanto tenuiores, minus nigricant. Tertium caules habet proceriores & subinde crassiores: folia quam secundi angustiora, quorum & ambitus utrimque serratus: flores magnitudine secundi: siliquæ parvæ sesamaceæ; radices fibris multis, uti aliorum coherentes, subnigricantesque. Nascuntur hæc in montibus asperis & petrosis. Non raro in belgarum hortis occurrunt. Floret primum genus ipsa hyeme si clemens mitisque fuerit, alias mox soluto gelu: proximum genus paulo serius: tertium circa ipsum ver, & ipso vere. Hæc veratra esse nigra & cum Theophrasti delineatione optime convenire, maxime primum inter recentiores omnes convenit: Dioscoridis vero ab hoc diversum esse, plures asserunt. Folia enim Platani non sunt minora, nec spondylio satis similia nec florem fert *βοττανῶδη*, nec caulem asperum. Botanici *μημονεῖς ἀμαρτημα* subesse putant, vel codicem corruptum depravatamque esse. Albi hellebori flores, quos non descripsit Dioscorides, sunt muscosi ramosique. Sed nec candidi aut purpurascens, sed vel virides vel atrorubescens. Non inepta eorum est opinio qui *ροδοειδῆ* legunt, nam rose sylvestris formam non inepte primum genus refert. Primum enim rosarum compressarum & nondum reclusarum, deinde expensarum effigiem referunt. Sed nulla hæc lectio auctoritate munita. Alii saniculam feminam fuchsi

Euchii pro helleboro habent. An hæc alvum moveat, ac per inferna bilem pituitamque trahat, non constat. Adversariorum auctores vulnerariam scribunt esse plantam. Folia ejus sunt lata, aliquot eminentes angulos, & utrinque incisuras habent, instar foliorum ficus, vitis, aceris, qualia platani esse abunde constat, sed tamen prædictis minora, ad spondylii folia etiam satis accedunt; non quidem tota ac integra, sed singularia eorum (ex quinque enim totius folii spondylii compositio est) profundioribus tamen fissuris divisa, eadem saturato colore nigricant & aliquantum aspera sunt (astrantiae similiora quam spondylii aut platani) Caulis rectus est fere altior (non raro cubitalis, Dioscoridi brevis sed hoc aeri soloque dari potest, sed & lævis est, non asper) non nihil striatus, quo superius in ramulos divisio, complures produnt veluti latiores calyces, discorum instar, qui sunt racemi quandam referunt figuram (quam mihi observare non licuit, mulcosi sunt, non racemosi) præsertim cauliculis flaccescentibus, ipsisque deorsum nutantibus, quam & lati calyces, multiplicibus flosculis, aliquo modo exhibere videntur. E singulis siquidem flosculi, complures simul facti, veluti scabiosæ exeunt, (bellidis modo & colore) sunt candidi hi diluto colore, non nihil purpurascens, sive ut Dioscorides, λευκὸν ἰμπεριφερόν. Semen inde in iisdem subnascitur calycibus, candidans, oblongum fere ut cnici, sed tamen minus & tenuius, ac non perinde leve. Radices etiam subsunt nigrae, quam alterius nigri hellebori tenuiores, ab uno exiguo capitulo confibratae. In novellis quidem plantis. Nam in veteribus ætate complicatis, à pluribus demittuntur. Satis cum descriptione conveniret si flores magis racemosi, caulis minor ac asper, ac radices purgandi vi præditæ essent, quod affirmat Dodonæus, maximi nominis botanicus. Alii Christophorianam pro helleboro habent. Sed hæc non fert semen cnico simile, nec flores purpurascens. Probarè horum opinionem si cæteri convenirent qui βοσρυχιδῆν, legunt, id est comæ sive capilli in modum. Sunt enim βοσρυχας, sive βοσρυχοι, cirri muliebres, capilli cæsaries, & plexus muliebris; quem scitè exprimunt, in medio florum hellebori, velut rosarum capillamenta alba, deinde siliquæ octo, parvæ, conjunctæ. Sed vulgato helleboro caulis levis, & glaber, non asper est. Respondent viri docti τεραχὶν rigidum, firmumque quandoque exponi, talis cauliculus hellebori non est. Addo quod folia platani sunt majora. In tanta perum varietate, quid concludam non video. Si de sanculæ fœminæ vi purgante constaret, Dodonæi amplecterer opinionem. Alioquin nos vero veratrum Dioscoridis carere, faciendum erit, codicem corruptum esse non sit verisimile, siquidem & Serapio & Oribasius vulgatam defendant lectionem.

παλῶριζον δ' εὐ μάλα πῆς λεπταῖς, &c. Hac de causa Nicander in Iheriaca, πῆς κέρση, scribit. κέρση τ' ἰκτιβόρη μελανόχου. Credo quod pars radices tenuior, sive capillacea usum habuerit, non crassior. Nectantum hellebori nigri festucæ usum obrinuerunt præcipuum, sed etiam albi. Aetius lib. I. cap. cxx. usque cxxx. ἑλλεβορῆς γὰρ πῆς λευκῆς ἔχει καλλίαν τὴν κερσῖαν.

Αἰσῆρον ἢ Plinius lib. xxv. cap. v. Nigro boves, equi, sues necantur, itaque cavent id cum candido vescantur. Neutro apud nos pecus vescitur. Ad tollendos pecorum morbos pseudo-helleboro utuntur rustici. Mirabitur quis, quod nigro necari boves scribat, candido pasci, cum albus multo efficacior sit quam niger, & ni folia intelligat, planè præter rationem videntur. In Avernis, inquit magnus Scaliger, & Rutenis album penè omnia animantia vel interficit, vel male habet, strangulat enim equos, & cætera jumenta, Hesychius à coturnice devorari autor est (ἑλλεβορῆ βοτάνη ἢ ἐδίστιον ἰόεστουρας. De ellebori pernicioso succo vide caput xv. hujus libri. Porro pseudonigrum helleborum consiliginem Plinii esse docti arbitrantur, Columella. lib. vi. cap. v. Ubi de morbis pecorum, eorumque remediis agit. Præsens etiam remedium cognovimus radicle, quam pastores consiliginem vocant, ea in Marsis montibus plurima nascitur, omnique pecori maxime est salutavis. Læva manu effoditur, ante solis ortum. Sic enim lecta majorem vim creditur habere. Usus ejus traditur talis: ancà subulà pars auricula lætissima circumscriptur; ita ut manante sanguine, tanquam o litteræ, ductus appareat orbiculus. Hoc est intrinsecus, & ex superiore parte auricula cum factum est, media pars de-

scripti orbiculi eadem subula transiit, & factò foraminis prædictæ radicle inseritur, quam cum recens plaga comprehendit, ita consuet, ut elabi non possit. In eam deinde auriculam, omnis vis morbi, pestilensque virtus elicitur, donec pars quæ subula circumscripta est, demortua excidat, & minime partis jactura caput conservatur. Plinius lib. xxvi. cap. vii. Radix herbæ consiliginis, quam nuper inventam diximus, suum quidem & pecoris omnis remedium præsens est pulmonum vitio, vel trajecta tantum in auricula. Bibi debet ex aqua, habetque in ore assidue sub lingua. Superficies ejus herbæ an sit in alioque usu, adhuc incertum est. Veratri radices idem posse, auctor est Plinius. lib. xxv. cap. v. Ubi de nigro elleborò agit. Pecorum, inquit, & jumentorum pituitas sanatur, surculo per aurem trajecto, & postero die eadem hora exempto. scabiem quadrupedum cum thure aut pice, vel cum pissileo. Quod & experimentis nostræ ætatis rusticorum compertissimum est, qui veratri nigri vulgaris radicibus, pecorum suorum morbis medentur. Nec illud obstat, quo minus veratrum & consiligo eadem sit planta, quod Plinius nuper inventam dicit. Ex variis enim auctoribus quicquid habet, collegit, ac non raro sine judicio suo operi inseruit, ac rem eandem tanquam diversam tractat. Verisimile admodum hellebori genus consiliginem esse, certò tamen concludi non potest; nimis brevis est Columella.

Ωραιῶν tempestivus, inquit autumnò &c. Plinius loco citato. Tempestivum esse tradunt messibus, plurimum autem nascitur in Oeta monte, & optimum uno ejus loco circa Pyram. Dioscorides Plinii sententiæ faver. Σολλήγειν ἢ δὲ τῆς ἰκτιβόρης ἀπὸ τὸν πορφυροῦ. Radices messibus colligenda. Huic opinioni subscribit Mesues, qui vere & ætate colligi radices vult. Intempestivas vere crediderim, quod tum maximè succo scateant, corruptionique idcirco facile obnoxia: contra autumnò, quando caulis foliaque marcidia reddita sunt, tum enim nec nimio abundant succo, nec nimium exuccæ sunt. in ea montis parte plurimum nasci scribunt Theophrastes & Plinius, quam Pyram vocant. Pyra sive rogus, locus est in montis vertice, in quo sacrificantem Herculem arsisse ferunt, cum impatentia doloris victus, in accensam lignorum struem se projecit.

Μόρσην ἢ Helleborines semen admisceri ait auctor, ut vomitio bene succedat. Unde & nomen accepisse Dioscoridi virorum est opinio, qua facie sit, non refert. Describitur à Dioscoride. lib. iv. cap. cv. ἰκτιβόρης οἱ ἢ ἑλλεβορῆν ἡμινίαιος μικροῦς (vetus quidam πῆς μικροῦ quæ lectionem sequitur Ruell.) ἰκτιβόρη φυλλάρα (alter non ineptè φύλλα) ἴχων (vetus addit ἀνθὸν πορφυροῦ) ὡς τὰ θυνάσμα ἢ πῆς) ἢ ὡς τὰ ἐν ἡπαι πῆς. Epipactis, ab aliis helleborine vocata, frutex est pusillus, perquam exiguis constans foliolis (flosculis purpureis) contra venena & jocineris vitia pota prodest. Meminit hujus plantæ Plinius. lib. xiii. cap. xx. In Asia & Græcia nascuntur frutices, epipactis, quem alii embolinem vocant (lege ex Dioscoride & Ægineta, epipactis quem alii elleborinen vocant) parvis foliis quæ pota contra venena profunt, sicut Ericæ contra serpentes. Idem lib. xxvi. cap. ix. Epipactis ab aliis, elleborine vocatur parva herba exiguis foliis jocineris vitii utilissima & contra venena pota. Quam Mathiolus epipactidis nomine exhibet, veterum non est; foliis est majoribus, non foliolis pusillis. Melius cum Dioscoridis delineatione convenit, cujus effigiem exhibemus, à Dodonæo, Lobelio, Pena, Clasio descriptam veratrum album effigie refert; helleborine ea de causa à recentioribus dicta, veteres tamen sic vocasse videntur, quod albo helleboro misceretur vel superadderetur. Caulis ejus erectus ad pedis fere altitudinem assurgit, folia lata, similiter venosa, & striata, uti veratri albi, sed parvula, flores secundum caules, ordine quodam digesti, foliacei, albicantes, medio aliquantulum prominente subulato. Quibus oblongæ, non tamen magnæ, succedunt veluti siliquæ aliquantulum striatæ, in quibus semina minutissima, radices subsunt fibrosæ, veratri albi tenuiores. Variat florum colore atro rubente, rarius candido, nonnunquam & purpurascens, aliquando carneo. Folia pro soli calique ratione luxuriant. Epipactis cur dicatur, non patet. Auctuarii auctor Helleborum album ἀσκήν appellari auctor est, si pro ἀσκήν legi posset ἀκτίς, existimari posset ἐπιπικτιβόρη quasi ἐπι ἀκτίς dictum, quod elleboro albo superaddatur. Fortassis quispiam negabit hanc esse helleborinam,

Helleborine.



bus nascitur, frutex cubito altior, foliis Lauri, ac latioribus, & levioribus, sapore quodammodo malum cotoneum, aut punicum redolentibus, siquidem gustanti adstrictum saporem resipiunt. Flores autem per singulos foliorum exortus promixte candidos, foliis ipsis numerosiores; incæpta à radice supputatione: radicem verò habet albam, mollem, longam, crebris nodis ceu geniculis cinctam, densam, graveolentem, ac digitali crassitudine, quæ vulneribus efficaciter imponitur. Polygonatum dicitur à radice geniculorum frequentibus nodis ex intervallis tumentem. Vulgo sigillum Salomonis à vestigiis sigilli, impressionem in radice referentibus. Plura polygonati genera à recentioribus descripta sunt. Vulgari iconem addidi; Falluntur qui Seracul Arabum esse putant. Seracul pisi folia & flores purpurascens fert, violæ majores, albescensque, radicem pollicis crassitudine, indicis longitudine: Polygonaton folia fert laurea, leviora tamen, tenuioraque, latiora aliquanto ac venosa, flores oblongos intus cavos, candicantes, foliis numerosiores: ab unoquoque enim folii sinu sive annexu, bini aut terni dependent, violæ planè dissimiles. Fructus succedunt rotundi ochri magnitudine, nigricante colore, maturi virent, radix est oblonga candida, frequentibus articulis nodosa, digitalis crassitudinis, haud quaquam rectè descendens, sed per transversum oblique progrediens. Peregrinorum duorum figuras appolui, quorum primum polygonatum vulgo vocatur ramosum Indicum, flore luteo. Primo vere cauliculum emittit rectum, spithamæum, foliis viduum, qui in superficie

Sigillum Indicum flore luteo.



rinem, quod unicalis sit, nam *ἡμίονος* Theophrastus dixit, natura sua multiplicem esse. Ad hoc respondetur veteres non usque adeo exactè has regulas observasse, quod Polygonati exemplo probari potest. Dioscorides, lib. iv. cap. vi. *Πολυγόνατον φύεται ἐν ὄρεσι θάμνῳ μείζων πύργου φύλλα ἔχων ὅμοια δάφνι, πλατύπερα δὲ λιόπερα γαστραμίνῳ ὁμοίῳ πὴ μήλων κυδωνίῳ ἢ ροιῶν ἢ ἐν ψευδογάρω αὐτοβλάται, καὶ ἐκείνη δὲ ἐκφυσι τῶν φύλλων ἀνθὴ λευκὴ, τῶν πλάθει ὑπερέχοντα τῶν φύλλων ἑ ἀριθμοῦ δύο τῆς ρίζης γινομένη. ρίζαν δὲ λευκὴν, μαλακὴν, μακρὰν πολυγόνατον, διασείων, βαρυσμῶν, πύχῳ ἔχουσαν δακτύλε, ποιῶσαν αὐτὸς τραχύματι κατὰ πλοσμήνην, &c. Polygonatum in montis-*

Sigillum Salomonis:



deorsum flectitur, ac in plures spargitur ramulos, folia hi tria, quatuor ad summum habent polygonato similia, nisi quod sint minora. In extremo dependet flos ex quinque foliis oblongis constans, staminibus intus etiam luteis. flos hic denti canino forma perquam similis cui, foliola dependent, ac nondum extrorsum reflexa sunt, radicem habet vulgari polygonato similem, colore & forma. Alterum Indicum, flore stellato albo vulgo vocant. Caules emittit ab una radice pedales, aut paulo minores, rectos foliis sigilli Salomonis similibus, in summitate ordine quodam digestos flosculos fert albos stellosos

Sigillum Indicum flore albo.



latos, staminibus intus sublatis, semen succedit rotundum, nonnihil tamen angulosum ita ut octogonum videatur, colore per maturitatem partim luteo, partim rubro eleganti. Radix vulgari polygonato similis, utrumque ex Virginiiis accepi. Florent mense Majo, semen Julio maturum. Hæc præter scopum. Helleborinæ historia tractanda erat, non polygonati. Helleborine loca amat sitientia & umbrosa, etiam aprica; Locis enim arenosis præpe pagos Waffenaer, & Carwicum frequens reperitur. Helleborine an veterum sit, affirmari in tanta brevitate non potest. Non inepte sic nominatum esse, testantur foliola albo veratro similia.

Πυργ. Niger, inquit, ubique nascitur, sed optimus in Helicone. Plinius, loco citato. Nigrum ubique provenit, sed melius in Helicone, qui mons & aliis laudatur herbis. Capite præcedente præceptor, quod in Anticyra reperitur optimum videtur statuere. Dioscorides optimum quidem in Helicone inveniri tradit, sed tamen præferre videtur, quod in Anticyra. Immo Anticyram pro helleboro dixere veteres, quod Anticyra optimi hellebori fertilis esset. Perſius Saty. IIII. Anticyras melior forbere meracas. Horat. epist. II.

Si tribus anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori licino commiserit.

Plutarchus lib. de cohibenda ira, καὶ τῆς μανίας αὐτῆ καὶ αὐτὴν ἢ ἀντικυρα θεραπεύει. tum insaniam ipsa pro se sanat anticyra. Narrat Stephanias de urbibus, anticyrensem quendam fuisse, qui Herculem helleboro dato, liberavit ab infania. Ἀντικυρα πόλις ἐστὶν ἢ μία Φωκιδῶν ἀστυκίτης ἢ ἡ Κελλαπανάς, ἢ ἢ ἐν Μαλιῶσιν, ἀς Ἀπολλοδώρου. ἐν πύρρῳ φασὶ τὸν ἑλλίβορον φέρειν τὴν ἀσπίον. ἢ ἢ καὶ ἀγὴρ πε ἀντικυρῆς, ὃν πνα φασὶν ἑλλίβορῆσιν τὸν ἡερακλῆα μετὰ τῆς μανίας. Audiendus de hellebori natali Strabo lib. VIII. Geograph. Ἐἴνα ἀντικυρα ἰμάτιον τῆς κρητῆς τὸς μαλιακὸν κάλυτον, καὶ τὴν ἰσπὴν καὶ δὴ φασὶν ἐκεί τὸν ἑλλίβορον φέρειν τὴν ἀσπίον, ἰσπῶδα. ἢ Κεραῖζιδαι βίβλον. καὶ αἰσὶ τῆς ἀποδημῆν δύνει πολλοὺς κηδάρους καὶ θεραπείας χροσῶν. γένοισι γὰρ π Κρηταικοῖδες φάρμακον ἐν τῆς Φωκικῆς μὴ ὄν σκουαζέσαι τὸν ἰσπὴν ἢ ἑλλίβορον. Deinde Anticy-

ra ejusdem nominis cum ea, que ad Oetam est in sinu Maliaco. In Maliaca Anticyra ferunt optimum helleborum nasci, in Phocensi autem melius preparari, ideoque multos ad hanc purgandi, sanitatisque causa proficisci: nasci autem in Phocide medicamentum quoddam sesamo simile, quo Oetæum temperent veratrum. Plinius loco citato. Constat hoc medicamento liberatum comitiali morbo in Anticyra insula. Ibi enim tutissime sumitur, quoniam, ut diximus, sesamoides admiscunt. Reclius Strabo, medicamento helleboro simile, quomodo tutius reddi medicamentum potest, si alterum aque validum ac molestum addatur. Ex hoc Plinii loco quis concludere posset, helleborinen Theophrasti sesamoides esse, sed obstat quod Theophrastus helleboro albo, non veratro addi scripserit, ut vomitio melius succedat, cum à Strabone Plinioque addatur veratro, non vomendi gratia, sed correctorii loco.

Ὁ ἢ λεῦκος. Candidus paucis nascitur locis, &c. Plinius loco citato: Candidum probatur Betaum, secundum Ponticum, tertio loco Eleaticum, quod in vitibus nasci ferunt, quarto, Parnassium. Optimi & probatissimi hellebori notas tradit Dioscorides. Ἀεῖρος δὲ ἴσιν αὐτῶ ὁ μετρίως πταρῖν (πταρῖνς vetus) ἢ λευκός, ἢ ἰσθαυτος ἢ Κερκῶδης, ὅκα ἀπέεις δὲ καὶ Χροῖδης, ἢ χρεῖ ἀφείεις ἢ τῶ θεοῖσιν, ἔχων δὲ τὴν ἰσπῶδην λεπτῆν, ἐκ ἰσπῶδῶν τῆς γῆσιν ὄν λῖαν, ὄνδὲ ἀθῶας σῖλον ἰσπῶδῶν πηρῶδης γδ ὁ τῶ τῶ. ὡσπῖν ἢ ὁ κυρῶδης (alter ἀντικυρῶ ἢ κα γαλαπῶδης) ἢ κρηπιδῶδης (addit Lacuna ex veteri codice, ἢ Ἰταλικός) λευκῶδης, ἢ χροῖδης, ἢ πηρῶδης (alter codex, Χροῖδης, quam scripturam Serapio secutus est. vulgatam defendit Oribasius, & ratio est. Nam pulverulenta strangulare plus quam tenuia ac junco familia solent.) Optimum autem habetur veratrum quod modice extentum est, candidum, fragile, carnosum, minime exacutum ac juncum referens, aut dum frangitur pulverem emittens. Sed tenuem habens medullam, gustuque non admodum fervens, neque salivam subinde ciens: hujusmodi siquidem strangulat. Primum tenet Cyrenaicum (interpretis anticyrenum) & Galaticum aque ac Cappadocicum cum candidis pulverulentumque est, (interp: junco simile) majoremque strangulandi vim habet. Ætius. lib. 3. cap. CXXIX. κερῶδης ἑλλίβορον ὁ δὲ ὁ μίας ῥίζης πάντο πολλαῖ ἔχων κερῶν ἢ πύρρῳ Κεραῖν ἢ πηρῶν, ἢ ἄρσῶν. ἢ ὄκα ἀπολλοδώρου ἢ ἰσπῶδης. ὄνδὲ μετρίως. λευκῶ ἢ (φῶδῶ ἰσπῶδῶν, ἐκ τῶ ἢ ἀγῶδῶν πηρῶν ἢ ἀπῶδῶν βαρῖα, ἐσπῶδῶν ἔχοντα ἰσπῶδῶν. ὄν κρηπιδῶδῶν αἰσὶ μαλακῶδῶν, ἀκα κρηπιδῶδῶν κρηπιδῶν. κρηπιδῶδῶν πὲρ τῶ θεοῖσιν ἀπῶδῶν ἢ ἀνῖντα, ἢ τῶ κρηπιδῶν. ἢ γδ κρηπιδῶδῶν πηρῶν δὴ τῶ ἑλλίβορον. ὁ ἢ ἀγῶδῶν αἰσὶ μαλακῶδῶν, ὡσπῖν ἢ γλυκύτῶ ἢ ἰσπῶδῶν πηρῶν. ἀδῶδῶ ἢ ἀρῶδῶν βεραῖας μετῶ ἢ τῶ πῶρ Κε ἰσπῶδῶν ἰσπῶδῶν ἢ ἰσπῶδῶν, ἢ σῖλον ἢ γῆν πῶρ καὶ τῶ ἰσπῶδῶν ἀνασπῶδῶν δὲ ἢ ἰσπῶδῶν ἀνασπῶδῶν ἢ ἑλλίβορον, ἢ τῶ ῥίζης ἰσπῶδῶν. Optimum est helleborum quod ab una radice plures festucas sive surculos habet, eoque parvos & extentos, & non rugosos, & non in acutum desinentes, neque caudam muris referentes. intus vero valde albos; foris autem pallidiores, profundam medullam habentes, friabiles, qui non flectuntur ob mollitiem, sed franguntur transversim instar caulis, & qui in fractura fumosum quid continent ac remittunt, atque hoc purum. Nam si pulverulentum id fuerit, vetustatem hellebori indicat. Bonum porro helleborum, mansum primam dulcedinis indicationem de se præbet, deinde modice acrimonia, postea fervorem forte inducit in ore, & salivam multam ducit, & stomachum evertit. oportet autem vere colligere, radice adhuc prægnante.

καλῶ ἢ Nigrum vero. Confundit Plinius albi nigricque historiam. Quarto Parnassium quod adulteratur Atolico (hæc de albo Theophrastus, quæ sequuntur de nigro intelligenda) ex his melampodium vocant, quo domos suffiunt, purgantque, spargentes & pecora cum precatione solenni, hoc & religiosius colligitur. Confundit inquam Plinius utrumque hellebori genus, nisi quis scripsisse Plinium contendat, Ex nigris melampodium vocant. Legit idem Plinius ὄικος, non ut editi codices habent, ὄικ; Hanc lectionem probat Dioscorides. πηρῶδῶν ἢ ἢ ὄικῶν αὐτῶν, κρηπιδῶν ἢ ἰσπῶδῶν. Sed & domos aspergunt, purgandi expiandi que vim illi tribuentes. Theophrastus melampodium ab inventore dictum scribit. Plinius loco citato. Melampodis fama, divinationis artibus nota est, ab hoc appellatur unum Hellebori genus melampodium. Aliqui pastorem eodem nomine invenisse tradunt, capras purgari pastu illo animadvertentem

tem (Theophrastus id animadversum tradit in ovibus, quæ veratrum commedissent) datoque lacte, earum sanasse Prætidæ furentes. Dioscorides loco citato, Ελάβερος μέλας, οὗ δὲ μελαμπίδιον, οἰ ἢ ἱερσομον, οἰ ἢ παλῶριζον. Μελαμπίδιον ἢ λέγεται ἰκεδὴ δουκὲ μέλαμπος πὶς ἀπέλλοις πὶς αἰσῆτι θυρατῆρας μερείτας ἐν ἀντὶ (in abundare ac superfluum videtur, καθάρου, πρῶτ' ἔθροπύωσι Hellebotum sive veratrum nigrum aliqui melampodium, alii eclomon, alii polyrrhizon vocant. melampodium vero appellatur, quoniam caprarum pastor, nomine Melampous, furentes Prætidæ filius, eo primum purgasse ἔθροπύωσι sanasse creditur. Plinius non helleboro, sed lacte caprarum, quæ elleboro patæ sunt, à Melampo sanatas dicit. sed ejus parum interest. Illud certum, veratri radices sine ullo periculo adversus melancholiam, maniam, aliosque ex Melancholico fuceo originem ducentes morbos, magno cū successu præ-

scribi. Exhibentur macerata à ἡ ij. ad ἡ iij. ἱερσομον, Dioscorides vocari ait. Plinius loco citato entomon. Nigrum alii entomon vocant, alii polyrrhizon. Utrumque corruptum. Legendum ἱερσομον, uti apud Hipp. lib. i. De morb. mulier. legitur, ἱερσομον πὶς ρίζας πρὶ ψακὸς λέωνός. Radicum veratri nigri tenuiter tritarum. Hanc lectionem probant Galeni, Erotiani, & Hesychii alphabetæ series. Galenus in gloss. οὐτόμου ἱλλέοργῶ μέλανο, Erotianus οὐτόμου. Διοσκύλιος φησὶ ὅτι καλεῖται ἡ μέλανα ἱλλέοργῶ. Hesychius οὐτόμου (sic scribitur) ἱλλέοργῶ ἢ ἀτμητῶ λιθωνωτός. Eclomos helleborius ἔθροπύωσι vulgo atmetos dictum. Auctuarii auctor album helleborum ἄτομοι vocari scribit. Interpretes ἱερσομον legit, quod per os pituitam provocet. Fieri potest album eclimon, nigrum eclomon vocatum fuisse. In re dubia nihil certi affirmare soleo.

ΚΕΦ. ΙΒ.

CAP. XII.

Panacis plura esse genera. Vesicariarum vero duo. Deque lactariarum, & toris marini generibus, & medicinis eorum.

Πολλά δὲ εἰσὶ καὶ τὰ πανάκη καὶ οἰ πθύμαλλοι καὶ ἔπρα ἄττα. πανάκη γὰρ καλεῖσιν πρῶτον μὲν τὰ ἐν Συρία, περὶ ἔ μικρὰ πρῶτον ἔρηται. Ἀλλὰ ἡ τρίτα τὸ μὲν χειρώνειον καλεῖσιν, τὸ ἦ Ἡρακλείον, τὸ δὲ Ἀσκληπείον. ἔχει ἡ τὸ μὲν χειρώνειον φύλλον μὲν ὅμοιον λαπαθῶ, μεῖζον ἢ καὶ δασυπρον, ἀνθῶ δὲ ἡ χρυσοειδὲς ρίζαν ἢ * μικράν. Φίλει ἡ τὸ χωρεῖα τὰ πῶνα. χρᾶνται ἡ πρῶτος τὰς ἔχεις καὶ τὰ φαλάγγια, καὶ τὰς ἰσηπας, ἔ τ' ἄλλα ἐρπετῶ διδόντες ἐν οἴνω, ἔ αἰλείφοντες μετ' ἐλαίω. τὰ ἢ ἔχει ἡ δὴ γμα κατὰ πλάττοντες ἐν ὄζυ, καὶ πρῶτον διδόντες. ἀραθὴν δὲ φασι καὶ καθ' ἐλκῶν ἐν οἴνω καὶ ἐλαίω, καὶ θυμάτων ἐν μέλιτι. τὸ δὲ Ἀσκληπείον πρῶτον ρίζαν μῆκος ἐστὶν ὡς ἀπὸ ταμίω. λευκὴ ἢ καὶ παχῆσα σφρόδα. καὶ φλοῖον παχὺν καὶ ἀλικωδῆ καυλὸν ἢ ἔχει γναλίωδη πρῶτον. φύλλον ἢ ὅμοιον τῆ θειφία, πρῶτον παχὺ προν. ἀραθὴν ἢ εἶναι φασι καθ' ἐρπετῶν πρῶτον πίνθη, καὶ πρῶτον ὅταν αἶμα περὶ αὐτὸν, ἐν μελικράτῳ καὶ κατὰ κεφαλῆς τριβονία ἐν ἐλαίω ἀλείφειν. καὶ ἀλλῶ πρῶτον πρῶτον πρῶτον ἀφαίρας. καὶ γαστρὸς ὀδύνης ἐν οἴνω ἔχοντα. διώσθαι ἢ καὶ τὰς μακρὰς ἀρρώστιας ἐκκλίνειν. ἐπειτα τῶν ἐλκῶδων, τῶν μὲν ὑπερῶν, ἔχον ἐπιπλάττοντα, περὶ κατεκλύζοντα οἴνω θυμάτι. τῶν ἢ ἔχον, ἐν οἴνω δεύσσει καὶ καταπλάττειν. τὸ ἢ Ἡρακλείον φύλλον μὲν ἔχει μέγαν ἔ πρῶτον καὶ τετραπύλλον πρῶτον, ρίζαν δὲ ὡς δακτύλῳ τὸ πρῶτον, δικρανή ἢ τετρακράνη τῆ γρῶσι μὲν ὑπόπικρον, τῆ δὲ ὀσμῆ κατὰ πρῶτον λιθωνωτῆ καθαρῶς. ἀραθὴν ἢ κατὰ τῆς ἱερῆς νόσος μινυμπίλιω φώκης πρῶτον, ὅσον πρῶτον πρῶτον, ἢ καὶ κατ' ὀδύων κατὰ γαστέρα, ἐν οἴνω γλυκεῖ. καὶ ἐλκῶν τῶν μὲν ὑπερῶν, ἔχον τῶν ἢ ἔχον, ἐν μέλιτι. αὐτῆ μὲν ἐν πρῶτον ἔχεις τὰς ἀφορέας πρῶτον καὶ διωάμεις. ἀλλὰ ἡ πανάκη τὸ μὲν λεπτόφυλλον, τὸ δὲ * πρῶτον φυλλόν. αἰ δὲ διωάμεις ἀμ- λω. γαζα. Φῶν αἰ αὐταί. περὶ τῶν τῶν τῶν τῶν τῶν, καὶ κατὰ πρῶτον μετ' ἀλφίτων, καὶ περὶ τὰ ἐλκῆ τὰ ἀλλὰ, καὶ περὶ τὰ νευώματα. συνώνυμοι δὲ καὶ οἰ ερύχνοι, ἔ οἰ πθύμαλλοι. τῶν γὰρ ερύχνων ὁ μὲν ὑπνώδης, ὁ δὲ μαρκίος. καὶ ὁ μὲν ὑπνώδης ἐρυθρῶν ἔχων πρῶτον ρίζαν ἢ ὡς πρῶτον αἶμα, ἔχον πρῶτον, ὅσον τρῶτον δὲ λευκὴ. καὶ καρπὸν ἐρυθρότερον κόκκη. φύλλον δὲ πθύμαλλῳ ὅμοιον, ἢ μὲν τῆ γλυκεῖας.

PAnacis quoque & * lactariæ, & aliorum quorundam genus multiplex redditur, Panacem enim appellant primam, quæ in Syria nascitur; de qua paulo ante retulimus. † Secundam Chironiam, Tertiam Æsculapeiam. Quartam Herculanam. Chironia folium habet simile rumici, florem auri specie, radicem longam. Amat loca pinguia. Utuntur ea adversus viperas, & phalangia, & sepas, & cætera reptilia; data ex vino, † & uncta oleo. Vipera autem morfui aspergitur ex acido, & potui datur. Valere ajunt, & ad ulcera ex vino, & oleo, & ad pustulas ex melle. Æsculapeium radice constat magnitudine palmi; candida & crassa vehementer. Cortice crasso, & falso, & caule geniculato undique. Folio thapsiæ simili, sed crassiori. Valere ajunt adversus serpentes, si bibatur erasum; & ad lienem, cum sanguis circa eam contiterit, ex mulso. Et capiti, tritum ex oleo & unctum, & si qua alia parte obscura laboret quis. & ventris doloribus ex vino rasum. Possentiam, & longas ægritudines depellere. Insuper & ulcerosis humidis quidem siccum aspersum, prælotumque vino calido. Siccis autem ex vino subactum, & aspersum. Herculana vero constat folio magno & * Lactario amplo, ut quoquo versus tres palmos perficiat. Radice crassitudine prope digiti, bifida, aut trifida, gustu subamara, odoratu sincerum thus redolente, utili contra morbum comitalem pota: coagulo vituli marini admisto, ad quartam partem. † Et contra tormina è vino dulci. Commoda etiam ad vulnera: humida quidem, sicca; sicca vero ex melle. Igitur differentias illas hæc quidem habent. Sunt autem & aliæ quædam panaces. Una folio tenui, † altera non tenui. Sed vires hisce ambabus eadem ad mulierum profluvia, & ulcera tam cætera, quam putria & pascentia. Quin & * vesicarias atque lactarias nominis tantum consortes videre licet. Vesicariatum enim genera duo. Alterum somniferum, alterum insaniam inducit. † Et somniferum quidem radice rubra, sanguinis modo. Sed candida cum siccescit, fructu rubriore, albo cum foditur; grano iligneo, folio lactariæ simili, aut malo dulci, sed piloso. Hujus corticem radicis tondentes admoldum, & in vino meraco madefacientes dant, atque ita dormire faciunt. † Nascitur in rupibus & fauci-

* μακρῆν. † σίτην, ΑΙ.

† καὶ ὀδύων κατὰ γαστέρα. ΑΙ. Βαί.

* παχύφυλλον. γαζα.

† ὡς πρῶτον αἶμα ἐρυθρῶν, ἢ λευκῶν. καὶ ὅσον τρῶτον δὲ λευκὴ. καὶ καρπὸν ἐρυθρότερον κόκκη. φύλλον δὲ πθύμαλλῳ ὅμοιον, ἢ μὲν τῆ γλυκεῖας.

* Tithymali. † Sunt aliæ genera chironium, æsculapeium & herculanum. Chironia panacis folium. † Et soluta oleo.

* Lactario.

† Et contra tormina ventris è vino dulci, comoda etiam ad ulcera, ac quidem humidis confert sicca, sicca vero ex melle.

† Altera lactario. * Solana atque tithymalos. † Et somniferum quidem solanum sanguinis modo rubentem habet radicem, dum effoditur; at dum siccescit, candidam. fructus croco magis rubet. Folium tithymalo simile, aut malo cotoneæ, sed densum & palmi magnitudine. † Nascitur in rupibus & sepulchris.

† Καὶ ποιεῖται μὲν μέγας.

* Ὁμοίον.

† ὄργυιας τῆσασαυα· καὶ Φαλίον· * δασυτέρον.

καὶ αὐτὸ δασύ καὶ πυθμὴν μέγας. τὰ τε τῆς ῥίζης τὸν φύλλον κέπεντες λίαν, ἔβρέχοντες ἐν οἴνῳ ἀκράτω, δίδασσι, καὶ ποιεῖ καθυδρῆν. Φύλλα δὲ ἐν χαρδρασις καὶ τοῖς μνήμασιν. ὁ δὲ μακρὸς (οἱ μὲν, * βούρορον καλῶσιν αὐτὸν, οἱ δὲ περὶ τὸν.) λευκὸν δὲ ἔχει τὴν ῥίζαν, καὶ μακρὰν ὡς πηχέον, καὶ κούλιον. δίδεται δὲ αὐτῆς, ἐὰν μὲν ἔτιως ὥστε παίζειν καὶ δοκῆν ἑαυτῷ κάλλισον εἶναι, δραχμὴ σαβμῶ. ἐὰν δὲ μάλλον μαίνεσθαι ἔφαντασίας πινᾶς Φαινεσθαι, δύο δραχμάς. ἐὰν δὲ ὥστε μὴ παῖσεισθαι

† τρεῖς. ἰαν ἢ μαινόμυρον, τρεῖς, † καὶ συμποδισμυγνύου φασὶν τὸ κένταυρειον. ἐὰν ἢ ὡς περὶ δόποκτεῖνα, τέσσαρας. ἔχει δὲ τὸ μὲν φύλλον ὁμοίον ἐυζώμῳ, πάλιν μείζον. τὸ δὲ καυλὸν ὡς περὶ ὄργυιας. κεφαλῶν δὲ ὡς περὶ γηθῶς. μείζω δὲ καὶ * παχυτέρον. εἰσὶ δὲ καὶ πλατύνει καρπῶ. τῶν δὲ πιθυμάλων, ὁ μὲν ὡς ἄλιον καλῶμεν κέκκο, φύλλον ἔχει περὶ φερέας. καυλὸν δὲ ἔχει τὸ ὅλον μέγεθος ὡς σπιθαμῆς τὸ ἢ καρπὸν λευκόν. ἀμῶσαι δὲ ὅταν ἀρτι περκαζῆ σαφυλή. καὶ ξηρανθεὶς ὁ καρπὸς δίδεται πᾶν τριφθεῖς, ὅσον τρεῖτον μέρῳ ὄξυδαφῶ. ὁ δὲ ἄρτεον καλῶμεν, τὸ μὲν φύλλον ἐλαιῶδες ἔχει: τὸ δὲ ὅλον μέγεθος, διπηχυαῖον. τῶν δὲ ὀπίσθιν ἄμα τρυγίῳ, ἔθερα-πεύσαντες, ἔτω ζεῶνται, καθαίρει δὲ κάτω μάλλον. ὁ δὲ μυρτίης καλῶμεν πθύμαλλον λευκὸς, τὸ μὲν φύλλον ἔχει καθάπερ ὁ μύρτιον πάλιν ἀκανθῶδες ἐπ' ἀκρῶ. κλημάτια δὲ ἀφίσιν ἐπὶ γῆν, ὡς σπιθαμῶν ταῦτα δὲ ἔχ' ἄμα φέρει τὸν καρπὸν, ἀλλὰ παρ' ἐτῶν. τὰ μὲν νῦν. τὰ δὲ εἰς νέωτα πεφυκῶτα ἀπὸ τῆς αὐτῆς ῥίζης. φιλεῖ δὲ ὄφρα χωρία. ὁ δὲ καρπὸς αὐτῶν καλεῖται κάρυον. ἀμῶσαι δὲ ὅταν ἀδρύνωνται αἱ κελθαί. ξηραίνοντες ἢ ἔδοποκαθαίροντες αὐτὸν τὸν καρπὸν, πλύσαντες ἐν ὕδατι καὶ πάλιν ξηραίναντες, δίδασσι πᾶν ζυμμιγνύοντες δύο μέρη τῆς μελαίνης μήκων. τὸ ἢ σωμαμφότρον ὅσον ὄξυδαφον καθαίρει δὲ φλέγμα κάτω. ἐὰν δὲ τὸ κάρυον αὐτὸ δίδασσι, τρεῖς μέρη ἐν οἴνῳ γλυκεῖ δίδασσιν ἢ ἐν σιταίῳ πεφρυγμῶς, κατατραγαῖν. ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τε φύλλοις, καὶ τοῖς ὀπίσθιν, καὶ τοῖς καρποῖς, ζήσημα. τῶν δὲ λιβατωπιδῶν (δύο γὰρ εἰσιν) ἢ μὲν ἀκαρπῶ, ἢ δὲ κάρυον. ἢ μὲν καὶ τῶν καρπῶ, καὶ τῶν φύλλῳ ζήσημα. ἢ δὲ μόνον τῆ ῥίζῃ. καλεῖται δὲ ὁ καρπὸς κάχρυς. ἔχει δὲ αὐτῆ τὸ μὲν φύλλον εἰσὶ σελίῳ ἐλείῳ, μείζον δὲ πολὺ. καυλὸν ἢ μέγεθος πηχέον ἢ μείζω. ῥίζαν δὲ μεζάλλω, ἔπερκαζῶν, λευκὴν, ὄξυον ὡς περὶ λιβατωτῶ. καρπὸν δὲ λευκόν, τραχύον, περκαζῶν. φύλλα δὲ μάλλιστα ὅπως ἀνὰ ἀνὰ κρησὶ χωρία ἢ, καὶ περκαζῶν. ζήσημα δὲ ἢ μὲν ῥίζα, πρὸς τε τὰ ἔλακη ἔπερκαζῶν τὰ γυναικεία πινομένη ἐν οἴνῳ τὰ ὡσηρῶ μέλανι. ὁ ἢ καρπὸς πρὸς τε τὰς τραγαγυρίας, καὶ πρὸς τὰ ὡτα καὶ ἄργεμα. ἔπερκαζῶν ὀφθαλμίας, ἔπερκαζῶν γάλα γυναικῶν ἐμπόειν. ἢ δὲ ἀκαρπῶ, ἔχει τὸ φύλλον ὁμοίον θερδακίνης τῆς περκαζῶν. τραχύτερον ἢ καὶ λευκότερον. ῥίζαν ἢ βραχέαν. φύλλα δὲ ὅπως περὶ εἴρηται πλεῖστη. δίδασσιν δὲ καθαίρειν ἢ ῥίζα καὶ ἀνω καὶ κάτω, τὸ μὲν γὰρ πρὸς τὴν βλάστησιν ἀνω. τὸ δὲ πρὸς τὴν γῆν κάτω. καλύει δὲ ἔπερκαζῶν πινεμένη τὰς σῆτας. συλλέγεται δὲ περὶ πυροτομίας.

bus, atque sepulchris. Alterum genus quod insanire facit, (* id alii bryorem, alii perissum vocant,) * (Nonnulli constat radice candida, & longa ad cubitum, atq; cava. † Dabitur ejus radices dragmæ pondus, si ut quis ludat seque pulcherrimum putet, placuerit. At si magis insaniat vis, dragmis duabus opus est: sin autem nunquam insaniam solvi malueris, tres dabis. Et quatuor, si interimendus sit. Habet folium erucæ proximum, majus tamen. Caulem longitudine fere quatuor cubitorum. Caput gethyi, sed majus, atque † pilosius. Nec fructui platani ab simile est. * Lactarium, quod maritimum granum appellat, folio est rotundo. Caule, totaq; magnitudine ad palmum, fructu candido. Demeritur cum vua † nigrescere incipit; & siccatus fructus tritus, potui datur acetabuli tertia parte. † Macula autem dicta, oleæ folio constat, & magnitudine * cubitum æquat. Hujus lac cum vindemia incipit, exprimitur, & præparato utuntur. † Purgat inferius. Myrtaria vero cognominata candida lactaria, est foliis myrti, verum aculeatis parte † postrema. Sarmetula in terram demittens longitudine palmi: quæ non simul, sed alternatis annis fructificant. Alia hoc anno, alia postero. Quanquam omnia eadem radice exorta, loca montuosa desiderant. Fructus nux appellatur. Demeritur cum hordeum turgescit; & exiccatus, purgatusque datur elotus cum papaveris nigri duabus partibus, ita ut totum modo acetabuli sit. Trahit puitam per alvum. At vero si nucem ipsam placeat dare; trita dabitur ex vino dulci, aut cum sesama tosta torrefactaque comedenda. Ergo hæc foliis, succis, fructibus vitilia sunt. * Roris autem marini genera duo. Alterum sterile. Alterum fertile. Et alterum tam fructu, quam folio vitile: alterum tantum radice. † Fructus cachrys vocatur. Habet id fructiferum genus folium palustri apio simile, sed multo majus. Caulem ad magnitudinem cubiti, aut majorem. Radicem magnam, crassam, candidam, & veluti thus redolentem. Fructum candidum, scabrum, oblongum. Nascitur porissimum solo squalido, atq; faxoso. Radix medicamento ulcerum utilis, & mensibus pota in vino nigro † aultero. Fructus ad urinæ stitlicidia, & aures, & argemam, & ad oculorum morbum, lippitudinem nuncupatur. & lactis ubertatem mulieribus facit. * Sterile illud folio lactucæ amaræ constat, sed scabrius, candidiorque, radice brevi. † Nascitur id quoque prædicto solo uberrime. Radix partim superius, partim inferius purgat. Quod enim germen versus consistit, superius purgat. Quod terram versus, inferius. Prohibet & veltibus interposita vermiculos noxios. Colligitur per messem tritici.

cachrys, habet fructifera folium. † Semen. † Generoso. * Infrugifera. † Nascitur ubi erica plurima.

(Nonnulli constat radice candida, & longa ad cubitum, atq; cava. † Dabitur ejus radices dragmæ pondus, si ut quis ludat seque pulcherrimum putet, placuerit. At si magis insaniat vis, dragmis duabus opus est: sin autem nunquam insaniam solvi malueris, tres dabis. Et quatuor, si interimendus sit. Habet folium erucæ proximum, majus tamen. Caulem longitudine fere quatuor cubitorum. Caput gethyi, sed majus, atque † pilosius. Nec fructui platani ab simile est. * Lactarium, quod maritimum granum appellat, folio est rotundo. Caule, totaq; magnitudine ad palmum, fructu candido. Demeritur cum vua † nigrescere incipit; & siccatus fructus tritus, potui datur acetabuli tertia parte. † Macula autem dicta, oleæ folio constat, & magnitudine * cubitum æquat. Hujus lac cum vindemia incipit, exprimitur, & præparato utuntur. † Purgat inferius. Myrtaria vero cognominata candida lactaria, est foliis myrti, verum aculeatis parte † postrema. Sarmetula in terram demittens longitudine palmi: quæ non simul, sed alternatis annis fructificant. Alia hoc anno, alia postero. Quanquam omnia eadem radice exorta, loca montuosa desiderant. Fructus nux appellatur. Demeritur cum hordeum turgescit; & exiccatus, purgatusque datur elotus cum papaveris nigri duabus partibus, ita ut totum modo acetabuli sit. Trahit puitam per alvum. At vero si nucem ipsam placeat dare; trita dabitur ex vino dulci, aut cum sesama tosta torrefactaque comedenda. Ergo hæc foliis, succis, fructibus vitilia sunt. * Roris autem marini genera duo. Alterum sterile. Alterum fertile. Et alterum tam fructu, quam folio vitile: alterum tantum radice. † Fructus cachrys vocatur. Habet id fructiferum genus folium palustri apio simile, sed multo majus. Caulem ad magnitudinem cubiti, aut majorem. Radicem magnam, crassam, candidam, & veluti thus redolentem. Fructum candidum, scabrum, oblongum. Nascitur porissimum solo squalido, atq; faxoso. Radix medicamento ulcerum utilis, & mensibus pota in vino nigro † aultero. Fructus ad urinæ stitlicidia, & aures, & argemam, & ad oculorum morbum, lippitudinem nuncupatur. & lactis ubertatem mulieribus facit. * Sterile illud folio lactucæ amaræ constat, sed scabrius, candidiorque, radice brevi. † Nascitur id quoque prædicto solo uberrime. Radix partim superius, partim inferius purgat. Quod enim germen versus consistit, superius purgat. Quod terram versus, inferius. Prohibet & veltibus interposita vermiculos noxios. Colligitur per messem tritici.

Vocatur autem semen

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONE S.

Καὶ ἀλείφοντες μετ' ἐλαίου. Theodorus, & uncta oleo. Nemo sic loquatur. Panace uncta oleo: sed soluta oleo. Ἐ redacta ad hoc, ut locus, qui serpentium morsu male affectus est, ea ungetur. φουάκων interpretatur, nascencia, non tamen φουάκων, tam à nascendo, quam à tumore: itaque ut tuber à tumore: ita φουάκων τὴν φουάκων, φουάκων. lege σήπας, non σήπας.

Καὶ ἐλάει, τὸν μὲν ὑγρῶν, ξηρῶν: τὸν ἢ ξηρῶν, ἐν μίλιον. Humidus ulceribus confert sicca: sicca confert ex melle: sane convenienter. Ulcus enim curatio, exiccatio est: iccirco sicca inditur humidis. Propterea vero quod sicca neque coeunt, neque coalescunt: ideo cum melle immittunt, Theodorus aliter digerit. Commoda, inquit, etiam ad vulnera sicca: & ex melle ad madida.

Ἄλλα ἢ πανάκη τὴν μὲν λιπὸ πολλοῦ, τὴν δὲ πλατὺφυλλον. Theodorus, una folio tenui: altera non tenui. Duo hic animadvertenda. Primum, quod illa verba, non tenui minus exprimentur τὸ πλατὺφυλλον. Multa enim neque lata, neque tenuia sunt. πλατὺ planitiem significat fusam: quæ quidem esse simul potest cum tenuitate. Tenuis enim notat diminutionem profunditatis, non latitudinis.

Συνόνυμοι. Hoc caput à superiore separandum censeo. Et profectò materiae valde sunt diverse.

Ὅφουθρομίνω. Lego ὄφουθρομίνω. Et transfero voces ad hunc modum, ὄφουθρομίνω, ὄφουθρομίνω. Ἐφρασιμίνω ἢ, λιυκίη. Nam etiam Dioscorides rubram radicem prodit. Non ab- simile legas de Pentaphylli radice infra. Theodorus non agnoscit ὄφουθρομίνω. Præterit etiam illa. καὶ πυθμὴν μί- ρας. Contra addit (faucibus) ibi. χαρτίδρας, καὶ μήμασι. Corrige apud Plinium, Thryo folia sunt ocymi: non au- tem, tertio. Lego enim Et hic mox, θρύον, & ἴθρον. ubi est, θρύον. Duæ nanque voces in unam coaluerunt, illæ tamen apud Dioscoridem sunt. Βρύον igitur frustra corrigunt, frustra positum à Theodoro. Idem ex Plinio ἀετρίον, pe- ritissimum vocat. Hic erat locus ditandi latinitatem. Quippe hic, ἀετρίον, Nimum, significat. Propterea quòd vim ex- cedit τὸ ἀετρίον. Uterque hominem alienum ab seipso facit. Verùm diversa ratio est, huic sopiendi, illi extin- guendi: iccirco, ἀετρίον. Mortalem vocant pharmacariis, sanè rectè. Immortalem verò cum vicissim queritant, errant. Theodorus omisit illa omnia, καὶ συμπερικρατίζοντες φασὶν ἄσπερ κίνυρον. apud Plinium non sunt. Apud quem

animadvertentes, Et ad insaniam, Et ad mortem pondera va- riata.

Ἄσπερ ὄφουθρομίνω. Theodorus legit, ὄφουθρομίνω. Nos legimus, qui plus senis cubitis esset longior. Theodorus scribit, διαστέρων, non autem, παχυστέρων. Hortensem omisit, qui alioqui ad medicamenta maxime utilis. Adversus enim inflammationes, atque sacros ignes præstantissimus est. Capite Gethyi: cum tamen Gethyum non sit capita- tum supra.

Τῶν δὲ τιβυμάλλων. Tithymallos esse cum Strychnis im- prudenter conjunctos intelligemus ex facie; exque natura longè diversa. Itaque quod in nobis erat, disjunctissimus. Verùm cum ille conjunxit: satis erit errorem demonstrasse.

Μίγανθον διπυχναίου. Theodorus legit, πυχναίου. Dioscori- des, cubito majorem. Plinius à Theophrasto discedit. Quod attinet ad potionis quantitatem, acetabulum dat: Theophrastus tertiam partem tantum. Hermolaus malè transtulit in Cbaracia, χυμὸν, sapore, succum potius. Animadvertentes Plinium non semel, ὅτι αὐτὸς ἐξ ἐπιφυλλίου, una incipiente. Non enim addidit: nigrescere. καὶ δαίρει ἢ καὶ τὸ μᾶλλον. Theodorus omisit, μᾶλλον, malè. per superna enim etiam purgat. Sic infra. δύναται καθαίρειν & ἀνα, & καὶ τὸν.

Τῶν δὲ λιβαυπιδίων. Hinc aliud caput. Theodorus malè transtulit, Roremmarinum. Longe enim diversissima sunt. Pudet verò me horum, ubi contempletur, quantum in- terferit Et hic, Et alibi, inter herbarum species, quæ à Theo- phrasto, quæque à Dioscoride prodite sunt.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ ET COMMENTARIUS.

Πανάκη, Græcis πανάκη, & πανάκης dicitur. Latinis etiam panaces & panax; Nomenclatura hæc multis plantis communis est, quæ neque viribus, neque facie aliquam similitudinem referunt. Sunt tamen multæ celebritatis & commendationis ad plurimos morbos, quod plurimis scateant remediis; à πᾶν & ἀκ, id est ab omni remedio, sive medela; sive δὸς & πάντες ἀκεί, quod omnia medeantur nomen acceperunt, Plinius, lib. xxv. cap. panaces ipso nomine omnium morborum remedia promittit. Quemlibet enim morbum doloremque abigunt. Quod non latuit Athenæum cum lib. v. scribit, ἢ ἢ ἡλένα Διὸς ὄψου θυράση & ὡρῆ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ σφῶν μεσοθλακία πολλοῦ λόγους εἰς τὸν οἶνον ἐμβάλλει πανά- κης τῆ ὄν φέρμαρον, καὶ ἀετρίου διηκίδου τῆ ἀετρίου Ὀδοσίου μεταδὺ παλασπορρίας ἀπτομίνω. Helena vero Iovis filia, oratione, commertioneque sapientum Ægyptiorum, multa edocia, panaces, efficax revera majoris auxilium, injicit vino, Et de Ulyssæ narrare incipit, obiterque etiam texendi consuetam operam aggreditur. Panacis nomen plures plantæ obtinent, has Nicandri recenset Scholiastes. πανάκης δὲ, ἢ τὸ ἡράκλειον φησὶ, ἢ τὸ κατάρειον ὃ καὶ χειρῶν κηλῆται, ἢ τὸ ἀσκληπείον. πολλά γὰρ πανάκη ἴσθ. διόφροστος ἢ τὴν πηδύμαδον φησὶ πανάκης γένεσθαι & λί- γισθαι. Panax aliud heracleum, aliud Centaureum, quod Chironium vocatur, aliud Asclepeum. Multa enim sunt panacis genera. Theophrastus tithymallum panaces fieri Et dici scribit. Postremum illud falsum est, siquidem uno eodemque capite panacis & tithymalli historiam tractat, nec usquam tradit, vel fieri vel dici tithymal- lum panax. Illud etiam notatu dignum quod inquit, centaureum, quod Chironium dicitur. Non itaque vul- gare centaureum panacis generibus adnumerandum, ut facit Plinius. Dioscorides, lib. III. cap. LVIII. Ligusticum, à Liguriæ incolis, Πανάκης vocari auctor est, λιγυστικὸν φησὶ μὲν πᾶσι ἐν τῷ λιγυρία ὅτι καὶ τῆ ἀσ- κληπείου ἴσθαι ἐν τῷ κλημίνω ἀπενήθη ὅρῳ δὲ ἐστὶ ὁμο- ἔθου τῶν ἀλπισι, πανάκης ἢ ἀπὸ κλημίνω οἱ ἐπιχώριοι οὐκ ἀλόγως. Ligusticum plurimum in Liguria nascitur, unde Et nomen traxit, in monte scilicet Apennino dicto, Alpi- bus contermino. Ipsum incolæ panaces haud abs re appellant. Idē Dioscorides origanum heracleoticum panaces vo- cari scribit Ne pigeat, quæ capite de origano diximus, adire, eaque examinare. Theophrastus hoc capite qua- tuor panacis genera recenset, Syriacum, Chironium, Asclepeum, Heracleum, quibus duo alia genera addit latifolium & tenuifolium. Docti Herculanum & Syriacum idem esse existimant. Quam suam opinionem sta- biliunt argumentis supra citatis, cap. x. quod Diosco- rides heracleo, easdem quas Syriaco Theophrastus vi-

res adscribat, & quod Plinius Syriacū describit, iisdem ferè verbis, quibus Dioscorides Herculanum. His ar- gumentis moti Theophrasti codicem depravatum esse contendunt leguntque. πανάκη γὰρ κηλῶσι, πᾶσι μὲν τὸ ἐν Συρία, ἡράκλειον, ἀετρίον μὲν καὶ ἀσκληπείον, ἀλλὰ ἢ τὸ μὲν χειρῶν κηλῶσι, τὸ δὲ ἀσκληπείον. ἴσθαι ἢ τὸ μὲν χειρῶ- νειο. Reliqua supervacua, inquit, & ab inconsiderato quodā infarcta. Syriacum panaces, præter illa tria, pro quarto numerante, nisi fortasse putet aliquis Heraclei descriptionem, quæ postrema est, amovendam suo loco, & præponendam historiæ Chironii, & Asclepii, ut ordine procedat Philosophi oratio. Quæ auctoritate hanc le- ctionem confirmat, non video. Heracleum & Syriacū diversum esse, ex eo colligo, quod nemo veterum herac- leū in Syria nasci prodiderit, verum in Bœotia & Pso- phide. Syriacum etiam ab heracleo diversum esse pro- bat, quod Plinius quatuor panacis describit genera, quæ turpiter cum centaureo & origano heracleote confun- dit. Ad illorū argumenta sic tamen respondeo, non sequi heracleum & syriacum idem esse, quod quædam Dio- scorides tradiderit de heracleo, quæ Theophrastus de Syriaco. Tithymalus, euphorbium, scammonium, pur- gandi vim habent omnes, & plantæ satis calidæ omnes, eaque de causa ad plures eisdemque morbos utiles. Inde tamen easdem esse colligi non potest, Plinio fides non est adhibenda, turpiter enim historiam panacum confundit. Movet me plurimum panaces Syriacum, & Heracleum diversum esse, quod in opoponace reper- tum sit semen, ex quo nata est planta, cujus effigiem da- mus. Figura à Dioscoridis & Theophrasti Heraclei panacis diversa, quæ tamen succum fundit odore, saporè, colore opoponacis, vulgo panax olusatris, aut panti- nacæ folio dicitur. Folia fert ampla, ex pluribus com- missa, non nihil hirsuta ac aspera, quorum singularia longa, lata, acuminata, lapathi folia quodammodo æmulantur; sed tamen minora: caulis ferulaceus, ge- niculatus, trium aut quatuor cubitorum altitudine, su- periore parte in ramulos divisus. Flosculos Junio, Ju- lioque mensibus, in umbellis amplis, ostendit luteos. Succedit semen latum, planum, & subflavum. Ra- dice constat longa, candida, Æstivis mensibus ex hujus caule vulnerato, præsertim parte radici proxima, suc- cus manat, sponte concrevens, colore opoponax re- ferens, odoris quidem exigui, si aëris constituto fri- gidior; sin calidior, odor percipitur major validiorque, gustu excalfacit. Batavorum hortis familiaris planta, nata primum Petro Coudemborgio P. M. ex femine, in panacis lachryma reperto. Proximè ad chironium panax Theophrasti accedit, verum hujus particularia

Panax olusatrici aut Pastinacæ Folio.



segmenta, quæ lapathum referunt, multò minora sunt. Æstivis mensibus vulneratum effundit; quod de chironio veterum nemo prodidit. Ab Herculano & Asclepio multum differt, uti descriptio à veteribus data satis ostendit. Syriacum itaque sit oportet. Ex Syriaco lachrymam effluere auctor est Plinius, lib. xii. cap. xxvi. Sed eo loco confundit Herculanium cum Syriaco, ut paulo infra ostendam. Succum tamen fundere syriacum Theophrastus satis innuit, cap. x. cum per messem secari (succu videlicet colligendi gratia) scribat. Quod succus peregrini hujus panacis odore & sapore illi cedat, qui ex calidioribus adfertur regionibus, mirari nemo debet; Batavia regio frigida, in calidis regionibus, omnia odoratiora, validiora, & efficaciora; in frigidis minus odorata, ac viribus imbecilliora gignuntur. Frigoris patiens planta nec adversus frigoris injurias muniri expetit. Et hæcenus de syriaco, de quo veteres nullas tradiderunt notas, quod dolendum. *Ἐχει δὲ τὸ μὲν, Eodem modo chironium describit Plinius, lib. xv. cap. lxxi. Nisi quod scribat radicem parvam. Tertium panaces chironium cognominatur ab inventore. Folium ejus lapathum simile, majus tamen & hirsutius. Flos aureus, radix parva. Non videtur ad verba Liberti satis attendisse Plinius, qui μικρόν legit, pro quo scripsit Plinius μικρόν. Aliud & ab hoc diversum chironium Dioscoridis, lib. iii. cap. lvii. Πάνυ- κες χειρώνιος (Catacur. πάνυκες λωπύων οἱ δὲ χειρώνιος) φέρεται μέγιστα δὲ τὸ πληεὺν ὄρει Φύλλα δὲ ἔχει ἀμαράκω ἰμφιεῖν (vetus quidam ὀριζάνω, Theophrastus λωπύων) ἀνθὴ χρυσοειδῆ. ῥίζαν λεπτήν καὶ ὄν βαθείαν, γνομένην δὲ ὀριζάνω. Panax chironium (tenue quod nonnulli chironiam vocant) in Pelio monte maxime provenit. Foliis est amaraco similibus, floribus aureis, radice tenui, neque alta, gustu acri. Lacuna in vetusto quodam codice legit φύλλα δὲ ἔχει ὀριζάνω ἢ ἀμαράκω ἰμφιεῖν, folia habet amaraco, aut origano similia. Serap'ō, nisi sit interpretis error, legit μαροῦδρον? Panax caronion, id est cyronion, habet folia similia foliis marathri, & florem aurei coloris, & radicem subtilem, non multum fixam in terra, & habet saporem acutum. Dioscoridem scripsisse ἀμαράκω ex Nicandro probatur. Ex quo Dioscorides hanc delineationem habere videtur.*

πρώτην μὲν χείρων ἐπιλήθια ῥίζαν ἐλέσθαι κενταύρος χρονίδαο φεράνυμον, ἢν ποτε χείρων πληίω ἐν υφίοντι κικῶν ἐφράσσατο δειρῆ, τῆς μὲν ἀμαρακίωσα χυτὴ πειδέδρομος χαίτη. ἀνθεα δὲ χρυσοία φαίνεται, ἢ δὲ ὑπερ' αἴης ῥίζα καὶ οὐ βυθώσσει πέλθρονον ναίπ' ἴσχεα, ἢν σὺ ἐαναλέην, ὅτε δὲ ἔγχλοον ἔλμω ἀραξας Φυροσίμεν κατὸ λην πείειν μενοεικε ἔινης. παντὶ γὰρ ἀρκίος ἐστὶ. τὸ μὲν πανάκειον ἐπ' ἄσιν.

Radicem ante omnes Chironis nomine claram, Centauri legito, quam primum Pelio in alto Phyllirides Chiron longa cervice notavit. Ambiente amaracino folio coma pendula caulem, Auratique micant flores, radiceque superne Sparsa Pelethronio saltu, per summa vagatur. Hanc tu vel siccam, vel pila tunde videntem, Et vini cotyla mistam largire meraci. Subvenit hæc cunctis, & ob id panacea vocatur.

Utamque panacem Theophrasti, & Dioscoridis confundit Scholiastes, cum scribit, ἀπὸ τῆς χειρώνιος ῥίζης φησὶ, ἢ τῆς καὶ πανάκειον ἐκένταυρον καλεῖται. ἐρρηθῆναι δὲ φησὶ ἀπὸ Νικάνδρου κατὰ χείρωνον. Πολύστροφον δὲ ἀπὸ φησὶ ὁ Θεόφραστος λέγων οὕτως, τὸ δὲ χειρώνιον ὅμοιον ἀμαράκω, μέγιστον καὶ διαστέρον, ἀνθὸν δὲ χρυσοειδῆ, ῥίζαν μακρὰν, φιλῶν δὲ μέγιστον χάρις πασιναί. ἐπιλήθια δὲ ἦσαν θεοφρανικήν τὴν χειρώνιος φησὶ, ἢ καὶ κενταυρείαν, καὶ πανάκειαν τελοῦσιν ἀμαρακίωσα δὲ ἦσαν ὡς λαπυθία τὴν ἀμαράκω κατὰ τὴν χαίτην. ἀμαράκω δὲ ἴσιν κελουμένη σάμψυχο, οὐ βεθώσσει δὲ φησὶ, ἦσαν ὅν πάντων κενταύρων τὴν ῥίζαν διαπίμπουσα. &c. His in verbis nonnulla consideratione digna sunt. Primum quod panacis hoc genus centaurium vocari dicat. Quod etiam scribit Nicander. Hinc Plinius quartum panacis genus centaurion fecit. Quartum genus, inquit, panacis ab eodem Chirone repertum, centaurium cognominatur. Sed & Pharnaceon in controversiam, inventionis à Pharnace rege deductum. Seritur hoc longioribus quam cætera foliis & serratis, radix odorata in umbra siccatur, vinoque, gratiam adjicit. In altero codice legitur, serior huic flos, longioribus quam cætera, &c. Quæ lectio verisimilior videtur. Ineptum, foliis feri longioribus. Florem, inquit seriorum, Id de Syriaca intelligi debet panace. Centaurium enim magnum ætatis initio floret. Longioribus cæteris foliis est Syriacum panax; sive integram ῥαχίν, sive singularia consideres folia, centaurium etiam alterum foliis latioribus, si totum folium, non in partes divisum capias. Sed syriacum panax foliis non est serratis: hoc de centaureo Dioscorides; Quod scribit, radicem, gratiam vino conciliare, unde habeat, ignoro; Nicander adversus morsus venenatos cum vino præscribit. Dioscorides radicem centaurei inquit, παχέαν, serrάν, βαρείαν ἀπὸ πύχης δύο μισθὴν χυλῶν ὀριζάνω μετὰ ποσὶς σῦψιως, καὶ γλυκύπικρον ὑπερθερῶν. An aliud cogitans Plinius, legit μετὰ ποσάν, vel ποσῶν, non animadversis quæ sequuntur. Verisimile hinc erroris occasionem natam, Pliniumque somniasse vino gratiam adjicere. Hoc mitto. Centaureum panacis genus fecit, quod Græci auctores chironium panacis sic dictum scribant, vel radicem centaurei sic vocatam tradant, tum quod Theophrastus alia duo panacis genera dicat, quæ sine dubio centaurium magnum & parvum. Scholiastes ex auctoritate Theophrasti amaraco comparat chironium panax. Nicander & Dioscorides amaraco simile scribunt. Λαπύων comparat Theophrastus, quem ita scripsisse constat. Plinius enim loco citato folium ejus lapathum simile inquit; Confundit itaque utriusque historiam Scholiastes, nisi forte ex scribentis sit error, qui cum à Nicandro amaraco comparari legisset, inconsideratè & præter opinionem scholiastes. Λαπύων mutavit in ἀμαράκω. Hoc conjectaneum quidem, non tamen, sine suspitione. Præcedit enim πολύστροφον δὲ ἀπὸ φησὶν, Theoph. Alius etiam ex scribentis error, χάρις legitur φιλῶν πίπαια. Restituendum ex Theophrasto πίπαια. Confirmat hanc lectionem Plinius, Nescitur, inquit, pinguis locis, contra, ex hoc Scholiastes loco, Plinium male ἀπὸ μακρῶν μικρῶν legisse probatur. Et hæc de Chironio veteres. Doctiss, quidam botanici panaces chironium

Theo-

Theophrasti, herbam Doriam esse, existimant. huic folia rumici, nec majora, nec hirsutiora, nec longa, sed tenuis ac fibrosa ejus radix, nec adversus vyperas, phalangia, sepa aliaque reptilia utilis. Talia enim odorata esse solent; inodora est herba Doria. Nomen hæc accepit ab Andrea Doria, Genuensi Duce, trirremium classis imperatoris præfecto, qui eam ex Africa cum classe attulit, quod valde efficax esset ad vulnera, tam externa quam interna, cum tamen in Narbonensi Gallia juxta amnes reperitur. Quidam, doream à luteo aureoque colore, nomen accepisse scribunt. Aurum enim Gallis *or* dicitur. Solidagine similis est, sed procerior, & omnino amplior. Folia ejus similiter lata, longa, acuminata, crassa, pingua, lævia, ambitu non nihil serrata, (vidi incisuris carentia) sed solidagine majora, & crassiora: Caulis quoque crassior, ad tres quatuorve cubitos altus etiam assurgit, qui in alas ramosque divisus in cacumine flosculos gignit, & medio disco stamineo, luteos, qui in papposam lanuginem pereunt; A quodam veluti capitulo demittuntur radicem fibræ, quarum quædam proserpentes, stirpem multiplicant. Qui Helenium panaces chironium Theophrasti esse statuunt, non multum à vero absunt. Helenium aliud vulgare est, aliud Ægyptium, de quo lib. vi. cap. ultimo egi. Ἑλένιον dictum voluit, quod contra serpentes primum ab Helena sit inventum. Helychius ab Helena ad serpentes necandos satum scribit. Ἑλένιον βοτάνη τις ἢ φασὶν ἑλένην ἑστῆσαι ὡς τὸν ὄφρα ὅπως βοσκομένοι ἀναερθῶσι. Helenium folia habet lapathi forma, sed majora, & hirsutiora multo, florem aureum, radicem longam. amar etiam loca pingua. In pinguibus enim lætisque reperitur pratis; non nunquam tamen in montibus locisque umbrosis; non tamen omnino aridis: sed inquirendum, an cum descriptione Helenii Dioscoridis conveniat, à quo lib. xxvi. i. describitur. Ἑλένιον φύλλα ἔχει φλόμα τὰ στεφύλω (vetus addit ἰδαίω) ὡς πάλαια, στεγνύτερον δὲ καὶ ἰπτικόν, καὶ ὁλόν δὲ οὐκ ἀνίστην ἐν πρὸς τὸ πρῶτον, ῥίζαν ὑποκίρρον (aliter κίρρον) ἐν ὄρει, μετὰ δὲ ὑποδριμον (vetus δριμύτιον, ὑποδριμον, ἰουφῆ, alius ἰουφῆ perperam) ἀφ' ἧς ἐκ τῆν φύττων, καθαίρει ἐπὶ τῶν κριῶν ἢ ἄρων, λιπαρὰ ὡς στεφύλωδες λαμβάνονται. γίνεται δὲ ἐν ὄρειοις, ἐν ὑποκίρροις, & ἐν κίρροις (vulgar. cod. ἀντικίρροις) τοῖσι. Helenium folia habet verbasco, angustioribus foliis prædito, similia, sed asperiora, & oblonga: caulem vero quibusdam in locis non emittit. radice est subruffa, odorata, grandi, subacri. Ex qua ad constitutionem velut in serendis cinaræ, optimi & insignes oculi decerpuntur. provenit in montibus, locis umbrosis, & humidis. φλόμα, inquit ἢ στεφύλω. Perperam. Hinc viri docti argumentantur, vulgare helenium non esse Dioscoridis, quod foliis sit verbasco tenuifolio latioribus. Male etiam corrigunt πλάτω φύλω; siquidem vulgata lectio Oribasij, Serapionisque muniatur auctoritate. Nihil magis notum, quam pro locorum varietate herbarum folia magnitudine admodum differre. Dioscorides cum scribit angustifolio verbasco similia esse, intelligit in Græcia locis minus quam nostris, pinguibus ac humidis natura. Præterea nec magnitudine latitudineque inquit esse verbasci, sed forma. Addit Dioscorides asperiora helenij esse folia; verbasci scilicet respectu, cujus folia tomenti instar sunt mollia. Perperam item rationantur; helenium vulgare fert caulem tricubitalem digito crassior, non absque lanugine; Ergo veterum non est helenium. Oscitanter verba summi botanici legerunt, ἐν πρῶτῳ, inquit, τόποις. Ergo alibi caulem ferre non negat. Nec constat omnibus in terris ferre caulem. Locis quibusdam caule carere fortè scripsit Dioscorides, quod non observavit, caulem non ante tertium, quartumque à satione annum producere; maxime quod è semine, sive sponte deciduo, sive opera humana terræ commisso, natum est. Radix enim primis annis crescit, magnitudinemque acquirit, post secundum tertiumve annum caulem demum emittit, contra quod radice propagatur, citius caulem & florem producit, quod radix major sit, & citius ad debitum incrementum perveniat. Sic recentiores cynoglosson secundo, tertio, aut quarto à satione anno flores ferre observant, & ideò veteres duo cynoglossi genera describunt, quorum alterum caule caret, alterum fert. Aliiter etiam ex Marcelli auctoritate responderi potest. Scribit hic in vetustissimo, ac probatissimo codice hæc legi ac reperiri. Caulem ex se mittit helenium, crassum, hirsutum, cubitalem & aliquando majorem, an-

gulosumque, flores luteos, & in his semen verbasco simile, tactu pruritu faciens. Nec hæc omnino rejicienda lectio est, siquidem apud Serapionem legatur, & habet stirpem magnam, & folia ejus non elevantur è terra, sed extenduntur super faciem terræ. Et hæc de caule, sequitur radicem examinemus. Ruellius legit, ῥίζαν ὑποκίρρον & ὑποκίρρον. Quam lectionem probat Oribasius. In nonnullis vero codicibus desideratur vox ὑποδριμον, qualem securus videtur Serapio. Helenii radix foris subruffa & nigricans est, intus subalbida. Vidi foris & intus subalbida. Idem Oribasius non ὑποδριμον, ut vulgo legitur, sed ὑποκίρρον legit, & rectius; Nisi quis malit scripsisse Dioscoridem ὑποδριμον ἢ ὑποκίρρον subacrem & amaram. Qualis helenii est radix, ut ipso iudice gustu probari potest. Plinius lib. xi. cap. vii. Brevior his est, sed torosior amariorque inula, (sic helenium, & hodie vocatur, nisi quod campanam addant officinæ) per se stomacho inimicissima: eadem dulcibus mistis saluberrima. Plurimis modis austeritate victa gratiam invenit. Namque & in pollinem tunditur arida, liquidoque dulci temperatur. Credo alibi legisse Plinium ὑποκίρρον, quod stomachi interpretatus est. Inulam amaram esse, testatur Horatius. lib. ii. satyr. vii.

*Erucas virides, enulas ego primus amaras
Monstravi incoquere; Columella lib. x.
Cappares & tristes inula ferulaque minaces.*

Alibi Virgilius tristes dixit. Experientia comprobatur & amarum & subacrem inulam esse. Objiciet quis, hunc Horatii lib. ii. satyr. ii. versum.

*Cum rapula plenus.
Aut acidas mavult inulas, nec dum omnium abacta
Pauperies epulis regum.*

Per acidam (si modo non acres legendum) intelligit conditas. Solebant enim veteres inulas non saccharo ut hodie fit, condire, sed muria. vide Collumelam lib. xi. cap. xlvii. Ubi inter ceteros condiendi modos hunc etiam tradit, Inula cum radices diligenter traseris, minute concisus, in muria dura macerato, donec amaritudinem demittant, dein effusa muria, sorba quam optima & maturissima (quæ subacida) semine detractio contere & cum inula misce, tum sive passum, sive defrutum quam optimum adjicito. Ipsum lege Columellam. vide etiam Plinium loco citato, ἐπὶ κριῶν, &c. In Catacureni optimo & præstantissimo codice κινάρον legitur, pro quo in Aldino malè κινάρον scribitur. κινάρον viris Doctiss. magis arridet, quod & hoc modo cinaræ potius, quam lilia serantur; siquidem ex cisis ab ipsa radice gemmantibus oculis, seu stolonibus propagantur. Lilia verò radicibus ipsis serantur. Plinius καλάρων legisse videtur, nisi fortè hæc non à Dioscoride, sed Columella mutatus sit Plinius. lib. xviii. cap. v. Supervacuum inula semen, quoniam oculis ex radice excisis, ut arundo seritur. Corrigunt arum. Haud scio an ex mente Plinii. Etenim Columel. lib. xi. cap. iiii. Inulam vero intervallotrium pedum feri convenit, quoniam vastos facit fructus, & radicibus, ut oculus arundinis, serpi. hinc Plinius, ut arundo seritur. Ἑλίκοις legendum ex Oribasio & Serapione constat. Constat enim locis non omnino aridis, siccis, aut siticulosis reperiri, sed humecta pinguique amare. Quod folia hodie usum nullum habent, inde non sequitur helenium vulgare non esse veterum. Si quis experire velit, non dubito quin utiliter ichiadicis, in vino decocta, illiniri possint. Inulam hanc esse panaces chironium ex Apuleio probatur. Inula, inquit, campana Græci panacem chironium, alii panacem centaurion, alii Helenion Latini inulam campanam appellant: habet folia amaraco similia, flores auriflos, radicem tenuem, non altam, acerrimam gustu, medetur serpente vexato.

Rectè inulam panaces Chironium esse inquit; sed absurdum, & præter veritatem est, quod eandem amaraco similem facit. Dioscorides panacem folio amaraci, Theophrastus lapathi comparat. Recentiores inulam vocant campanam, quod, quæ in campis lætis provenit, hortensi præferatur. Sunt doctiores qui helianthemum sive floris solem, Dioscoridis panacem Chironium esse putant. Nec in totum falluntur. Scio tamen, radicem helianthemi inspidam esse, scio à Dioscoride scriptum, radicem chironi panaces gustu acri esse. Sed depravatus est codex, legendum ex Oribasio, ἢ ἢ πρὸς γαστρὶ μίαν δριμύτιον. Herba ipsa gustanti acris. Plantam quæ ad

amulsum referat panacem Dioscoridis, haecenus videre non licuit. Porro quod helenium omnia illa praestat, quae Theophrastus de panace Chironio scribit, extra controversiam est.

καὶ τοὺς Ἰήπας, Gaza vestium tineas vertit, vulgaram Aldi lectionem secutus, ubi Ἰήπας, pro quo Ἰήπας Gaza. Sunt autem vermes, qui vestes, & libros rodunt. Sed adversus hos, quid proderit panaces chironium cum vino bibere? Quare legendum Ἰήπας, quod barbare sepas vertunt, quasi Latini sepa, sepa dicerent.

Σήψ, σηπός parvus serpens est, sic dictus à σήπω quod est putrefacio. Nam vulnus quod infligit suo morsu, tabem & putredinem inducit. Unde Lucanus, lib. ix.

Ossaque dissolvens cum corpore tabificus seps.

Et Nicander in Theriacis.

Ἰήπαγε μὴν πεδανόισι ἀλύξεις.

Vide Dioscoridem lib. i. cap. lxx. Plinium lib. xxxii. cap. v.

Et haec de panace Chironio, quod à Chitone nomen habet, sic dictus, quod manu levissima, & expeditissima vulneribus, & aliis corporis læsionibus, medicamenta applicuerit, unde & hodie ἡ χειρουργία dicitur, quod iusta manuum tractatione perficitur.

τὸ δὲ Ἄσκληπιον. Panaces Æsculapium nomen habet, vel ab inventore Æsculapio Medico, vel à virtute, quod instar Æsculapij medici optimi, possit omnibus propemodum morbis remedio esse. Prius etymon Nicandri auctoritate stabilitur, cum in Theriacis canit.

ἀγρὲ καὶ πάνακες φλεγυήιον ὄρρατε πρῶτ' ὅτε
παυήων μέλαν' ὄπτα μού' ὄρα χεῖλ' ἄμερσεν.
αἰμφοίτρυονιαδαο θέρων Ἰφλίκε' ἔρον
εὔτε σὺν ἠρακλῆϊ κακῆν ἐπυργίκεν ὕδρην.

Quin phlegyam etiam panaces cape clara quod olim
Phæbi progenies ad cærulea flumina carpsit.
Prelustri ex Iphlicis satum curans Iolarim,
Herculei quando comes adiutorque laboris
Lernæam domuit victoribus ignibus hydram.

Phlegyam dicit quod apud Phlegyas, gentem Phocidis nascatur. ut scholiastes docet. φλεγυήιον ἢ διότι ἐν φλεγυήϊσι ἴδιαι τῆς φωκίδ' φύεται, &c. Παιήων Æsculapium idem exponit scholiastes ὁ ἀσκληπιὸν τούτω λέγεται ἰασηύσῃ ὅτις ἦν ἢ τῆς κρηνίδ' τῆς θυρατῆος τοῦ φλεγυή. παιήων ἢ ὁ ἀσκληπιὸν. Æsculapius hac herba dicitur sanasse ægros. fuit hic filius Coronidis, nepos Phlegij. Pæon Æsculapius. In Æsculapii panacis descriptione non multum variant Theophrastus & Dioscorides, cujus delineationem adscribere placet. Πάνακες ἀσκληπιῶν ἀνήσιν ἀπὸ γῆς (alter codex ἀσκληπιῶν, Oribas. ἀσκληπιῶν καὶ χειρῶν) κυλὸν λεπτὸν, πηχυαῖον, ῥιζῆσι διελημμένον, ἀπὸ δὲ τῆς φύλλοις ὅμοια μεσοθήρη, κείζονα δὲ, καὶ διασπύρα, ἰσώδη, καὶ ἐπ' ἀκροῦ (κείζονα ἰφ' ὅδ' ἀνθη χρυσοειδῆ, θριμμία, ἰσώδη, ῥίζα δὲ μικρῆ). (Ald. in north λεπτή.) Panaces Æsculapii caulem à terra emittit, tenuem, cubitalem, geniculatum, circa quem folia visuntur fœniculi, majora tamen hirsutioraque, odorata, & in cacumine umbella, in qua flores emicant aurei, acres, & odorati. Radix est parva. In folio apud Dioscoridem & Theophrastum diversitas nulla, Nam thapsia folio constat fœniculi, ut ipse docet præceptor. cap. x. Radix inquit Theophrastus, magnitudine palmi, candida, crassa. contra Dioscorides parva, tenuis. Sic enim legit Oribasius. Corrigitur Theophrasti freti auctoritate μακρὰ καὶ λευκὴ, magna albaque. Doctiss. Mathiolus in suo codice scribi refert πικρὰ ἀμάρᾳ. Quæ lectio non omnino improbanda; eam siquidem confirmat Serapio. Contra tamen Theophrasti falsâ dixit. Non potest Theophrastus cum Dioscoride conciliari, nisi legamus μακρὰ καὶ λευκὴ. Et talis est radix panacis Asclepij, quam ostendunt recentiores. Cæterum perperam apud Oribasium ἀνὴρ ἢ δούλη, δυσώδη graveolentia, legitur. Caulem asclepion panaces è terra emittit cubitalem, tenuem, geniculis undique cinctum. circa hunc folia majora quam fœniculi, hirsutiora, odore non ingrato; in fastigiis umbellas, in quibus flosculi auri colore, acres, odore anethum referentes; His succedit semen latum ferulæ forma. radix palmari longitudine candida, crassa vehementer, cortice crasso & falso.

Panax Asclepias.



τὸ δὲ ἠρακλεῖον. Herculeum panaces dicitur, vel quod instar Herculis, monstrorum domitoris, sit hæc herba malorum morborumque domitrix, vel quod ab Hercule sit hæc planta inventa. Plinius loco citato. Alterum genus Heracleum vocant & ab Hercule inventum tradunt. Herculeum medicinæ fuisse peritum ex Plutarchi lib. De amoribus probatur. Λήγεται δὲ καὶ τῆς ἀλλοτρῆς ἰασηύσῃς ἂν ἀπληρωσμένην σώσει τὴν ἀδμήτην χαλεζομένην, ἰσώδη μὲν αὐτῆ τῆς γυμνασῆς, ἰσώδη μὲν ἢ αὐτοῦ γυμνασῆς. Fertur etiam, rei medicinæ peritus cum esset, Alcefidem jam desperatum, Admeto restituisse conjugis amatori, suo amasio. Herculei forte nomen accepit quod Herculeum sive comitalem debeller morbum. ad quem efficax esse Theophrastus scribit. Panaces hoc Theophrastus inquit esse folio magno, amplo. Idem ferme Dioscorides, lib. iiii. cap. lv. Πάνακες ἠρακλεῖον ἐξ ὅδ' ὁ ὀσώπαναξ συλλέγεται, πλεῖστον γινώσκει ἐν Βοιωτίᾳ καὶ ἐν Φωκίᾳ (vetus σπιθὴ) τῆς Ἀρχαίας, ὡς καὶ ἐπίτηδες κηπύεσθαι ἀπὸ τὴν ἐκ τ' ὀσώπαναξ. φύλλα δὲ ἔχει τετραγώνια, χαμαίαιτι, χλοερὰ σφιδραῶς πρὸς τῆς συκῆς ἐν τῷ ἀσπιδίᾳ ἐπιχρισμένην πενταμερῶς, κυλὸν δὲ ὡσπερ τέρθηκον ὑψηλότερον, ἰσώδη χυρὸν λευκὸν (al. ὑπερθερὸν alias ὑπολευκὸν οὗτως al. λεπτὸν) καὶ φύλλα ἀπὸ αὐτοῦ, μικρότερα. σκιάδιον δὲ ἐπ' ἀκροῦ ὡς ἀνῆθα μακρὸν (vox hæc nec apud Oribasium, nec in veteri reperitur codice, spuria & adjectitia videtur) αὐτῶν δὲ μῆλιον, σπύρα ἰσώδη & πυρροπῆον, ῥίζα πλεονέουσα ἐν μίᾳ ἀρχῆς λευκῆς βαρυόσμη, παχὺν ἰσώδη τ' φλοῖον ὑποπικρὸν τῆ γυμνασῆς. φύεται δὲ ἐν Κρηνίᾳ τῆς Λιβύης καὶ ἐν Μακεδονίᾳ. Panax Heracleum ex quo oropanax, colligitur plurimum in Bœotia, & Psophide Arcadiæ nascitur. Sed & questus gratia, qui quidem ex eo liquore factitatur, in horris studiose colitur. Foliis est asperis, in terra jacentibus, valde virentibus, & multum ad scilicet accedentibus. In ambitu quinquepartitè divisus, caule vero, uti ferulæ, altissimo, alba lanugine obducto, foliisque stipato n. inutioribus, umbella in cacumine, ceu anethi oblonga: flore autem luteo, ac semine odorato, urendique vi prædito, radicibus denique ab una origine compluribus iisque candidis, graveolentibus, crasso, & subamari gustus, cortice præditis. nascitur in Cyrene Libyæ, & Macedonia. His in verbis tantum considerandum, utrum σικκὸν vel σικύον, an verò συκῆς, ut vulgati codices habent, legendum sit. Σικκὸν scribendum suadere videtur Theophrastus, cum scribit φύλλον μίση, καὶ πλεονέουσα ἰσώδη πικρῶν. Talia cum cumeris, melonum, & peponum sunt folia. Dissuadet Serapio & Oribasius, qui constanter ὁ συκῆς legerunt.

Quod

Quod de magnitudine, figura, & colore accipere licet, Virentia, magna, & filia sunt fici folia. Syriaci nomine Plinius panacis hoc genus descripsit. lib. xi. cap. xxvi. Panacem & unguentis eadem gignit (Syria) nascentem & in Psophide Arcadiae, circaque Erymanthi fontes, & in Africa, & in Macedonia: ferula sui generis quinque cubitorum, foliis primo quaternis, mox senis, in terra jacentibus, ampla magnitudine, rotundis, in cacumine vero oleagineis, semine in muscariis dependente, ut ferula. — ab hac ferula differt quae vocatur spondylium, foliis tantum, quia sunt minoria, & plantani divifura. non nisi in opacis gignitur, semen eodem nomine filis speciem habet, medicinae tantum utile. Vulgare est graveolens, unguentorum idcirco deliciae inutile, Syriacum fortassis fuit odore gratiore, legendum in Phocide ex Dioscoride. Foliis, inquit, primum quaternis, mox senis. Corrigit viri docti, foliis primo ternis, & mox quinis. Sic enim oriuntur. Qua auctoritate sic legant, non video, ampla magnitudine rotundis. Herculani folia lata & magna tradit Theophrastus. Dioscorides in ambitu quinquepartito divisa inquit, & ad ficulnea accedere, rotunda qui tradidit reperi neminem, & falsum est, uti quod sequitur, in cacumine oleam referre: Syriacum panax cum primum e semine prodit, vel cum primo vere pullulat, foliis est rotundis, sed non ampla magnitudine Syriacae panacis sunt folia. Quae autem in cacumine sunt, oleam satis & magnitudine & forma referunt. Semen Syriacae panacis, ferulae semini non inepte comparari potest, Spondylium inquit differre ab tantum hoc panace, quod foliis sit minoribus, & platani divifura. Id si verum est, rotunda Syriaci folia dici non possunt. Confundit Plinius panaces Syriacae & heracleum. Syriacum parvis foliis statim a radice pullulat ex oblongo rotundis, quae dein in ampla ex pluribus commissa mutantur, quorum singularia longa,

similitudinem, spondylium alterum vocare maluerunt. Caules edit crassos, subhirsutos, geniculatos, altiores quam spondylium, ad ferulae accedentes altitudinem. Folia aspera, majora, ex tribus fere coherentia, quorum singularia quinquepartito divisa. ficulnea proxime referant, flores fert in umbella candidos, non raro luteos, quale quod in horto colo. Semen latum, planum, ac tenue, veluti spondylii; radicem habet candidam in plures mox divifam. Adpingendam curavi

Spondylium.



Panax Heracleum lob. Spondylium alterum Dod.



Iata, acuminata. quae autem in cacumine sunt foliola, oleam referunt, uti tabella addita exprimit. Reliqua herculano adscribi debent. Herculanam viri docti putant plantam, quam aliqui ob summam eum spondylio

Spondylii iconem, ut ex ea lector videret facie non multum diversam utramque plantam. Quod si major non foret panaces hoc, ovum ovo vix similis esset. Non esse panaces, his argumentis probatur, quod succum non emittat, semenque non sit urendi vi praeditum. Utrumque ob caeli folique diversitatem accidere potest; sed hoc non constat. Quare cum Dodonaeo alii- que celeberrimis botanicis spondylium alterum appellare malo. Dioscorides, lib. III. cap. LXXX. Σπονδύλιος φύλλα μὴ ἔχει κατὰ ποσὸν ἰσηστέα πλατάνῳ (alter codex κεράβρω, vulgatam lectionem antiquam ac veram esse ex Plinio & Oribasio satis probari potest.) αὐτὸς τὸ Ἔσπινιακὸς καυλοῦς ἢ πηχυαῖος, ἢ καὶ μίλιος κεράβρω (Cyperus (vetus χυάδρα ἐν οἷς (πύρμα) ἢ ἰσ' ἀπὸ ὀμίου στίβου, δι- πλοδὸν, πλατύπερον ἢ λευκότερον, καὶ ἀχυρωδέστερον, βαρύτερον. αἰσθη λευκὴ, ρίζαν λευκὴν, ῥαφάτα ἐμφερῆ. φύεται ἐν ἑλλάδι καὶ ἐν ὑδροῖς χωρίοις. Spondylium folia quidem habet platano quadrantibus similia, ad panacis foliorum figuram accedentia, caules vero cubitali altitudine, aut etiam amplius assurgentes, saeniculaceos: semen in cacumine seseli simile, duplex; verum latius, candidius & magis acerosum. gravis odoris: flores albos, radicem item albam raphani similitudine. Nasceitur in palustribus & aquosis. Nomen habet a vertebis vel verticillis fusorum. Alii tamen spondylium dici malunt, ab odoris gravitate, a spondyle sc: insecti genere, odoris gravis, de quo videat lector. Cap. XIII. hujus Libri. Restat videamus quae de opopanace tradiderint Veteres. Dioscorides cap. Lv. lib. III. Ὅπζιττα δὲ ἢ ρίζα, ἐπιπυμμένη ἀρπυλάων ὄντων τῶν καυλοῦ, (vetus κερπῶν) ἀήσθη δὲ λευκὸν ὄπζι, ὃς ἐξ ἡρακλίου κατὰ τὴν ἐπιφανείαν κροκίσει. δέχονται δὲ τὸ ρῖον ἐν φύλλῳ (vetus φυλάειν ὑπόδιντες ἐν κενυλιωμένῳ ἰδαφῶ, ἀναρπυλάων δὲ ἐκί- ρουδίντων, ὄπζιται δὲ καὶ τ' καυλοῦ, ἐπιπυμνοπιες ἐν τ' πυρρμητόν, ὁμοίως δαχρόμοιοι τὸ ἀπὸ ῥῖον, ἐστὶ ἢ τῶν ρίζων βελπίου αἰ- ττηνοῦ, καὶ λευκῆ, καὶ ἑρακλίου, ἀσφαλίται καὶ πυρρῆδες, ἐν τῇ γένεσι, καὶ ἀρπυμωσίσει, κερπῶς ἢ ἰνδιστῶ ὁ οὐ μίση Ἔ γάρθηκῶ.

ὁ γὰρ ἐκ τῶν ἀποφύτων ἐστὶν ἀποφύτων. Ἐ δὲ ὅπου ἀφύτων
 φέροι ὁ περὶ τῆς πῆ γένει (περὶ τῆς Οὐρβανίου, ἰδὸν
 μὲν λευκὸς καὶ ὑπερῆρτος ὁ ὁ articulus redundat quare ex-
 pungendus) ἔκωθεν δὲ κροκίον, λίον, λιπαρὸς, ἰσχυρὸς,
 ἰσχυρὸς, πικρὸς δὲ διήμιον, βαρύνον. ὁ δὲ μέλας φάουλ
 καὶ μελαγχρὸς. δολῶται γὰρ ἀμμοκίον ἢ κηρῶ. δοκιμάζεται δὲ
 ὑδατὶ ἀποφύτων τῆς δακτύλου. ὁ γὰρ ἀδελφὸς ἀνίσταται καὶ
 χαλαροῦται. Excipitur porro liquor incisi radice, dum
 cauliculi recens adhuc pullulant, isque candidus, qui qui-
 dem exsiccatus, superficie tenuis, croceum colorem contra-
 hit. Effluentem verò liquorem illum, substratis, in exca-
 vato solo, foliis, excipiunt, ac ubi exsiccatus fuerit, exi-
 munt. Simili quoque modo, caule messibus inciso, pro-
 fluentem liquorem excipiunt, meliores è radicibus, quæ dis-
 sentæ sunt, ac minimè rugosæ, albæ, aridæ, neutiquam
 cariosæ, gustu verò ferventes & aromaticæ. Semen è media
 ferula idoneum. Quod vero ex adnatis coliculis decerpitur,
 minus succulentum est. Præstat autem in liquoris genere,
 qui gustu est amarissimus, intus candidus, aut subsulvum,
 foris verò ad croci colorem inclinans, levis, pinguis, friabili-
 lis, quique statim diluitur, estque graveolens. ac niger ac
 mollis improbat; ammoniaco enim & cera adulteratur.
 Sed sincerus ac fraudis expers, eo indicio deprehenditur,
 quod digitis in aqua confricatus, resolvetur, atque lactescat.
 Incisa radice colligi succum scribit etiam caule. Idem
 & Galenus, lib. viii, simpl. docet πῆνας ἡρώκλειον ἐκ
 τούτου καὶ ὁ κροκίον ὁποπῆνας γίνεται τῆς ῥίζης αὐτῆς καὶ
 τῶν κωλῶν ἀπυρρομένων. Panax heracleum, ex quo fit vo-
 catus opopanax, radicibus ejus & caulibus scilicet excisis.
 Plinius, lib. xii, cap. xxvi. Excipitur succus exciso
 caule messibus, radice in autumnno. Candidum hunc esse
 succum Dioscorides inquit, dum recens est; exsicca-
 tum verò croceum contrahere colorem; Croceum,
 opopanax in granis dictum, habet colorem; sed an-
 dum è caule, vel radice excipitur albescat, me fugit.
 Lachryma quæ ex inciso Syriaci caule manat, cro-
 ceus, aut luteus potius est. Radicem optimam inquit
 esse, quæ alba, arida, neutiquam cariosa, gustu fervens
 & aromatica, thus ut Theophrastus ait, redolens. & hæc
 optimæ radicis notæ, quæ an in vulgato panace sint, in-
 dubium quis vocare possit. Aromatica enim non est.
 Sed hoc de exsiccata intelligendum, non sit dubium.
 Semen è media ferula idoneum, inquit. Rectè, plus
 enim succi habet, optimumque ac maxime concoctum,
 quem per lineam quasi rectam trahit. Rectè Sarace-
 nus, ἀποφύτων vertit succulentum. Ineptum enim
 in cibis est semen panacis. Objiciet quis, à Columella
 lib. xi, cap. iiii. Inter condimentarias referri plan-
 tas. Panax, inquit, utroque tempore levi, & subacta
 terra rarissimè differitur, quo majus incrementum capiat,
 melius tum ejus verna satio est. Respondeo, panaces
 nomen plures obtinere plantas, inter quas origanum
 condimentaria planta, cujus cum mentionem non faci-
 at Columella, verisimile est eam intelligere. Vide cap-
 ut de origano. Nullius itaque momenti argumentum.
 Ἀποφύτων porro non tantum Græcis τὸ μὴ πῆνας, sed & τὸ
 μὴ τρεφόμενον. Ita ut tam passiva, quam activa signifi-
 catione usurpetur. Succum optimum, inquit, amarissimum.
 Talis est opopanax in granis, foris hoc croceum, intus
 candidum, aut subsulvum, pingue. Experientia etiam
 docet, digitis in aqua confricatum resolvi ac lactesce-
 re. Tria opopanax genera officinæ ostendunt. In
 granis, quod omnes habet notas à Dioscoride descri-
 ptas. Vulgare quod ex parte in aqua resolvitur ac lac-
 tescit, ex parte pallet, ex parte croceum ad nigrum
 inclinantem servat colorem, ex quo adulteratum esse
 apparet. tertium nigricans & molle, quod nec lac-
 tescit, nec resolvitur, à veteribus improbat. Plinius
 loco citato. Laudatur candor ejus coacti. Sequens pal-
 lido statera. (corrigitur, laudatur candor ejus recenter
 coacti. Sequitur pallor ficcato) niger color improbat,
 pretium optimi in libras xix (sic optimus codex habet,
 vulgo in libras vini assus.) Adversus comitalem mor-
 bum radicem præscribit, quod à Dioscoride præter-
 missum est, qui hæc de radicis viribus tradit, καὶ ἡ ῥίζα
 δὲ ξυδοῖται καὶ ἀποστῆθαι μήτρα ἀγχι ἡμῶν, ὡς τι ἔλκη
 ποιεῖ παλαιὰ καὶ τὰ ἐπιλαμμένα τῶν ὄστων, στερηθεῖ λεία κρη-
 πτασομένη (legendum κρηπτασομένη) καὶ σὺν μέλιτι ἰσχυρο-
 μένη. Radix autem deversa, & vulvæ subdita, partus ex-
 trahit, ad ulcera vetusta efficax est, ac etiamnum ossa carne
 nudata operit, si trita inspergatur, aut cum melle illinatur.
 Panaces tradit alia duo esse genera; Ex Plinio colligi
 potest eum centaurium majus & minus intelligere. Et

hæc botanicorum est opinio, Plinius, lib. xxv, cap. iv.
 Hujus genera duo (reliqua cap. de chironia examina-
 vimus) alterum levioris folii, alterum tenuioris. In alte-
 ro codice, alterum levis folii, alterum tenuis. Legen-
 dum ex Theophrasto, alterum lati folii, alterum tenuis;
 vel latioris folii, alterum tenuioris.

Στρυχνον vel τρυχνον, utrumque Græci dicunt, teste
 Galeno lib. viii, simp; Τρυχνον ἵσται δὲ μετὰ τὸ σίγμα
 στρυχνον ὀνομάζουσι. Id est. Trychnon quidam cum sigm-
 trychnon nominant. Nomen accepit quod dolores e-
 bile ardenti, calidoque humore contractos refrige-
 rando leniat, molliatve, Dioscorides, lib. iv, cap. lxxxi.
 Δύναμις δὲ ἔχει ψυκτικὴν, ὅθεν τὰ φύλλα κρηπτασομένηα
 ἀρροῦσι ὡς ἰσοπύλατα καὶ ἱρηπτα, μετὰ πικρῶν ἀλφίτων.
 καὶ αὐτὰ δὲ ἐπιπυρρῶν λεία ἀγχιλωπτα διασπίνει, καὶ κρη-
 λαχίαν, & σπυρρῶν κρηπτασομένηα βοηθεῖ. Vis et refrigerandi:
 quare folia erysipelatis, & herpetibus cum polle polente
 convenienter imponuntur. trita autem & per se imposta
 agilia capitisque dolorem sanant, & stomacho astuanti
 auxiliantur. Hinc nomen accepit τρυχνον. Theocriti
 Scholiastes ad hunc locum Eid, ὡ ubi poeta ἀφανά δὲ
 στρυχνα. ἢ τρυχνο. τῆς ἐπὶ τρυφροῦτος τάσσε, ἢ ἡρῶν ἢ
 φωνῆ (καὶ δὲ μαλακῆ, ἰοικυία τρυχνο. τρυχνο δὲ ἢ καὶ τρυχνη
 ἰδὸν λαχίαν ἢ κρηπτασομένηα ἀρροῦσι λεία μα-
 λακῶν, καὶ λήγεται στρυχνο ὁ δὲ θεόκρητος, ἰξίθαλι τὸ σίγμα,
 ἀφ' τὸ μέτρον τρυχνον ἵσται. Trychnus hoc epitheton prop-
 ter molliem posuit, quasi diceret, vox tibi μαλακῆ id est
 mollis, trychno similis. Trychnos & trychne oloris est genus
 satis molle, vulgo agriomelintzana dictum. Vocatur etiam
 strychnos. Abjecit Theocritus stigma metri gratia. Satis
 clarè innuit à molliem nomen habere. Αρροῦσι λεία
 vocari scribit. Apud Myrepsum legitur de antidotis
 cap. 464. ἀρροῦσι λεία vertunt melitzani sylvestris.
 Quid melitzanos, & quid ἀρροῦσι λεία sit, se nescire
 fatetur qui doctissimas in Myrepsum fecit annotatio-
 nes. Ex hoc Theocriti loco solanum significare pa-
 lam fit. Doctiff. Gaza vesicariam vertit, cum vesicaria
 solani alterum genus dicatur, quod vulgo halicacabum
 vocant, Plinius, lib. xxii, cap. xxxi. Quorum alterum
 cui acini coccinei, granosi folliculi, halicacabum vocant,
 alii callion, nostri vesicariam, quoniam vesicæ & calculis
 proficit. Locum mox examinabo. Macer à Latinis mau-
 rellam vocari scribit:

Herbam quam Græci strychnon dixere, Latini
 Maurellam dicunt, vis ejus frigida valde.

Alii solanum appellant. Plinius lib. xxv, cap. xiii.
 Solanum Græci strychnon vocant, ut tradit Cornelius Cel-
 sus. Barbari solatrum scribunt. Duo solani genera
 hoc capite describit Theophrastus, somniferum & ma-
 niacum, cum libro viii, cap. xiiii. tria dixit esse ge-
 nera. Cibo idoneum, maniacum, & somniferum. Dio-
 scorides plura describit, Hortense, Halicacabum,
 somniferum, maniacum primum, & secundum. De
 omnibus hoc capite nobis agendum.

Hortense solanum, loco citato, fructum mitem &
 acinosum, id est uva similem, ferre dixit præceptor.
 Eodem lib. cap. vii, inter olera numerat, quæ cocta
 & cruda comeduntur. Describitur à Dioscoride.
 lib. iv, cap. lxxi. Στρυχνο κρηπτοῖ ἰδὸν δὲ ἰσται ἐπὶ θα-
 νάσσε ἢ μέλας μασηθῆναι ἔχει ποδῶν φύλλα μέλας ἀκού-
 μεν μείζονα καὶ πικρῶν. κρηπτοῖ ἀφίτην, χλωρῶν, μέλας δὲ
 & πικρῶν γίνε) μετὰ τὸ πιπυρρῶν, ἀφίτην δὲ ἢ βοτάνη ὡς
 γίνεσι. Solanum hortense frutex est, esculentus, haud ita
 magnus, alarum cavus multus, foliis nigris, & quam ocymi
 majoribus, ac latioribus, fructu rotundo, ac primum qui-
 dem viridi, mox ubi maturitatem affecutus est, nigro aut
 fulvo. Est verò herba innocentis gustus. Solani hoc genus
 notissimum. Foliis variat magis vel minus laciniatis,
 acinis nigricantibus & fuscis, puniceis, rubris, luteis.
 In hortis luxuriat, ac non rarò sesquicubitum exce-
 dit, in ficcis ac arenosis vero palmum non excedere
 observavi.

Vesicariæ non meminit Theophrastus. à Dioscoride,
 lib. 4, cap. 72. describitur. Ἐστὶ καὶ ἕτερον στρυχνον, ὁ ἴδιος
 ἀλφίτην καὶ κρηπτοῖ οἱ ἢ φυσαλίδα, φύλλοις ὁμοιοῖ τῶν ἀφίτην
 μέν, πικρῶν γίνεσι. οἱ καυλοῖ ἢ αὐτοῦ μετὰ τὸ ἀυθῆνην
 χαυκακλινεῖς γίνεσται, καρπὸν ἢ ἔχει ἐν θυλακίαις ἀφίτην
 ὁμοιοῖ φύσας, πικρῶν ἀφίτην, λείον, αἰς ῥῶνα σταφυλῆς, ὡ καὶ
 οἱ σφρανοπλόκι χρωῖται καταπλήθους τις σφάριος (πῆς
 σφάριος Samb.) est & alterum solanum, quod peculiaritè
 nomine Halicacabum vocant, alii physalida, id est vesica-
 riam,

riam, foliis ante dicto similibus, verum latioribus. hujus caules posteaquam adoleverunt, prona terram spectant: est autem fructus, intra folliculos orbiculatos vesicis similes, fulvus, rotundus, ac levis, cui usque acinus, quo etiam coronarii utuntur, corollis intorquentes. Plinius. lib. XXI. cap. XXXI. Strychnon quam quidem trychnon scripsere, utinam nec coronarii in Aegypto uterentur, quos invitat hederæ florum similitudo, in duobus ejus generibus. quorum alterum cui acini coccinei, granosi folliculi (scribe cui acini cocci grano in folliculis. In altero enim codice scribitur, cui acini coccinei granosi in folliculis.) Halicacabum vocant, alii callion, nostri autem vesicariam, quoniam vesicæ ac calculis proficit. Frutex est surculosus pervius quam herba, folliculis magnis, latisque, & turbina- ris, grandis intus acino, qui maturefcit novembri mense. Falsum est utrumque solanum in coronis usum habuisse, halicacabum Dioscorides coronariam docet esse plantam. Halicacabum non tantum solanum, sed loti species denotat. Hesychius ἀλικακῶνα (vulgo ἀλικακῶνα. series litterarum alteram præfert scripturam) ὃ ἐ λαιτῶν κερπῶν, καὶ πῶας ἰίδου. Leti intellige arboris, cujus fructus figura & colore paulo ante maturitatem refert halicacabum. Callion à pulchritudine dicitur fructus, qui grato colore plures fallit, cerasum existimantes. Vesicaria & φυσαλὶς dicitur quod fructus folliculo tanquam vesica includatur. fructum Dioscorides πυρρὸν esse inquit, Plinius coccineum, interpres Serapionis rubrum, & recte: exacte siquidem maturus rubentis cerasi speciem præ se fert. Unde Battavis Ἰνδιέ- κην οὐερ Ζεε / id est ultramarina cerasa vulgò vocant. Officinæ alkekengi appellant. Planta satis nota.

I. Solanum somniferum satis luculenter describit Theophrastus; sed corruptus & depravatus est codex, qui ex Dioscoride restitui debet. Hic lib. IV. cap. LXXXIII. ἐρύχων ὑπερπικρὸν ὃ ἂν ἀλικακῶνα δάμνηται ἐπὶ κλά- δους ἔχων πολλοὺς, πυκνοὺς, τελεχάδεας, δειδραγμένους φύλλων παύσεις λιπαρῶν, ἰμφορῶν μὲλιν κωδωνία, ἀπὸ ἰρυσθῆ, ἰμεί- ρητες, κερπῶν ἐν λοπῶν κερπίζοντι (vetus θαλακίον μικρὸν. Addit margo ὡς ἀπὸ ἰερίθου (πῆρμα ἐρύχουλον ὄσπερ ὄσπερ εἶναι ἢ ἴ.) ἴριζον φλοιὸν ἔχουσαν ὑπερπικρὸν ἰμμελίθη. Φύλλα ἐν περσέσθαι τόποις, ἐν πέρρῳ θαλάσσης. πύρρῳ ὃ φλοιὸς τῆς βίβης ἐν οἷον ποθεῖς < ὄλην ὑπερπικρὸν ἔχει δύναμιν ἢ ὅπῃ τῆς μήκω- νου ἰπτικεστῆραν. Solanum somnificum, aliqui etiam halicacabum vocant, frutex est numerosis præditus ramis, densis, caudicosis, fractu contumacibus, pinguium foliorum cotoneæque mali similibus plenis; flore rubro prægrandi, fructu in folliculo, croci colorem emulante. Radice denique grandis, cortice subrubro vestita, nascitur in petrosis locis, non procul à mari, radicis cortex drachmæ pondere in vino potus, somniferam vim habet, quam opium mitiorem. Vulgari Theophrasti codices legunt ὄσπερ αἶμα ξηραίνουμένη, ὀρυπτιμένη δὲ λιυκήν. Quod ineptum esse cum viris doctis puto. Contrarium verisimilius, cum effoditur rubram, cum efficitur candidam esse. Hoc testatur Dioscorides cum inquit, cortice esse subrubro. De recenti enim verba Dioscoridis accipienda. Recens sanguinea, siccata candida videtur radix, quod color ejus sanguini in extrema tenuique sit cuticula, quæ facile si manibus tractetur perit, ac deperditur. Lego ex Dioscoride ἀπὸ κῶκκω, κρόκω. Apuleus, semine in can- nis, quos Græci lobas appellant, cyceo. Hanc lectionem eo magis amplector, quod varii ac diversi fructus cocci nomen obtineant. Accedit quod coccus βαφικὴ colore sit cinereo, tingatque pannos aliasque res rubro intenso colore ἐρυθρὰ πύρρον itaque κῶκκων vix dici potest. Folia Theophrastus comparat malo dulci. Malus dulcis ab acido folium diversum non habet, quare non satis apta videtur comparatio. Ex Dioscoride κωδωνία legendum palam fit. Absurdum folia plantarum comparare magnitudine umbilici. Lego Σπιθάμην, quod palmi magnitudine folia habeat solani hoc genus. Complures somniferum solanum, ex eadem radice, promit caules bicubitales, nonnunquam altiores, satis crassos, fractu contumaces, rotundos, in aliquot ramos candi- cantes & lanuginosos, divisos, quibus inhærent nume- rosa folia, bina semper ex adverso sita, oblonga, lata, mollia, densa, lanuginosa, gustu aliquantulum calida, forma mali cotonei foliis satis similia; nisi quod lon- giora & majora sint, maximè quæ radici proxima sunt. Flores terni aut quaterni inter folia, caules per inter- valla verticilli modo ambientes, quadrifariam divisi, longiusculi, pallidi, aut subrubentes. Succedunt acini in molli lanugine pubescentibus folliculis, maturitate

Solanum somniferum.



vel rubri coloris, vel ex rubro crocei. Radix subest longa, vegeta, dura, fusci coloris, brachiali interdum crassitudine cortice circumvestita. Nascitur in maritimo tractu, locis plerumque saxosis. Observavit hanc clariss. Clusius in inferiore arce urbis Malacæ, vulgo Malaga dictæ, ad mare mediterraneum, in Hispania sitæ, loco petroso & inter rudera, florentem & femine maturo præditam. Februario vidit idem mense. Istic vivacem inquit & plures durare annos, nam superiorum annorum caules adhuc retinentem conspiciebat. apud Belgas, atque etiam in Germania singulis annis serenda est, neque hiemem ferre posse, nec ad frugem pervenire, experientia didicit, aliqui oties ejus factò periculo, & nos frustra sæpe tentavimus. falluntur viri Doctissimi, qui Belladonnam vulgò dictam, pro solano somnifero habent. Baccas hæc fert nigras, flores obscuriore purpura nigricantes, & radice constat alba. Restat Plinii Apuleique verba de solano somnifero expendamus. Plinius loco citato quin & alterum genus, quod Halicacabum vocant, somniferum est, atque etiam opio velocius ad mortem: Ab aliis morion, ab aliis moly appellatum. Laudatum verò à Diocle & Evenore, à Timaristo quidem etiam carmine, mira oblivione innocentie: quippe præsentancum remedium ad dentium mobiles firmandos, si colliderentur. Halicacabo uni exceptionem addere, ne diutius id fieret, delirationem enim gigni eo. Nec demonstranda remedia, quorum medicina majoris mali periculum atterat. Hæc partim corrupta, partim præter veritatem, & rationem, Dioscorides genus hoc ab aliquibus halicacabum vocari tradit. Plinius videtur velle, omnibus solanum hoc halicacabum dictum fuisse, cum vesicariam propriè halicacabum, teste Dioscoride, sic vocarunt. Falsum est opio velocius esse ad mortem. ἢ ὅπῃ μήκω- νου ἰπτικεστῆραν quam opium mitiorem, docet Dioscorides. Ab aliis morion, ab aliis moly appellatum inquit, nec hoc Aucturarij auctor, nec Dioscorides, nec Theophrastus tradunt. Dioscorides tertiam mandragoram marion vocari auctor est. Mira, inquit oblivione innocentia, quippe, &c. Hæc corrupta sunt in antiquissimo Parmensi exemplari teste Punctiano, pro innocentia legitur inducentes, qui hunc locum sic restituendum autumat: mira oblivione hi, docentes quippe, &c. lege, mira oblivionis innocentia, nempe quam affert citra perniciem. Corrupta etiam quæ sequuntur. restituendum si

collucentur balicacabo in vino, exceptionem addidere ne diu-
tius id fieret, delirationem gigni: neque enim demon-
stranda remedia. Apulei videamus verba. Tertia quæ
vocatur Hypnotice, sive ut alii strychnon melanon, vel Tha-
lia, vel anhydron, agria staphile, manicon, perisson, latine
bellonaria somnifica. Frutex est, nascitur in petrosis lo-
cis, ramos pluviosos pandens stipidosos, & difficile fragi-
les, foliis plenos, ut mala cydonia, floribus rubris, & non
minimis, semine in canais, quas Græci lobas vocant, croceo.
radice cum rubro cortice. Omnia nomina hæc spuria,
Theophrastus, Dioscorides, Plinius manico solano tri-
bui scribunt; uti paulo infra docebo, ubi quædam ex-
ponam. Reliqua cum Dioscoride conveniunt.

βρύοζο. Maniacum solanum hoc dictum, quod man-
iam ac insaniam inferat, quod nemo in dubium vocat.
Θρύοζο etiam dicitur, ut vulgati codices habent, vel
bryoron uti codex Lugduni Batavorum impressus.
vocatur etiam πείλοζο, vel πείλοζο, eodem teste Theo-
phrasto. Θρύοζο, vel βρύοζο, cur nominetur non video;
Corrigunt ex Dioscoride θρύοζο ερυθρον μαριακόν ὃ ἐστὶν
πείλοζο, εἰ δὲ θρύοζο ἐκφέρεται. Nomen hoc inditum, ab ulvæ
herbæ palustris quadam similitudine, volunt, cum qua
tamen similitudinis nihil habet solanum hoc furiosum.
Plinius erythrum vocari testatur, (quod etiam corrup-
tum) lib. XXI. cap. XXXI. Hoc est venenum, quod inno-
centissimi auctores simpliciter dorycnion appellaverunt, ab eo,
quod cuspidis in præliis tingerentur illo, passim nascente.
Qui parcius spectaverant, (lege qui parcius in iis peccab-
ant, manicon cognominaverunt. Ut per gradus crescat
oratio. Primo innocentissimi, deinde parcius peccan-
tes, ultimo nequiter occultantes, significat autem illud
in iis, ex his auctoribus) manicon cognominaverunt: qui
nequiter occultabant, erythron, aut neurida: ut nonnulli
perisson; ne cavendi quidem causa curiosius dicendum. Cur
illi qui nequiter occultabant erythron, id est rubrum
dicebant, non video. Suspicio Theophrastum, Plinium,
Dioscoridē θρύοζο scriptisse. θρύοζο est pigmentum, phar-
macum, venenum. θρύοζο vocarunt, quod si iusta
modum excedente dosi exhibeatur. pulchras reddat
in somno imaginationes; mortem vero inferat, si in
quantitate peccetur. Theocriti Scholiastes ad hunc
versum Eidyli. β.

καὶ ποτὶν αὐτὸν οἶον
θέσπει, ὅτι ἡ λαοδοσία τὸ τὴν θεοῖα τῶν ὑπομαζῶν
ταῖς τίμας φιλίᾳ κρυπτεροῦ
Malam portionem cras adferam.
Thestylis, nunc capiens hæc venena, ea illine
Limini illius. Schol.

Θέσπει θεοκαλοῖ μὲν τὰ πεποιμημένα ζῶα κύπροι ἢ τὰ ἀθινὰ
ἰσόπα. ἀνταλοῖ ἢ φάρμακα ὡς φησὶν κλεάνθεος, ὁ μνησ-
τὴν τὴν ῥίδα, ὅρα τὸ ἀνὸς θορᾶν ἐκ τῆς γῆς. Throna Thessali
vocat animalia variegata, vestes floridas Cyprii. Ἔτοσι
pharmaca sive venena, ut Cleitarchus ait. Homerus rosas
quod sursum è terra currant. Nicandri Scholiastes in
Theriaca θέσπει τὰς ἐμπυθῆς βοτάνας. Theocrit. τὰ θέσπει
venenum esse ex sequentibus & præcedentibus satis
patet. Hinc itaque solani hoc genus θρύοζο vocarunt.
πείλοζο vel πείλοζο dixerunt, quasi modum excedens,
quod plus debito exhibitum interimat. Male itaque
ex Dioscoride πείλοζο corrigunt, cum apud Dioscori-
dem pro πείλοζο, πείλοζο legi debeat, ex Theophrasto
Plinio, Apuleo. Ἐροζο & ἀνυθρον dicitur, quod locis
ficcis, & montosis nascatur. Μαυζιζάνιο ερυθρον ab Hip-
piatro Anatol. lib. & cap. 1. dicitur. Ταῦτα ποτὶ τὸ πῶ-
μα μαυζιζάνιο ερυθρον πεποιημένη περὶ ἀνηρᾶ Δρακίπλιον.
Interpres, os maniaci solano, intritisque vini floribus
defricandum. μαυζιζάνιο Ἔλιο, Simoni Sethi, cæteris,
colocasia sive ægyptia faba est. Ἄτιος κολοκασίου ἢ μαυ-
ζιζάνιο. Simon Sethi μαυζιζάνιο τὸ λεγόμενον μαυζιζάνιο
θερμὸν ἐστὶ ἐξ ἠθῶν κατὰ τὴν δόξασιν. Melangianam vertit
interpres, depravatum Hippiastru codicem esse puto,
legendumque τὸ ερυθρον μαυζιζάνιο. Quomodo apud
Myrepsium lib: de drosatis cap. LXXXIX: Πίσμα ἀρτίου
μαυζιζάνιο γύ α. Supra ostendi ἀρτίου μαυζιζάνιο solanum
esse. Quod illic conjunctim, hic divitium scribitur.
ερυθρον μαυζιζάνιο vulgare est solanum. De viribus ac
facultate hujus solani, hæc tradit Theophrastus, si quis,
ait, velit præstare, ut ludos aliquis præbeat, exhibeat illi
radicem solani drachmam; tum joco, risuque digno labora-
bit insaniam genere, & hæcenus tantum, ut sibi pulcher ac
formosus videatur. Si drachmas propines duas, majorem

feceris insaniam, spectra imaginationesque conspicuae, ani-
mo, oculisque obversabuntur. Tres si dederis drachmas
insania quæ solvi nequeat laborabit, perpetuamque subi-
bunt furie. Quatuor drachmæ epota interiment hominem.
Hunc locum Plinius an satis reddiderit feliciter, loco
citato examinandum. Tercio folia sunt ocymi, minime
diligenter demonstranda, remedia non venena tractant,
quippe insaniam facit, parvo quoque succo. Quanquam &
Græci auctores in jocum vertere, Drachmæ enim pondere
lusum pudoris gigni dixerunt, species vanas imaginatio-
nesque conspicuas obversari demonstrantes. Duplicatum
hunc modum, legitimam insaniam facere, quicquid verò
adjiciatur ponderi, representari mortem. Hoc est vene-
num quod innocentissimi, &c. Hæc partim sunt corru-
pta, partim malè exscripta. Genus hoc Græci auctores
εὐζάμου simile folium scribunt. Plinius, credo aliud,
quid cogitans, δέξω intellexit. nisi placeat alterum
folani maniaci genus, ocymi formam folia habere, sed
majora esse, qualia sunt belladonæ. Idem Plinius,
quod Theophrastus & Dioscorides de radice, is de
succo tradit. Dioscorides lib. IV. cap. LXXIV. Δύναμις
ἢ ἔχει ἢ ῥίζα πινομένη μὲν οἶνον ἢ ἀποπληθῶ φαντασίας
δοπιτελίαν οὐκ ἀνδρῶν. δὴ ἢ πῶθεσαι, ἰεζερεύουσιν ἄρτι τελεῖν
ἢ μίερον. ἢ ἢ πῶθεσαι & ἀναρῶσιν. vis ea radice ut drach-
mæ unius pondere pota ex vino, vanas species & imagi-
nes haud injucundas menti representet, duplicatum autem
hic modus ad triduum usque insaniam seu mentis aliena-
tionem faciat, & quadruplicatus mortem etiam repræ-
sentet. Dicendum pro Plinio, succum fructus solani,
ocymi folio, id præstare, uti infra probatur. Quæ se-
quuntur partim ex Dioscoride, partim ex Theophras-
to scripsit Plinius, drachmæ enim pondere lusum pudoris
gigni dixerunt. Sed vox pudoris in M. S. codice non
extat, nec ejus ne vestigium reperitur, à sciolo quo-
dam temere est addita, qui imaginatus est à drachmæ
pondere sumpto, mares inter dormiendum somnare
cum formosissimis ac venustis puellis, fœminas vero
cum pulchris juvenibus se rem habere. verbo ut dicam
lusum pudoris, res tractare venereas significat, quod
absurdum & præter honestatem. τὸ πῶθεσαι Theophras-
tus, id est, ludit ille & cum joco insanit, qui drach-
mam tantum è radice solani maniaci assumpserit.
Species, inquit Plinius, vanas, imaginesque conspicuas
obversari. Hoc Theophrastus de iis qui binas haufe-
runt drachmas. Recte quidem φαντασίας vertit con-
spicuas imagines, & vanas species observantes, sed malè
eas cum Dioscoridis φαντασίας confundit, cujus men-
tem non recte percepit. Dioscorides enim non φαντα-
σίας οὐκ ἀνδρῶν inquit, idem vult quod Theophrastus,
nec aliud quid, quam τὸ πῶθεσαι. Hæc phantasiæ in ani-
mo sunt, dum quis credit ac sibi persuadet, quod non
est in rerum natura. Hesichius φαντασία τὸ μὴ ὄν ἀληθῆς,
ἀλλὰ σχήματι. Sic Dioscorides φαντασίαι sunt vanæ &
frivolæ imaginationes, in illo homine, qui se formosum
esse sibi persuadet. Dioscoridem sequitur Ætius, qui
drachmæ pondere potum ἀελαθεῖν esse dicit, & μόνας φαν-
τασίας ποιεῖν. At Theophrasto φαντασίαι longe alterius
notionis sunt. In legitima enim veraque mentis per-
turbatione eas locum habere scribit. Nec ἀπὸ φαν-
τασίας, sed φαντασίας scribit, ἰὰν ἢ μάλλον — δύο δραχμάς.
Maniaci itaque solani drachmas qui bibit duas, imagi-
nes spectraque videt, vereque mentis impos sit. Di-
versæ itaque hæc phantasiæ sunt ab illis quæ ab unius
drachmæ assumptione producuntur. Fictæ & ridiculæ,
illæ, hæc ex imaginatione parum constanti natæ. Dupli-
catum, inquit Plinius, insaniam legitimam facere.
Idem fere Dioscorides; Theophrastus vero triplicatum
insaniam facere, quadruplicatum mortem inferre, ait;
quod etiam scribit Dioscorides. Male itaque Plinius,
quicquid verò adjiciatur ponderi representari mortem,
cum Theophrastus tres drachmas insaniam facere
perpetuam, quatuor occidere scribat. Supra cap. I I.
lib. VI. hist. diximus. Dioscoridis caput de maniaci
solanum corruptum esse, ac duas descriptiones in unum
coaluisse, mandragoræ Theophrasti & solani maniaci.
Mandragoram diximus belladonnam esse, quod ab eo
nomen accepit, quod in somnis pulchras ostendat vir-
gines, fœminasque, cum si plus iusto assumetur, non
tantum insanire faciat, sed necet. Quod Lugdunensis
hortus testatur. Idem & Pena & Lobelius. Qui, præfens
nex, &c. esu hæc cerasa, ut multi nostra memoria, morte
expertus sunt, pueri præsertim; Namque Angli adolescen-
tuli, qui per imprudenciam peregrè sitibundis, in viam esi-
cassent,

taffent, lymphatici, sed somno semisepulti interiere. etiamque Antwerpiae, non multis abhinc annis, quidam impuberes, hujus esum morte luebant. Memoranda (inquiunt iidem) hujus radicis facultas, qua nugivendi aegyptae, in Italia, plebecule attonita concursum, plausum & pecuniam captant; tantillum namque radicis admodum sitibundis conservae saccharatae rosarum, violarumve cuilibet addunt, atque deglutienda dant citissimo adversus sitim, etiamsi quis ea propemodum eneētus foret, levamento, & refocillamento, sed nequissimo: stupefactis namque, ut reor, faucium interioribus nervulis, ad oesophagum imum, languet prorsus appetentia, praesertim potus, & interdum cibi, unde postea male habent, nisi repente colluant aceto guttur, & quippiam absynthites vini aut Theriacae degluciant. Belladonnae nomen est corruptum, ex bellonaria, quomodo solanum somniferum vocari scribit Apuleius. qui spuria, ut dixi, nomina maniaci, somnifero adscripsit. Manicon, anhydron, periffon, melanon vocarunt veteres maniacon. Ex his belladonnam esse solani maniaci speciem cognoscere facile est, uti supra probavimus. Alterum genus solani maniaci, quod describit Theophrastus, Datura vulgo, vel stramonium vocatur. His fere verbis à Garcia proregis Indiae medico. lib. II. cap. XXIV. describitur. *Planta haec caule est crasso & alto, foliis acanthii similibus, (A Costa folia tum forma, tum similitudine stramoniae foliis simillima inquit, verum in circuitu magis ferrata, uti fere Xanthii. Hispanis folia lamparos. (stramoniam vocant pomo spinoso rotundo, Daturae pomo spinoso oblongo, rectè Doctiff. Clusius pedi anserino folium comparat, nisi quod multo majus sit) minoribus tamen per extrema, & in ambitu acuminatis, seu angulosis, multosque secundum longitudinem nervos habentibus, insipidis ferè, nisi quod admodum sint humida, & gustu non nihil amara, odoremque foliorum raphani, aliquantum emulentur. Flos in extremis ramis provenit, colore ros-marini, magna ex parte rotundus. (absurda floris comparatio, nam ut rectè A Costa. cap. LIII. convolvuli majoris flori respondet) Nasctur in Malabar. Ex odore licet judicare, hanc stirpem insalubrem esse. Haecenus Garcias. fructum, inquit A Costa, stramoniae rotundum esse, nucem juglandem magnitudine aequare, viridi colore praeditum, & spinis mollibus, minimeque pungentibus undique septam, plenam semine, lenticulae simili, ejusdemque coloris, cordis humani effigie, gustus amari, radicem albam, raphani odore, quaeque si diu naribus admoveatur, sternutamenta ciet, cuius cortex non nihil amaricatus; minus tamen eo qui caulem & ramos ambit. Et hoc fere modo, qui Indias peragrarunt, Daturam describunt. Ex quibus solanum primum maniacum esse, satis probari potest. Tetri odore solanum refert, radicem habet rectam, cavam, longam, caulis tamen respectu non satis magnam. Procerus enim is est, & hominis staturam excedens, rotundus, in multos ramos divisus, multisque alis refertus, semper in binas, quae singulae, in alias binas, se dividunt alas. Folia fert solani hypnotici, foliorum magnitudine, latiora, mollia, viridia, atque per ambitum laciniata, velut atriplex. Sylvestre latifolium, quod vulgo pedem anserinum vocant, medias inter sylvestrem erucam & acanthum pæderota dictum, incisuras five lacinias referens, ut vult Dioscorides, alternatim per intervalla cauli, ramisque pediculo longo hærentia, ex quarum alarum finibus, crassi, breves, rectique petioli exeunt, ætate habentes flores albos, calathi forma, vel volæ, ut vulgare stramonium, minores, ac fere inodoros, quibus decidentibus, exit pillula ovalis, quæ cum parva est, pilis mollioribus ac mitioribus vestitur, ut platani; sed cum adulta est, fit asperior horridiorque, ut lappæ minoris, aut Xanthii pilula. Frustra objiciunt, pilulam platani esse molliorem, nec adeo spinosam aut horridam. Nam idem Dioscorides dixit, Xanthii pilulam spinosam atque asperam esse, platani instar, cui etiam comparavit his verbis, ἀκρωτάδην ὡς πλατάνης (Craegius spinosam scilicet ut Platani pilulas. Sed Xanthij pilulae nondum maturæ ac perfectæ similes sunt his à nobis delineatis, atque sic etiam cum sunt perfectæ & adultæ, ergo nihil obstat. Hujus plantæ pilulae, in quatuor partes, cum arescunt, dividuntur; in superiore parte, quatuor quidem facies, toridemque angulos rotundos habent. Idèd dixit Dioscorides ἀκρωτάδην, ex quibus excidit semen, quo sunt turgidæ, compressum, simile nucis metellæ officinarum, sed hoc nigrum. Semi-*

nis hunc usum esse Garcias & A Costa loco citato scribunt. Mala, inquiunt, apud impudicas invaluit consuetudo, ut hujus seminis in pulverem triti & β, ex vino aut alia quæ magis aridet materia, præbeant. Miser qui eum hausit, diu velut mente alienatus remanet, aut ridens aut ejulans, plerumque alteri colloquens & respondens, ut etsam sana mente eum præditum credas, tamen mentis non sit compos, neque cum agnoscat, cum quo sermones confert, & colloqui habitum plane sit immemor, cum ad se rediit. Sunt verò nonnullæ in hoc medicamento exhibendo adeo exercitatae, idque sic temperare norunt, ut ad certas easque, quot velint horas, quibus id propinant, mentem admittant. Multa ejus exempla, inquit A Costa, quæ vidi & audi vi in medium proferre possum, illud tantum addo, neminem, qui simile sumpsisset, necatum unquam me comperisse, tamen nonnullos conspexerim per aliquot dies turbatos ferri, quod forte acciderat ob immodicam quantitatem exhibitam, quæ si fuerit nimia, sorte interimit. Nam hoc semen permittosa qualitate non caret, licet gentiles ad provocandas urinas, cum pyperæ & foliis betle, exhibere soleant, & perutile esse dicant, Ego verò nunquam observavi, nec experiri volui. Radicis Daturæ ʒj ex vino pota somnum inducit profundum, in quo varia insomnia & mira rerum facies observantur. Unde vulgo burladora, hoc est facetum vocant. Porro si ad eorum, qui hoc semen hausserunt, curam evocentur Hispani medici, medicamenta vomitum cientia exhibent, ut quicquid in ventriculo hæsit rejiciant, acres denique clysteres injiciunt ad evacuandum, fortesque ligaturas adhibent, ad divertendum; tum etiam cucurbitulas adponunt & venas secant, &c. A vomitu vinum propinant, cui piper & cinnamomum admiscunt. Dioscorides loco citato. ἀπὸ φάρμακον δι' ἐστὶν αὐτῶν μιλίκαρον πολὺ πινόμενον, ὃ ἐξυμυκίον. Remedio est aqua melle largius epota, moxque itidem vomitione reddita. Hæc satis ostendunt Daturam antiquorum solanum maniacum esse. Duo hujus sunt genera, fructu differentia. Quod fructu est oblongo, id variat floris colore, vulgari flos albus, magnus, alterius flavus, (quod uti nec tertium vidi) tertium ad hyoscyami floribus accedit colorem; Nunc & flore reperitur purpureo, quod non, ut vulgare, caulem habet viridem, sed dilute five è viridi purpureum. Ægyptia Datura pomo spinoso est rotundo, femine pallido, flore gemino, altero alteri innato. Reperitur hujus aliud genus flore pleno, extrinsecus purpurascens, intrinsecus albicante. Finem ut huic historiae imponam, expungo verba καὶ Συμπερικείμενα φασὶν τὸ κενταύριον. Aliunde enim in codicem irrepperunt, ac nihil ad hanc faciunt historiam. Lego cum Doctiff. Gaza ἀπὸ πικρῶν, δυσῶν, quod majus & crassius idem significare videntur, ac δασύπερον plantæ hujus naturæ magis conveniat.

Hyoscyami historiam subjungam, quod mentem etiam ut præcedentia turbet, cerebrumque afficiat unde apud Hesygium Ἰοσκυαμῆς μέση δὲ τῆς πύας. Suidas Ἰοσκυαμῆς μεσητῆρας ὀφθαλμῶν. Ἰοσκυαμῆς fabam significat porcinam. Nomen hoc inditum, quod pastu ejus convellantur sues, præsentem mortis periculo, nisi caneros super ederint. Ælianus hist. variae lib. I. cap. VII. Ἦσαν ἀρχὴ οἱ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι ἰατρικῆς οὐκ ἀπίστων, & θεραπεύειν αἴμα. ὅδοι γὰρ ὅτι αὐτοὶ λαδόντες Ἰοσκυαμῆς φάρμακον. τὰ ἐξοπιδῶν ἐφίληκον, παρμηκίως ἔχοντες οὕτως ἐαυτῶν, ἵππε (Craegius), ὅμοις ἐπὶ τὰ ὕδατα ὀφθαλμῶν καὶ ἐπιπέδα τῶν κεκεκίτων ἀναλίσσοντες καὶ ἐδίδοσαν ὡς δρομῶντα. Γινομένη ἢ οὕτως ἢ πῶδες φάρμακον, καὶ ἐγὰρ ἔσονται ὕδατος αὐτοῦ αὐδῆς. Sues agrestes non omnino sunt medicinae & curationis imperiti. Itaque cum per imprudentiam Hyoscyamum commederunt, statim attrahunt posteriora, resolutione affecta, deinde licet contrae ad aquas perveniunt, & ibi collectos caneros epulantur promptissime, qui morbi remedium eis præstant, & pristinam valetudinem restitunt. Alii Ἰοσκυαμῶν Jovis fabam vocant, quod dolores & tormina mirum in modum sopiat, ac tollat. Apollinaris & πωλίανος dicitur vel quod à Deo Apollinæ medicinae auctore inventus sit, vel quod opplet cerebrum viroso ac foetido halitu, eoque mentem percellat, quasi Apollinis æstu. Apud Palladium in octobri, titul. XII. legitur. *Vel herbam symphoniacam circa arboris truncum torquebimus in coronam, vel ex ea juxta imum codicem cubile faciemus.* Ex Apulejo constat, Hyoscyamon intelligi à Palladio à symphoniacam Hyoscyamoque, cap. IV. — Aliqui Appollinarem, alii altercum, alii symphoniacam, appellant. Nomen

men hoc inditum suspicatur & credit Marcellus, quod quemadmodum ad musicen, quæ symphonia constat, & symphonia dicitur, in hydraulicis organis, quæ à Vitruvio, lib. x. architecturæ descriptæ sunt, regulæ duæ scalarum forma erectæ, cymbalia quædam deinceps disposita sustinebant, quibus deinde spiritus & aquæ impetu pulsus modulatio fiebat. Sic in caulibus herbæ hujus, cytini illi dispositi deinceps, symphoniaci instrumenti illius imaginem aliquam ostenderent. Quid si dicamus, nomen hoc impositum quod humectando & refrigerando asperitatem faucium, gutturis, ac arteriæ alperæ leniat, ac molliat, adeo ut vocem ad omnem flexionem, varietatemque aptam reddat. Συμφωνία enim ab Aristotele sect. xix. quæst. xxxix. definitur, κρῆσις λόγων ἐχόντων ἐναντίων ὡς αἰθέρων, contrariorum inter se rationem habentium, sive proportionum temperatio. Et quid impedit nomen accepisse quod illi quibus ab assumptione ejus copiosiore mens laborat, variis ac diversis sonis, vocumque flexione cantent, seseque exercent. Altercum etiam vocarunt veteres. Plinius lib. xxv. cap. iv. Herculi quoque eam adscribunt, quæ Apollinaria apud nos, apud Arabas altercum, sive alterchangenum, apud Græcos Hyoscyamus appellatur. Sic locus hic legendus. Fallitur Plinius, Latini altercum vocarunt. Scribon. Largus (auctor Latinus Plinio antiquior, Tiberii enim tempore vixit.) cap. clxxxi. Altercum quod Græci ὑοσκύαμος vocant, qui biberunt, caput grave, venisque distentum habent, mente abalienabuntur, cum quadam verborum alteratione. Inde enim hoc nomen herbâ trahit, altercum. Postea sopiuntur, & omni sensu carent, livescuntibus membris eorum. Mentem movere ipse fatetur Plinius. Quippe etiam foliis constat mentem corrumpi, si plura quam quatuor bibantur. Eodem loco. natura vini (veneni alii) ideoque mentem caputque infestans. Dioscorides ἐψυθίνου ἢ ὡς λάχανα καὶ βρωδίνου τυβόλια πηθῶν κηπίαν ὡδωκροπὴν ἐραζέτεσι. Cocta vero oleum instar, & triblivi mensura esitata, medicorem mentis alienationem faciunt. Xenophon in Oecon. ἡ ὑοσκύαμος φάρμακον ὡδωκροπῆς γίνονται. Qui hyoscyamum sumpsere, mente percelluntur. Hinc ἡμιμαγίς. i. furorem & insaniam agentem quidam nominarunt. Aucuarium auctor & Apulejus adamantia & adamennon vocari tradunt. Appellatur adamennon, quod indomitam mentem reddat; adamantia ab indomita furoris natura Plinius. lib. xxiv. cap. xvii. Aliam deinde adamantida, Armeniæ Cappadociaeque alumniam. Hac admota, leones resupinari cum biatu laxo, nominis causam esse, quod conteri nequeat. Postremum de suo addidit Plinius, & falsum & absurdum est, nulla in toto orbe terrarum est herba, quæ conteri nequeat. Adamas ipse, lapis durissimus, in minutissimum pulverem conteritur. A Magica efficacîa, quodque mentem turber, Hyoscyamus nomē hoc habet. Magicam plantam hyoscyamum esse ex Apulejo & Aucuarium auctore probatur, cum scribunt à Prophetis βασιλικήν, ab Ægyptiis (αφθῶ) dictam. Recentiores Græci ἀργαλικὸν vocarunt. Ορεισοφίαν auctor) vide quid desit infra) τῶν ἰνδικῶν ὄνυα. ἀ ἀργαλικῶν χλωροῦ ὄνυα. ἀ κροχίου ὄνυα. Idem pagina sequenti. ῥίζαν ἀργαλικὴν ὄνυα. ἀ βούτυρον ὄνυα. ἀ idem pagina 196 aliisque plurimis. Interpretes argalicon vertit. Hyoscyamum interpretari debuerat. Nam idem auctor pagina 231. ἀργαλικὴ ῥίζαν ἤζον ὑοσκύαμος κικκωνισμένη μετὰ κρεάτων δόσις τούτου φάρμακον. vel radicem argalici sive hyoscyami contritam cum carne dabis. Nomen accepit à difficultate, vel quod non sine periculo effodiatur, aut mentis inducat periculum, aut noxam. Hyoscyamus à Dioscorides lib. iv. cap. lxxix. his serè verbis describitur. ὑοσκύαμος θάμνος ἐστὶ κρυλοῦς ἀγνῆς (ποικίλος addit Oribasi, quod non probo) παχύς, φύλλα πλατῆα, ἐπιπέδη ἰσοχρῆστα, μέλαινα, διασῆα. ὡδωκροπὴν ἢ φεζῆς πικρῶς. ἀνθὴ ὡς περὶ ῥοιᾶς κύπτοι, πεφραγμένοι ἀσπίδικοι σπέρματῶν μετὰ ὡς περὶ μέκων. Hyoscyamus frutex est, caules emittens crassos, folia lata, oblonga, divisa, nigra, bifurca. secundum vero caulem, continua quasi serie, flores prodeunt, tanquam puniceorum cytini, scutulis septi, seminum plenis ceu papaveris. Celebrissimi Botanici mendam, ubi de floribus sit mentio, subesse putant; quod floribus tribuantur, quæ siliquis legitime debentur. Etenim siliquæ sunt; quæ scutulis conteguntur, atque semen intus continent, non autem flores. Auger hanc suspensionem Serapio, quippe qui quod hic de fructibus Hyoscyami, id de floribus Dioscorides refert. Et super ramos ejus, inquit, in lateribus

est fructus, similis balaustiae, in figura sua fortitus, super ramos ipsos æque distantes per ordinem, super quem fructum est operculum, simile scuto, & ipse fructus est. per ordinem plenus semine, simile semini nigri papaveris. Serapionis lectionem, quæ sequuntur probare videntur, in quibus cytinum, florem, & semen diversum facit. Fortassis scripsit Græcus auctor, ἀσκηὶ ὡς περὶ κύπτοι, folliculi tanquam puniceorum cytini. Nisi magis arrideat, flores qui cytini formam habent, cytino contineri, in quo cum flos deciderit, in infima rotundaque ejus parte semen minutum ac copiosum natura concipit, tenuique admodum pellicula contextum ad maturitatem producit: mox quoniam in cytino (cytinum est ut supra cap: de asaro dixi, quo primum flos, mox fructus rudimentum & ipse dein fructus continetur) hiant partes superiores, in aliquot laciniis divisæ, atque rores & imbres aperto continuo ore, intra se recipere possunt, natura consulens feminibus, qua parte in medio cytini, veluti angustæ fauces se coarctant, inversum veluti acetabulum lignæ soliditate tam artificiosè junxit ac consolidavit, ut nulli humori transitus ad semen pateat. Et hos hic vocat clypeolos, non dissimiles his quibus in gladiatura sinistra manu insertis, & quibus sola videatur vix manus posse regi, gladiatores nostra ætate utuntur. suntque clypeoli illi ab inferiore sui parte, qua semina contingunt, colore luteo, superiori vero aëri & cælo obversa, nigricante. Genera Græci tria inquit hyoscyami, eorumque hanc tradunt differentiam. Ἐστὶ δὲ αὐτῶν ἀγροσκα πρῶτος. ὁ μὲν γὰρ αἰθὴ ὑπορφυγῶ φέρεται, φύλλα κλειλακί ὄνυα, σπέρμα μέλαινα, καὶ τὸν κύπτον (κλειλακί καὶ ἀσκηὶ δέξαι, ὁ δὲ περὶ αἰθὴν μελοειδῆ, (lego μελοειδῆ) φύλλα καὶ λόσους ἀπαλάσσει, σπέρμα ὑπορφυγῶ ἄσκηϊ ἐρύσμοι. ἀσκηὶ πρῶτος ἢ οὗτοι κλειλακί ὑπορφυγῶ καὶ κλειλακί, δύσχητοι. ἰσχυρῶς ἢ ἰσὺς διερρηκίαν ἠπίωνται ὡς ὁ πρῶτος λιπαρὸς καὶ ἀπαλός, καὶ χροῶδης, αἰθὴ λευκὴ ἴσχυρ, καὶ ὁ σπέρμα λευκὸν φύττει ὡδωκροπῆ καὶ ἐρρηκίαι. χερίστον οὖν ἐστὶ τῶν λευκῶν. ἐστὶ δὲ μὴ παρὰ τὸν πρῶτον, ἡγεῖται δὲ τῶν ἡγεῖται τῶν ἢ μελοειδῶν ἀσκηὶ ὡς χερίστον. Tria porro sunt ejus genera, unum siquidem flores profert pence pureos, folia similaci proxima, semen nigrum, ac cytini præduos ac spinosos. Altercum flores habet luteos, folia & siliquas molliores, tenuioresve, & semen subflavum, irionis semini simile, ambo insaniam gignunt & soporem, ideoque vix in communem recipiuntur usum. Tertium genus quod mitissimum est, ad oque ad medicinam utile, pingue, molle, lanuginosum, candidis floribus ac semine. In maritimis ruderibusque nascitur. Albo itaque utendum est, idque si desit, flavum usurpari oportet. Nigrum enim ceu deterrimum improbat. Idem serè Galenus lib. viii. simpl. ὑοσκύαμος, ὁ μὲν ἢ μὲν ἢ ἴσχυρ σπέρμα, κλειλακί καὶ ἰσχυρῶς ὑπορφυγῶν πηθῶν δὲ αὐτοῦ πῆν δὲ τῶν ἰσχυρ, καὶ οὐ τὸ σπέρμα μετρίως ἡγεῖται ἴσχυρ, φεζῆς ἢ ἀσκηὶ πρῶτος ὡς ἀσκηὶ πρῶτος καὶ ἰσχυρῶς. ἐπιπέδητοι ἢ ἡγεῖται τῶν ἰσχυρ, οὐ καὶ τὸ σπέρμα καὶ τὸ αἰθῶν λευκῶν. ὡς τῆς ἀγνῆς περὶ ταξίως ὑπορφυγῶν τῶν ψυχρότων. αἰθῶν ἢ ἢ μὲν ἢ μὲν ἢ ἴσχυρ σπέρμα μετρίως πεφραγῶν, ἢ ἢ τὸ ὑπορφυγῶν σπέρμα κλειλακί. Hyoscyamus cui semen atrum est, insaniam ac soporem affert: sed is cui semen medio-criter flavum est, propinquam eis facultatem possidet: verum utrique fugiendi sunt, tanquam inutiles, & venenosi, seu deleterii. Caterum cujus flos ac semen candidus est, ad sanationes vel maxime idoneus est, ex tertio quodammodo ordine refrigerantium. Porro flos ejus quidem, cui semen est nigrum, mediocriter purpureus est; ejus vero cui est subflavum, leviter mali colorem refert, Plinius lib. xxv. cap. iv. Quatuor hyoscyami genera tradit, ex quibus secundum & quartum unum idemque videtur. Plura inquit ejus genera, unum nigro semine, floribus pence purpureis, spinosum. Talis nascitur in Galatia. Vulgare autem candidius, & fruticosius alius papaveris. Tertii semen irionis semini simile, & omnia insaniam gignentia, capitisque vertigines. Quartum genus molle, lanuginosum, pinguius ceteris, candidi seminis, in maritimis nascens. hoc recipere medici, item rufi seminis, nonnunquam ante candidum rufescit, si non ematuruit, improbatumque, & aliqui nullum nisi cum inaurit legitur. In his mendum fœdusque later error. Corrigitur botanici, vulgare autem & fruticosius & alius papaveris. Secundum semen irionis semini simile, tertium genus molle, lanuginosum, &c. Alii nihil delent; candidusque dici putant quod semen minus nigrum sit. Alii legunt, vulgare autem candidus est, & fruticosius altero, papaveris semine, tertii semen irionis

nis simile. Horum non improbo lectionem. Lego præterea, nonnunquam autem candidum rufescit, ut in altero codice scriptum est. Ruffum inquit recepere medici. Dioscorides *ῥαῖος ἕρδος*, Galenus *ῥαῖος ἕρδος*. nec *ἕρδος* hoc loco ruffum denotat sed flavum, uti compro-

Niger hyoscyamus folia fert ampla, lata, longa, candidantia, succulenta, crassa, lanuginosa, mollia, adinstar verbasci, sed acanthi laciniola, pedis anserini divifuris. Caules crassi, bicubitales, quandoque tricubitales, hirsuti, ramosi, quos flores continua ferie digelli convestunt, patentibus calathis figura affimiles, colore secundum margines subluteo, discurrentibus una purpurascensibus aliquot venis, in medio verò obscureiore purpura nigricantes: calyces succedunt rotundi, oblongi, crassi, ventricosi (unde *ἄσχυρος ἀνὰ ἀσῆ* scripsisse Dioscoridem conjicio) superius aculeati & operculati, in quibus semina, haud ita magna, colore nigro sordescencia. Radix crassa, prolixa, albicans, in alterum vivax annum, quoad usque semen videlicet perfecterit erutu facilis, gravis ac ingrati odoris, tota stirps est, caput gravans, & somnolentiam inducens: hujus seminepassim utuntur officinæ nostræ, albo luteoque desidetatis. Lutei Hyoscyami caulis simplicior, folia neutiquam per ambitum incisa, minora, lata, oblonga, solani lethalis majora, albidiora & molliora, flores in cauliculorum fastigiis inconditi, luteo pallentes colore, aliquanto quam nigri minores, rotundioresque, vascula ferè similia, sed minora, teneriora, spinis carentia. In his semen pallidius, subflavum, ut irionis pusillum. Radix tenella gustu acris, semel in hortum translata, ex semine (quod nec odore, nec calyce hyoscyamum refert) copiose repullulat. Genus in horto germanico à fructus forma, priaperum vocari auctor est; verius forte, quod semine utantur ad priapismum sedandum. Pediculos & imprimis pulces necat, ut in canibus periculum fieri potest. Nam foliis hujus affricatis cuti; vel succo illito, tanquam incantamento

Hyoscyamus Niger.



bat experientia. Plura hyoscyami genera recentiores observant, quorum tria à veteribus, descripta ac vulgata, reliqua peregrina, de quibus lector videat Clusium, Bauhinum, Camerarium, Bellonium.

Hyoscyamus luteus.



Hyoscyamus albus.



fugati decidunt. Candidus candidissimis mollissimisque foliis exit, lanuginosis videlicet ac hirsutis, non nihil quoque circumrosis ac sinuatis, sed minus ac minoribus quam primi sive nigri, cauliculi breviores sunt, flosculi secundum cauliculos ac juxta folia, colore albo, languido, alabastriculis levibus haudquaquam spinosis, semen candidius, radix minor, minusque vivax in Narbonæ ad Aurantium sive Auraccum, & inferius cis, transque Rhodani ostia, variis satorum & vervatorum, secus vias, marginibus sponte adolescit. Difficulus apud nos emergit à semine, sed ubi semel enascitur, facile se ipsum serendo perseverat. Emoritur enim quotannis. Hyoscyami quod non meminere Theophrastus, supra cap. ix. admodum miror, Yyy quippe